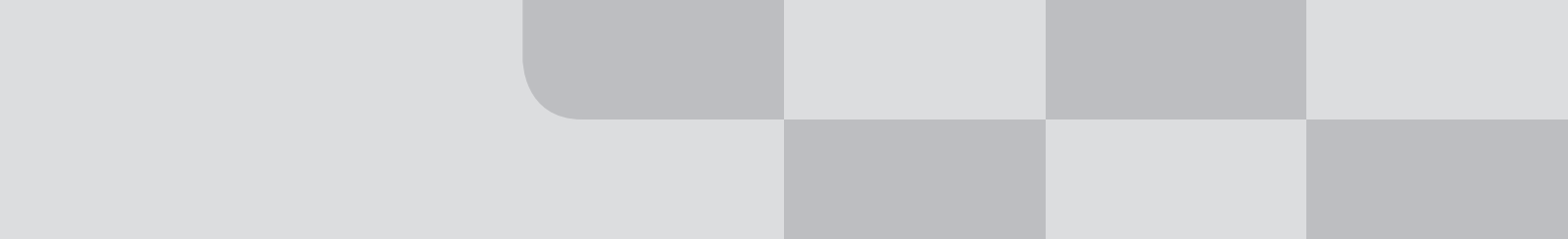




BELEVINGSMONITOR WINTER 2005/2006

**ONDERZOEK NAAR DE BELEVING VAN MAATSCHAPPELIJKE
ONDERWERPEN DOOR DE NEDERLANDSE BEVOLKING**



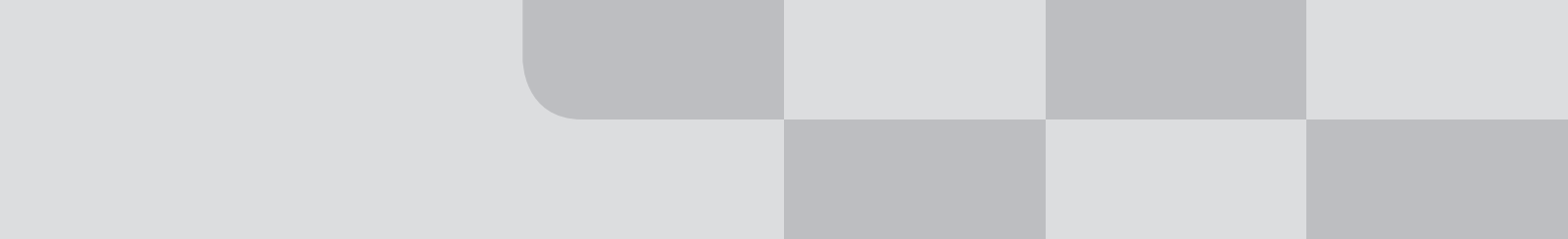
Uitgave
Voorlichtingsraad
Den Haag, augustus 2006

Eindredactie
Jeanine Mies en Letty Francissen

Druk
Koninklijke De Swart

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	5
1. Inleiding	9
2. De regering beoordeeld	13
3. Financiën en koopkracht: regering iets minder onder vuur	17
4. Economie en werkgelegenheid: stijgende lijn	25
5. Sociale zekerheid: levensloopregeling niet populair	33
6. Zorg en welzijn: meer begrip voor hervormingen	41
7. Natuur en milieu: droge voeten houden	51
8. Europa en internationaal beleid: steun is toegenomen	59
9. De issues vergeleken	69
10. De trends: winter 2005 vergeleken met eerdere metingen	75
Bijlage 1: Tijdgeest; wat was er in de actualiteit?	79
Bijlage 2: Samenstelling kabinet winter 2005/2006	81
Register van beleidsaspecten	83



SAMENVATTING

In de winter van 2005/2006 heeft de achtste – en in deze vorm laatste¹ – meting plaatsgevonden van de ‘Belevingsmonitor’: een onderzoek onder de Nederlandse bevolking naar de beleving van maatschappelijke issues. Dit onderzoek is een combinatie van kwantitatieve enquêtes met groepsdiscussies en een media-analyse. De regering wil hiermee inzicht krijgen in:

- het oordeel van Nederlanders over maatschappelijke problemen;
- de issues waaraan de regering volgens hen meer prioriteit moet besteden;
- hun oordeel over het optreden van de regering;
- de verantwoordelijkheid die burgers zelf ervaren voor de aanpak van de problemen.

Deze inzichten zullen worden gebruikt om in communicatie en beleid zo veel mogelijk rekening te houden met percepties van de bevolking. Er zijn zes issues onderzocht² en daarnaast is ook de regering in het algemeen beoordeeld. De Rijksvoorlichtingsdienst en de Voorlichtingsraad (waarin alle departementale directeuren voorlichting vertegenwoordigd zijn) hebben het onderzoek begeleid. Hieronder vindt u de belangrijkste resultaten.

De zes onderzochte issues

- financiën en koopkracht (zie hoofdstuk 3)
- economie en werkgelegenheid (zie hoofdstuk 4)
- sociale zekerheid (zie hoofdstuk 5)
- zorg en welzijn (zie hoofdstuk 6)
- natuur en milieu (zie hoofdstuk 7)
- Europa en internationaal beleid (zie hoofdstuk 8)

Vertrouwen in regering is stabiel

Een derde van de Nederlanders heeft in de winter van 2005 vertrouwen in de regering. De afname van het vertrouwen tussen zomer en herfst 2005 zet daarmee niet door. De houding tegenover de politiek is onveranderd negatief: politici komen vooral weinig beloftes na en mensen hebben het gevoel dat politici niet veel geven om wat het publiek denkt en wil. 63% van de mensen laat zich kritisch uit over de regering. De regering weet volgens hen niet wat er speelt in het land. Wel is ze slagvaardiger en effectiever gaan optreden in vergelijking tot een kwartaal terug.

Steun voor regeringsbeleid iets toegenomen

Per saldo zijn winter 2005 meer mensen het beleid gaan steunen. Ze zijn beter te spreken dan voorheen over het Europees en internationaal beleid, en over financiën en koopkracht. Daarmee is Europa weer terug in de top drie van regeringsissues waarover het publiek het meest tevreden is, na een korte ‘dip’ in de zomer van 2005. De twee andere issues zijn openbare veiligheid en verkeer en vervoer. Over economie, financiën en integratie zijn mensen van alle twaalf issues het minst tevreden.

¹ Binnenkort bepaalt de ministerraad welke vormen van onderzoek (zoals de Belevingsmonitor) de overheid kan onderbrengen bij het Sociaal en Cultureel Planbureau.

² Deze komen ieder half jaar aan bod. Het andere half jaar staat de Belevingsmonitor stil bij zeven andere issues: verkeer en vervoer, integratie en immigratie, criminaliteit, relatie burger-overheid, onderwijs en kennis, openbare veiligheid, en normen en waarden.

Politieke agenda van de burger is onveranderd

De regering moet volgens het publiek nog steeds de meeste aandacht besteden aan criminaliteitsbestrijding, onderwijsbeleid en financieel beleid. Ook herfst 2005 waren dit de drie topprioriteiten. Europa vinden ze het minst belangrijk, niet alleen voor de politiek (die urgentie is zelfs sterk afgenomen), maar ook voor zichzelf en de samenleving.

Europa uit het dal

Zomer 2005, rond het referendum over de Europese grondwet, bereikte de publieke opinie over Europa een dieptepunt. Winter 2005 is de steun weer aangetrokken. Tweederde van de mensen is neutraal of positief gestemd over het Europees en internationaal beleid, en dat is gunstig in vergelijking tot andere regeringsissues. Op het gezamenlijke asielbeleid komt in verhouding de meeste kritiek. De discussie over de grondwet is geluwd: eind 2005 vinden weer meer mensen het belangrijk dat de EU een grondwet krijgt. Ook is er meer bijval voor het oplossen van problemen in Europees verband, en voor het beleid rond de EU-uitbreiding. Maar de sterkste toename van de tevredenheid doet zich voor bij de financiële bijdrage van Nederland aan de EU (van 41% naar 57%). Zalm en Balkenende zorgen in december 2005 voor korting op die bijdrage.

Minder draagvlak voor vredesmissies

Alleen de vredesmissies krijgen binnen het internationaal beleid meer kritiek dan voorheen. Stelde zomer 2005 nog 30% van de bevolking zich negatief op over het beleid rond de uitzending van Nederlandse militairen, winter 2005 is dat gestegen tot 37%. Moet Nederland bereid zijn om militairen naar risicovolle missies te sturen? Vier op de tien vinden van wel, maar vorig half jaar was dat nog een duidelijk grotere groep (ruim vijf op de tien). De regering komt, met de geplande missie naar Afghanistan, aan het eind van het jaar veel en ongunstig in de publiciteit.

Sociale zekerheid minder belangrijk dan vorig half jaar

De bevolking is minder belang gaan hechten aan het socialezekerheidsbeleid. Alleen de pensioenen doen er voor hen wel toe, maar verder staat sociale zekerheid – op Europa na – onderaan de persoonlijke agenda. Het publiek laat sociale zekerheid bovendien twee plaatsen zakken op de prioriteitenlijst voor de regering. Het beleidsoordeel is nog hetzelfde: de helft is ontevreden. Het hervormingsbeleid voor de WAO/WIA krijgt de meeste kritiek van publiek en pers. Ze zijn vooral kritisch over de herkeuringen, niet zozeer over het principe van de WIA (wie kán werken móet werken). Politieke prioriteit moet volgens de bevolking vooral uitgaan naar de bestrijding van de uitkeringsfraude, hoewel de urgentie is afgenomen.

Levensloopregeling niet populair

De sterke daling in het belang van sociale zekerheid is voor een groot deel toe te schrijven aan de levensloopregeling. Veel minder mensen dan eerst vinden het levensloopbeleid van belang voor zichzelf, wensen er regeringsprioriteit voor, en zijn van plan gebruik te maken van de regeling (eerst overwoog 57% dat, nu nog maar 35%). Er kleven te veel beperkingen aan. De mogelijkheid om vaker met verlof te gaan leidt bovendien nog niet tot meer bereidheid om langer door te werken.

Meer mensen tevreden over koopkrachtbeleid

Het financieel beleid krijgt nog steeds weinig steun in verhouding tot de andere regeringsissues, maar het gaat volgens de bevolking wel de goede kant uit. Op drie punten is er meer waardering voor het beleid dan een half jaar terug: de koopkrachtontwikkeling, de kosten voor de zorg, en de belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen. Ondanks deze gunstige ontwikkeling leiden de toenemende zorgkosten nog wel tot de

meeste onvrede bij dit issue. De kritiek van de bevolking komt onder meer voort uit onvrede over de eigen portemonnee. Minder kritiek gaat vaak gepaard met een daling op de politieke agenda van de burger en dat is ook hier het geval: de koopkrachtontwikkeling en de zorgkosten mogen minder prioriteit krijgen.

Liberalisering energiemarkt meer een issue

Minder waardering voor beleid leidt juist vaak tot een hogere notering op de politieke agenda van de burgers. Dat is te zien bij liberalisering van de energiemarkt. Meer mensen dan eerst volgen het nieuws over de veranderingen op de energiemarkt. Ze hechten ook meer persoonlijk belang aan het beleid (een stijging van 49% naar 63% van de bevolking). Ook het maatschappelijk en politiek belang van het energiebeleid is toegenomen, ook al blijft het weinig prioriteit krijgen in vergelijking tot ander financieel beleid. Langzaamaan lijkt de liberalisering meer weerstand op te roepen. Zomer 2004 was 36% van de bevolking ontevreden over het beleid; winter 2005 is dat al 52%. Van de vijf financiële beleidsaspecten komt de liberalisering bovendien het meest ongunstig in het nieuws.

Hervormingen in de zorg beter begrepen

De gezondheidszorg staat hoog op de persoonlijke agenda van de bevolking. Vooral het hervormingsbeleid achten ze van het grootste belang voor zichzelf. Vorige keer was dat nog de voedselveiligheid. In december 2005, aan de vooravond van de invoering van het nieuwe ziektekostenstelsel, is de bevolking beter op de hoogte van de veranderingen, volgen mensen het nieuws erover vaker, en achten ze zichzelf beter in staat een keuze te maken voor een passende ziektekostenverzekering. De onvrede over het nieuwe stelsel is afgenomen en de regering is er volgens het publiek beter over gaan informeren. Wat betreft goede zorg voor nu en later (onder meer de Wet maatschappelijke ondersteuning): er klinkt minder kritiek op het beleid en er hoeft ook minder regeringsaandacht naar uit te gaan. De politieke prioriteit hoort volgens de bevolking nu te liggen bij de jeugd.

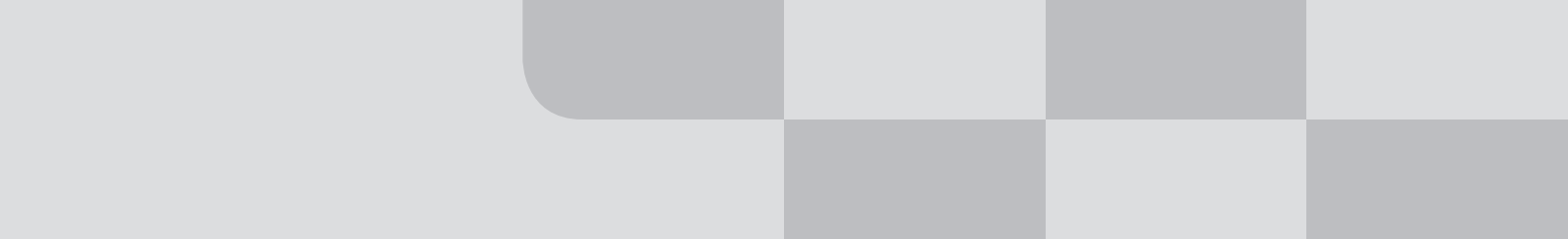
Stijgende lijn in economie en werkgelegenheid

Het stimuleren van de werkgelegenheid is afgaand op het publiek minder urgent geworden. Ook uit andere resultaten spreekt optimisme. Minder mensen dan zomer 2005 zijn ontevreden over de economische groei in ons land, zien extra werklozen in hun omgeving, en hebben zorgen over hun eigen baan door de komst van werknemers uit andere lidstaten. De meningen over het economisch beleid zijn vooralsnog ongewijzigd: na integratie en immigratie, en financiën en koopkracht blijft dit beleid het meest bekritiseerd. Vooral loonmatiging veroorzaakt onvrede. Het is geen goed middel om de economie te stimuleren, aldus zes van de tien Nederlanders.

Natuur en milieu: gering belang, redelijk veel steun

Het natuur- en milieubeleid is volgens de bevolking van gering maatschappelijk belang (tiende positie van de twaalf issues). Er komt bovendien nog steeds weinig commentaar op. Het klimaatbeleid ontlokt in verhouding de meeste ontevreden reacties. De klimaatveranderingen vormen samen met de bescherming tegen overstromingen en wateroverlast de belangrijkste prioriteiten. Energiezuinig wonen prijkt hoog op de persoonlijke agenda. 84% neemt zelf twee of meer maatregelen om energie (en geld) te besparen, bijvoorbeeld beter isoleren of zuiniger wassen.

Zie hoofdstuk 9 voor een vergelijking tussen de beleidsissues. Daar vindt u een overzicht van persoonlijk en maatschappelijk belang en politieke prioriteit volgens het publiek, en van de tevredenheid van de bevolking met het regeringsbeleid. In hoofdstuk 10 staan de belangrijkste ontwikkelingen sinds voorjaar 2004 op een rij.



I INLEIDING

Waarom een Belevingsmonitor?

Het kabinet wil weten wat er leeft onder de Nederlandse bevolking. Daarom is in 2002 besloten met regelmaat een belevingsonderzoek te organiseren. Dit mede naar aanleiding van het advies 'In dienst van de democratie' van de Commissie Toekomst Overheidscommunicatie – beter bekend als de commissie Wallage – in 2001. De monitor maakt onderdeel uit van een actieprogramma om de communicatie van de rijksoverheid te verbeteren. Doel van het onderzoek is inzicht te geven in:

- hoe inwoners van Nederland maatschappelijke problemen beoordelen;
- aan welke issues de regering volgens hen meer of minder aandacht moet besteden;
- hoe zij oordelen over het optreden van de regering;
- welke verantwoordelijkheid zij zelf ervaren voor het beleid.

De bevolking krijgt de gelegenheid om aan te geven aan welke onderwerpen zij aandacht zouden besteden als ze bijvoorbeeld minister zouden zijn. Verder is gevraagd naar de beleving van dertien issues die gebaseerd zijn op de beleidsthema's van het kabinet: verkeer en vervoer, criminaliteit, integratie en immigratie, openbare veiligheid, onderwijs en kennis, relatie burger-overheid, normen en waarden, economie en werkgelegenheid, financiën en koopkracht, sociale zekerheid, zorg en welzijn, natuur en milieu, en tot slot Europa en internationaal beleid. De Belevingsmonitor moet helpen de acties van de regering op deze issues bij te sturen, zowel inhoudelijk als communicatief. Het onderzoeksrapport heeft een beschrijvend karakter; conclusies en aanbevelingen worden overgelaten aan het kabinet en de departementen.

Hoe is het onderzoek uitgevoerd?

De Belevingsmonitor bestaat sinds begin 2004 uit drie onderdelen: een kwantitatief onderzoek onder inwoners van Nederland van 16 jaar en ouder, een kwalitatief onderzoek om de kwantitatieve resultaten te duiden en een media-analyse om de resultaten beter te kunnen plaatsen in de actualiteit. In 2003 is ook belevingsonderzoek gehouden, maar alleen kwantitatief.

Ieder kwartaal wordt de Belevingsmonitor uitgevoerd. Per kwartaal staat de helft van de issues centraal, zodat ieder issue halfjaarlijks wordt gevolgd. Verder worden er ieder kwartaal algemene vragen gesteld over de beleving van het regeringsbeleid. Dit rapport beschrijft de resultaten uit de achtste – en voorlopig laatste³ – kwartaalmeting: winter 2005.

Kwantitatief onderzoek

Tussen 9 en 23 december 2005 vulden ruim 1000 Nederlanders schriftelijk of via internet een enquête in over de zes issues economie en werkgelegenheid, financiën en koopkracht, sociale zekerheid, zorg en welzijn, natuur en milieu, en Europa en internationaal beleid. De ondervraagden zijn een representatieve

³ De ministerraad heeft in 2005 de wens uitgesproken te onderzoeken of al het relevante communicatieonderzoek van de overheid, waaronder ook de Belevingsmonitor, is onder te brengen bij het Sociaal en Cultureel Planbureau. Dit op advies van de Gemengde Commissie Communicatie, onder voorzitterschap van de heer Wolffensperger. Een taskforce beraadt zich momenteel over de nieuwe positionering en voert daartoe gesprekken met het SCP.

afspiegeling van de bevolking. MarketResponse Nederland en The SmartAgent Company voerden het onderzoek uit.

Kwalitatief onderzoek

The SmartAgent Company heeft verdiepend onderzoek uitgevoerd om een beeld te krijgen van de wereld achter de cijfers uit het kwantitatieve onderzoek, en om thema's bloot te leggen die nog niet op de politieke agenda staan, maar wel leven bij de bevolking. Er werden zes groepsdiscussies gehouden in maart 2006 over de genoemde zes issues. Aan iedere discussie namen zes tot acht mensen deel.

De resultaten uit deze discussies zijn niet te generaliseren voor de gehele bevolking. Waar in dit rapport percentages worden genoemd, zijn deze afkomstig uit het kwantitatieve onderzoek. Redeneringen en citaten komen meestal uit het kwalitatieve onderzoek. Vaak geven we ook aan waar de resultaten op gebaseerd zijn om onduidelijkheid te voorkomen.

Media-analyse

De media-analyse moet uitwijzen welke actuele gebeurtenissen in het nieuws kwamen, hoe de media berichtten over de regering en haar beleidsprioriteiten, en of er een samenhang bestaat tussen de berichtgeving en de publieke opinie.

Publistat Mediaonderzoek heeft een meervoudige selectie op het nieuws toegepast. In de eerste plaats een selectie uit mediabronnen: zeven dagbladen zijn in het onderzoek betrokken⁴. Daarvan hebben de onderzoekers alleen de dominante pagina's bekeken, in de periode tussen juli en december 2005. Daarbinnen selecteerden ze artikelen die over de vijf aspecten per issue gaan. Uit deze artikelen is een steekproef getrokken (van ongeveer 500 artikelen per issue) en deze artikelen zijn geanalyseerd. We weten daardoor niet de totale hoeveelheid media-aandacht voor een beleidsaspect, maar wel de verhouding tussen de beleidsaspecten per issue. Ook is de media-aandacht meer in de diepte bekeken (bijvoorbeeld door na te gaan hoe het beleid en de regering in beeld komen).

Wat kunt u van deze uitgave verwachten?

Beknopte samenvatting voor kabinet en departement

Dit rapport beschrijft beknopt de belangrijkste resultaten uit de achtste meting, die van winter 2005. Het is bedoeld voor het kabinet, de bewindslieden van de verschillende departementen en ook hun ambtenaren. De volledige rapportages van de deelonderzoeken kunt u opvragen via de Rijksvoorlichtingsdienst. Daarin wordt ook uitgebreider ingegaan op de onderzoeksmethodiek. In hoofdstuk 2 volgt de algemene evaluatie van het regeringsbeleid. In hoofdstuk 3 tot en met 8 beschrijven we de beleving van de zes issues. Ieder departement kan zo dus de resultaten van zijn eigen issue(s) bekijken. Een vergelijking tussen de issues, een relevante invalshoek voor het kabinet als geheel, vindt u in hoofdstuk 9.

Ieder issuehoofdstuk is als volgt opgebouwd. We beginnen met een overzicht van welke beleidsaspecten er volgens het Nederlands publiek op de persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda horen. In de tweede paragraaf ('Doet de regering het goed?') wordt beschreven in hoeverre het publiek tevreden is met

⁴ Bij eerdere metingen waren acht dagbladen in het onderzoek betrokken, maar door leveringsproblemen bij de uitgever waren artikelen uit één dagblad niet beschikbaar. Daarom is de media-analyse dit keer gebaseerd op zeven bronnen.

het regeringsbeleid rond dat issue. Vervolgens staat in de derde paragraaf wat de Nederlanders als hun eigen verantwoordelijkheid zien bij het issue: wat kunnen zij er zelf aan bijdragen? Deze paragraaf is meestal grotendeels gebaseerd op het kwalitatieve onderzoek, maar wordt aangevuld met percentages (reacties op stellingen) uit het kwantitatieve onderzoek. De vierde paragraaf beschrijft hoe het issue in het nieuws komt: verschijnen er veel artikelen over de beleidsaspecten en op welke manier komen de regering en het beleid in de media naar voren? Dit gaat dus niet over feitelijke kabinetsstandpunten, maar over het standpunt dat valt op te maken uit de geanalyseerde krantenberichten.

We besluiten met de paragraaf 'Waarop is de publieke opinie gebaseerd?'. Hier hebben we gezocht naar de pijlers voor het publieksoordeel over het regeringsbeleid (voor zover het onderzoek daar aanknopingspunten voor biedt): eigen ervaringen van mensen of het beeld dat ontstaat op basis van de mediaberichtgeving.

Ontwikkelingen volgen in de beleving van de bevolking

De Belevingsmonitor wil ook het verloop van de beleving volgen; het woord 'monitor' zegt het al. Daarom vergelijken we de resultaten met die uit eerdere metingen. De belangrijkste ontwikkelingen zetten we op een rij in hoofdstuk 10.

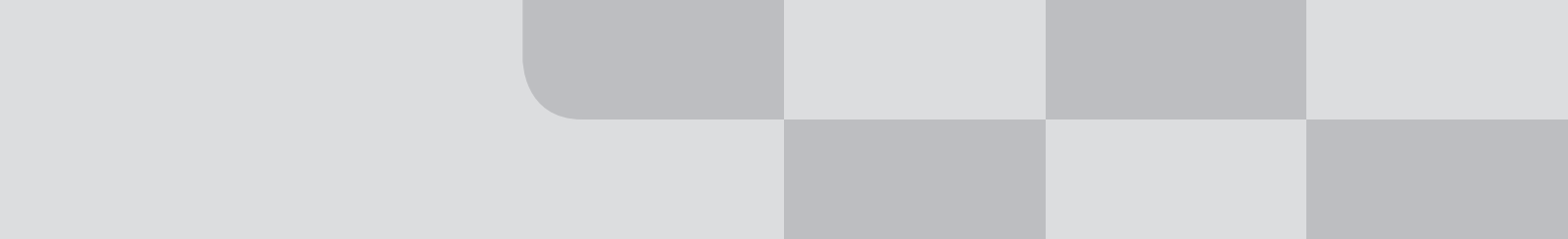
Benoemde verschillen met de vorige meting zijn significant (dus berusten niet op toeval), tenzij er expliciet bij staat dat het niet zo is. Wel beschrijven we verschuivingen in de rangordening ten opzichte van andere issues, ook al hoeft daar geen significant ander percentage aan ten grondslag te liggen. Verschillen die niet in de tekst worden besproken, zijn niet significant.

Rankings, not ratings

Hoewel het rapport uitspraken bevat over opzichzelfstaande issues, wijzen we erop dat de rangordening ten opzichte van andere issues het meest zegt. De meerderheid van de bevolking antwoordt bij alle beleidsthema's dat de regering er meer aandacht aan moet besteden dan nu het geval is. Uiteraard moet dat in de praktijk altijd ten koste gaan van aandacht voor andere onderwerpen. De positie van een beleidsthema op de prioriteitenlijst is dus vaak waardevoller dan het percentage mensen dat meer prioriteit wenst voor dat thema.

Meer weten?

Kijk voor meer informatie over de Belevingsmonitor op www.regering.nl.



2 DE REGERING BEOORDEELD

Om de prestaties van de regering op de verschillende issues beter te kunnen beoordelen, is in de Belevingsmonitor ook nagegaan hoe het publiek oordeelt over de regering in het algemeen. In hoeverre hebben Nederlanders vertrouwen in het kabinet-Balkenende en zijn ze tevreden over de opstelling en het beleid van de regering? U leest het in dit hoofdstuk.

2.1 VERTROUWEN IN DE REGERING

Vertrouwen in regering onveranderd

Een derde van de Nederlanders (35%) heeft in de winter van 2005 vertrouwen in de regering. Dit aandeel schommelt steeds iets zoals tabel 2.1 laat zien. Het vertrouwen is gering in verhouding tot andere 'instanties' zoals grote ondernemingen, de economie en de media (hier heeft ruim de helft van de bevolking vertrouwen in). Het geringe vertrouwen geldt overigens niet alleen voor de regering, maar voor de hele overheid. Ook gemeenten en de EU krijgen relatief weinig vertrouwen van het publiek.

Tabel 2.1 Heeft u vertrouwen in deze instanties? (neutraal en positief, in % van bevolking)

	voorjaar 2004	zomer 2004	herfst 2004	winter 2004	voorjaar 2005	zomer 2005	herfst 2005	winter 2005
Grote ondernemingen	50	54	52	53	57	55	51	54 ^{*5}
Economie	51	50	50	48	56	49	43	52 [*]
Media	60	56	58	49	54	58	52	52
Vakbonden	57	52	54	62	58	63	51	49
Gemeentelijke overheden	41	38	37	39	37	42	36	39 [*]
Regering	35	32	32	34	37	36	30	35
Europese Unie	38	33	37	42	40	34	29	30

Een derde van de bevolking heeft vertrouwen in de regering. Dat is ongewijzigd sinds herfst 2005 (het verschil is niet significant). Na een sterke afname van het vertrouwen op alle fronten tussen zomer en herfst 2005 doet er zich nu een lichte stijging voor, bij gemeenten, ondernemingen en vooral de economie (+9%).

Het vertrouwen in de regering wordt het meest bepaald door de mate waarin de regering rekening houdt met de belangen van de bevolking, zo blijkt uit analyse. Hierover zijn veel mensen (65%) ontevreden, zoals tabel 2.3 laat zien.

Negatieve houding tegenover politiek

Veel burgers hebben een negatieve houding tegenover de politiek (zie tabel 2.2). Ruim acht van de tien mensen vinden dat politici weinig beloftes nakomen. Daarbij denkt ongeveer tweederde van de Nederlanders dat de overheid niet naar hen luistert: Kamerleden letten niet op het algemeen belang, burgers hebben geen enkele invloed op de regering, en politici geven niet veel om wat 'de gewone man' denkt. Slechts één op de vijf Nederlanders noemt politici vakbekwaam. Dit beeld is vergelijkbaar met voorheen.

⁵ Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

Tabel 2.2 Houding tegenover politiek (% 'eens' van bevolking)

	voorjaar 2004	zomer 2004	herfst 2004	winter 2004	voorjaar 2005	zomer 2005	herfst 2005	winter 2005
Tegen beter weten in beloven politici meer dan ze kunnen waarmaken	88	88	89	87	88	87	90	84
Kamerleden letten te veel op het belang van enkele machtige groepen in plaats van op het algemeen belang	69	69	71	72	69	67	71	69
Mensen zoals ik hebben geen enkele invloed op wat de regering doet	66	67	70	67	66	64	67	67
Tegenwoordig weet je echt niet meer op wie of wat je nog kunt vertrouwen	61	64	64	65	61	64	60	65
Ik denk niet dat Kamerleden en ministers veel geven om wat mensen als ik denken	56	61	66	63	61	63	63	64
Soms lijkt de politiek zo ingewikkeld dat mensen zoals ik niet echt begrijpen wat er speelt	53	55	59	58	55	61	60	59
De meeste politici zijn bekwame mensen die weten wat ze doen	24	20	18	20	21	21	21	21

Ook in de winter van 2005 staan veel mensen negatief tegenover de politiek. Er zijn geen verschillen met vorige keer.

Weinig mensen (6%) hebben een positieve houding tegenover de politiek. Dit cijfer is samengesteld op basis van de stellingen uit tabel 2.2. De houding is niet wezenlijk anders dan in de herfst van 2005.

Hoe betrokken zijn Nederlanders bij de politiek?

De politieke betrokkenheid van Nederlanders is stabiel. Nog geen drie van de tien mensen zijn in de winter van 2005 betrokken (30%, overeenkomstig met eerdere metingen). Betrokkenheid valt uiteen in verschillende aspecten: 49% van de bevolking zorgt ervoor goed op de hoogte te blijven van het regeringsbeleid, 45% praat geregeld met vrienden en kennissen over politieke onderwerpen, 37% is erin geïnteresseerd en 28% voelt zich pas goed als hij of zij zich kan inzetten voor een gemeenschappelijk doel. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met die van herfst 2005.

2.2 TEVREDENHEID MET DE REGERING

Regering weet niet goed wat er leeft

Het publiek is het meest ontevreden over de mate waarin de regering weet wat er leeft (70% is er negatief over) en de mate waarin de regering burgers betreft bij de uitvoering van het beleid (69% is negatief). Dit wordt zichtbaar in tabel 2.3. Op twee punten is het publiek positiever gestemd over de regering dan vorig kwartaal. Ze noemen de regering slagvaardiger (+5%) en vooral effectiever (+9%).

Tabel 2.3 Hoe tevreden bent u met de regering? (neutraal en positief samen, in % van bevolking)

	voorjaar 2004	zomer 2004	herfst 2004	winter 2004	voorjaar 2005	zomer 2005	herfst 2005	winter 2005
Weten wat er leeft	30	33	29	28	30	24	23	30
Bevolking betrekken bij uitvoering van beleid	28	26	24	27	29	28	26	31
Rekening houden met belangen van de bevolking	29	32	26	29	30	30	31	35
Slagvaardig handelen	36	33	37	34	39	33	33	38*
Effectiviteit (resultaten behalen)	37	34	38	36	41	36	35	44*
Informatie verstrekken	52	50	46	46	51	34	41	45

Meer mensen zijn tevreden over de slagvaardigheid en effectiviteit van de regering. Verder hebben zich geen veranderingen voorgedaan.

Meer steun voor financieel en Europees beleid

Het oordeel over het beleid is positiever dan het oordeel over de regering. Zo toont tabel 2.4 dat ongeveer 60% van de burgers positief of neutraal staat tegenover het beleid rond Europa, openbare veiligheid, en verkeer en vervoer. Over het Europees beleid en het financieel beleid zijn meer mensen positief gaan denken (bij allebei de issues oordeelt 9% meer mensen neutraal of positief). Daarmee staat Europa weer bovenaan de rangordening van alle twaalf issues op beleidstevredenheid. Financiën staat ondanks de toename van de steun nog laag op deze lijst, namelijk op de elfde positie. Het integratiebeleid staat onderaan; hierover zijn minder Nederlanders tevreden dan in de zomer van 2005 (-11%). Zie verder hoofdstuk 9 en 10 voor een vergelijking tussen de issues en de verschuivingen in de tijd.

Tabel 2.4 Hoe tevreden bent u met het regeringsbeleid rondom de issues? (neutraal en positief samen, in % van bevolking)

	zomer 2005 ⁶	winter 2005 ⁷
1. Europa en internationaal beleid	56	65*
2. Openbare veiligheid	64	64
3. Verkeer en vervoer	62	59
4. Natuur en milieu	57	57
5/6. Relatie burger-overheid	60	56
5/6. Onderwijs en kennis	52	56
7. Zorg en welzijn	54	55
8. Sociale zekerheid	46	49
9. Criminaliteit	40	48*
10. Economie en werkgelegenheid	43	46
11. Financiën en koopkracht	34	43*
12. Integratie en immigratie ⁸	49	38*

Het Europees beleid van de regering gaat van de gedeelde vierde plaats weer naar de eerste plaats: 65% is er neutraal of positief over, een grotere groep dan bij de andere issues. Ook openbare veiligheid scoort hoog. Relatief weinig steun is er voor het integratiebeleid (tussen voorjaar en herfst 2005 nam die steun ook af), maar opgemerkt moet worden dat de onderzochte beleidsaspecten tussentijds zijn gewijzigd.

⁶ De helft van de issues is voorjaar 2005 onderzocht; de andere helft zomer 2005 (zie inleiding).

⁷ De helft van de issues is herfst 2005 onderzocht; de andere helft winter 2005.

⁸ Bij dit issue zijn in de herfst van 2005 vier van de vijf aspecten veranderd. Nieuw zijn radicalisering van jonge moslims, positie van allochtone moslims, regels voor verplichte inburgering en toelatingseisen aan immigranten.



In de hoofdstukken hierna worden de zes issues beschreven die winter 2005 zijn onderzocht. We beginnen met financiën en koopkracht (het issue waarover de bevolking het meest ontevreden is); we besluiten met Europa en het internationaal beleid.

3 FINANCIËN EN KOOPKRACHT: REGERING IETS MINDER ONDER VUUR

Van de zes beleidsterreinen die winter 2005 onderzocht zijn, bestaat over het financieel beleid van de overheid de meeste onvrede bij de Nederlandse bevolking. Waarover gaat het dan? Vijf aspecten zijn onderzocht: **toenemende kosten voor zorg, koopkrachtontwikkeling** (besteedbaar inkomen), **belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen** (om achteruitgang in koopkracht te beperken), **betaalbaarheid van woningen** en **veranderingen in de energiemarkt**.

Wat hoort er **volgens** het publiek op de financiële agenda? Doet de regering het goed op deze punten? Wat zien mensen als hun eigen verantwoordelijkheid? Hoe komt het issue financiën en koopkracht in het nieuws? En waarop is de publieke opinie gebaseerd? Hierna volgen de belangrijkste resultaten.

Welke positie neemt financiën en koopkracht in ten opzichte van andere regeringsissues?

- staat hoog op de persoonlijke agenda (tweede positie, was derde); alleen veiligheid vinden mensen voor zichzelf nog belangrijker
- krijgt ook relatief veel politieke prioriteit (derde positie, na criminaliteit en onderwijs, dit is een plaats lager dan vorige keer)
- is van gemiddeld maatschappelijk belang volgens het publiek (zevende plaats, conform vorig kwartaal)
- krijgt na het integratiebeleid de minste steun van het publiek (elfde plaats, was twaalfde)

Wat is er veranderd sinds zomer 2005?⁹

- minder mensen dan vorig half jaar vinden dat de koopkrachtontwikkeling en het beleid rond de zorgkosten extra regeringsprioriteit vragen
- ook is de kritiek op deze twee beleidsterreinen afgenomen, evenals op belastingmaatregelen die de regering neemt voor kwetsbare groepen; per saldo is er minder onvrede dan voorheen over het financiële beleid
- het belang dat het publiek hecht aan veranderingen in de energiemarkt is tussen zomer en winter 2005 toegenomen (zowel persoonlijk als maatschappelijk en politiek)
- meer mensen dan voorheen volgen het nieuws over koopkracht, zorgkosten en energiemarkt

3.1 WAT HOORT ER OP DE AGENDA VOOR FINANCIËN EN KOOPKRACHT?

Koopkrachtontwikkeling is nieuwe politieke prioriteit

De grootste groep mensen wil dat de regering meer aandacht schenkt aan de ontwikkeling van de koopkracht. In 2004 en 2005 was dit tot nu toe de tweede prioriteit volgens het publiek (na de toenemende kosten voor de gezondheidszorg), maar nu staat de koopkracht op nummer een. Het persoonlijk en maatschappelijk belang is ook groot, maar minder groot dan dat van de zorgkosten. Ondanks de stijging op de politieke agenda van de burger, zijn er wel iets minder mensen dan in de zomer 2005 die koopkracht prioriteit willen geven (zie tabel 3.1).

⁹ We vermelden alleen significante verschillen.

Tabel 3.1 Persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda (in % van bevolking)

	van (groot) persoonlijk belang				van (groot) maatschappelijk belang				moet meer prioriteit krijgen van regering			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Koopkrachtontwikkeling	81	80	84	79	91	90	90	90	88	84	86	81 ^{*10}
Toenemende kosten voor zorg	84	90	88	89	97	96	95	96	93	89	90	79 [*]
Belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	52	50	47	51	85	90	85	86	82	81	83	79
Betaalbaarheid van woningen	66	67	64	61	87	87	86	86	77	75	72	73
Veranderingen in de energiemarkt	44	57	49	63 [*]	59	73	67	74 [*]	45	59	56	63 [*]

Koopkracht moet volgens de burger als eerste prioriteit van de regering krijgen; voorheen waren dat de zorgkosten. Het belang bij de energiemarkt is gestegen; daardoor komt dit beleid nu hoger op de persoonlijke agenda, boven betaalbare woningen. De volgorde op de maatschappelijke agenda is niet veranderd.

Zorgkosten minder urgent

Minder mensen dan voorheen willen in de winter van 2005 regeringsprioriteit voor de zorgkosten; het politiek belang daalt van 90% naar 79%. Wie aangeeft dat de recente wijzigingen in de zorg gevolgen hebben voor de eigen financiële situatie (het gaat om 40% van de bevolking), hecht meer persoonlijk en maatschappelijk belang aan dit beleid.

Veranderingen in de energiemarkt veel belangrijker

Zowel het persoonlijk als het maatschappelijk belang van de ontwikkelingen op de energiemarkt zijn toegenomen, en ook wensen meer mensen er regeringsprioriteit voor. Als we 2004 en 2005 overzien lijkt het erop dat in de zomer het thema 'energie' minder speelt en in de winter juist meer.

Publiek wil een eerlijke verdeling

Wat zouden mensen zelf aanpakken als ze minister van Financiën zouden zijn?¹¹ Het publiek pleit voor belastingverlaging voor lage inkomens en belastingverhoging voor hoge inkomens, meer koopkracht voor de minima, geen kloof tussen rijk en arm, meer betaalbare huurwoningen en starterswoningen, en afschaffing van de hypotheekrenteaftrek.

3.2 DOET DE REGERING HET GOED?

Zorgkosten leiden nog tot grootste onvrede, hoewel het beter gaat

De mening van het publiek over het beleid tegen de oplopende kosten van de gezondheidszorg is ten positieve veranderd. Zomer 2005 was nog ruim driekwart ontevreden over het beleid. Nu is dat afgenomen tot tweederde van de bevolking. De regering is effectiever en slagvaardiger en informeert beter dan vorig half jaar (zie tabel 3.3). Toch krijgt het zorgbeleid in verhouding tot de rest van het financiële beleid nog de

¹⁰ Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

¹¹ Dit zijn antwoorden op een open vraag. Het aantal mensen dat deze punten aandraagt, is dus relatief klein.

meeste kritiek. Vooral mensen die de financiële gevolgen ondervinden van de wijzigingen in de zorg (kosten thuiszorg, hogere eigen bijdrage), zijn ontevreden.

Tabel 3.2 Hoe tevreden bent u met het financiële beleid? (in % van bevolking)

	(zeer) ontevreden				neutraal				(zeer) tevreden			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Toenemende kosten voor zorg	74	75	77	65*	21	21	17	24	4	4	6	11
Koopkrachtontwikkeling	65	63	66	59*	28	32	27	30	7	5	7	11
Betaalbaarheid van woningen	61	62	60	58	31	35	36	38	7	3	4	5
Belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	61	63	66	56*	34	32	28	36	5	5	5	7
Veranderingen in de energiemarkt	36	42	45	52	47	46	42	36	17	12	13	12

De oordelen over de vijf financiële aspecten liggen dicht bij elkaar. De helft tot tweederde van het publiek is er niet over te spreken. Per saldo is er minder kritiek dan in de zomer van 2005.

Koopkrachtontwikkeling: kritiek neemt af

Minder mensen uiten kritiek op het koopkrachtbeleid (van 66% in de zomer naar 59% in de winter van 2005). De regering is vooral effectiever gaan handelen, zo vindt het publiek. Mensen die ontevreden zijn over hun eigen portemonnee en hun financiële situatie het afgelopen half jaar zagen verslechteren, zijn relatief ontevreden over het beleid.

Hoe heeft uw financiële situatie zich het afgelopen jaar ontwikkeld? (in % van bevolking)	Hoe tevreden bent u over uw eigen financiële situatie? (in % van bevolking)		
is sterk verslechterd	8	zeer ontevreden	5
is verslechterd	40	ontevreden	24
is gelijk gebleven	38	neutraal	29
is verbeterd	12	tevreden	36
is sterk verbeterd	1	zeer tevreden	6

De inschatting van de eigen financiële situatie (29% is er ontevreden over en 48% is er op achteruit gegaan) is winter 2005 vergelijkbaar met een half jaar daarvoor.

Betaalbaarheid van woningen: beleidsoordeel onveranderd

58% van de Nederlanders is ontevreden over het regeringsbeleid om woningen betaalbaar te maken. Ze vinden de regering daar niet effectief in. De mening van het publiek is niet veranderd het afgelopen half jaar, maar ten opzichte van de andere beleidsaspecten krijgt dit beleid iets minder bijval dan voorheen. De betaalbaarheid van woningen stijgt een plaats in de rangordening van ontevredenheid met het beleid.

Belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen: minder kritiek op beleid

Het publiek oordeelt op alle punten (effectiviteit, slagvaardigheid en informatieverstrekking) positiever dan voorheen over het regeringsbeleid gericht op kwetsbare groepen. In totaal laat nog 56% van de bevolking zich negatief uit over het beleid, maar zomer 2005 was dat een substantieel grotere groep (66%).

Driekwart van de mensen – evenveel als vorige keer – vindt dat het kabinet onvoldoende doet voor mensen met een laag inkomen. Armoede komt immers nog steeds voor in Nederland, zo oordeelt bijna iedereen.

Veranderingen in de energiemarkt: langzaam iets meer weerstand

De onvrede van de bevolking over de liberalisering van de energiemarkt lijkt in 2004 en 2005 geleidelijk wat op te lopen: van 36% zomer 2004 tot 52% winter 2005. Het verschil met de vorige meting is echter niet significant. In vergelijking tot de andere aspecten van het financieel beleid is er echter nog steeds de meeste steun voor dit beleidsaspect.

Tabel 3.3 Tevredenheid over beleid, informatieverstrekking, slagvaardigheid en effectiviteit (neutraal en tevreden samen, in % van bevolking)

	beleid algemeen				informatieverstrekking				slagvaardigheid				effectiviteit			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Toenemende kosten voor zorg	26	25	23	35*	48	46	42	49*	29	29	29	42*	24	24	25	37*
Koopkrachtontwikkeling	35	37	34	41*	54	53	46	56*	37	39	35	43	34	35	31	43*
Betaalbaarheid van woningen	39	38	40	42	56	61	59	60	47	47	51	51	33	29	36	37
Belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	39	37	34	44*	55	55	48	56*	44	44	36	48*	38	42	32	44*
Veranderingen in de energiemarkt	64	58	55	48	72	68	62	60	69	63	55	51	67	58	54	49

Het Nederlands publiek is meer te spreken dan vorig half jaar over de zorgkosten, de koopkrachtontwikkeling en de belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen.

3.3 WAT ZIEN NEDERLANDERS ALS HUN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

Geld inleveren voor algemeen belang of langetermijnbelang is geen goed idee

Een derde van de bevolking wil dat de regering nu extra bezuinigt om in de toekomst de gezondheidszorg en de pensioenen betaalbaar te houden. Weinigen zijn ervoor in om voor dit doel mogelijk geld in te leveren. Hetzelfde geldt voor hogere huren: slechts 17% vindt het acceptabel dat de huurprijzen stijgen als daarmee geld vrijkomt om het tekort aan huurwoningen op te lossen.

Weinig bereidheid om te betalen naar gebruik

Een derde van de mensen wil zelf meer betalen bij gebruik van voorzieningen (zorg, onderwijs, wegen) als dan de belastingen voor iedereen verlaagd worden. Ook die bereidheid is dus beperkt.

Hypotheekrenteaftrek inleveren?

In maart 2006 zijn groepsdiscussies gehouden over de hypotheekrenteaftrek. Hoe staan de deelnemers daar tegenover? De meesten willen niet dat de aftrek vervalt of wordt afgebouwd, maar ze gaan ervan uit dat dit op termijn toch zal gebeuren. "Het is onvermijdelijk." Huizenbezitters maken zich zorgen over de financiële gevolgen van de afschaffing van de hypotheekrenteaftrek. Maar ook huurders vinden het onrechtvaardig dat huiseigenaren in de problemen komen. Mensen zullen hun huis uit moeten en woningen dalen in waarde.

Voor sommigen illustreert de discussie over de aftrek van de hypotheekrente de onbetrouwbaarheid van de overheid. Eerst moedigt de overheid mensen aan hoge schulden te maken en dan ontnemt ze hun de financiële stimulans. “De overheid komt haar belofte niet na.” Ze zien de afschaffing als bezuinigingsbeleid. Anderen brengen de discussie in verband met de Europese Unie: “Nederland is het enige land in de EU met deze aftrek. Brussel wil dat we ermee stoppen.” Ze vinden dat wel redelijk. Ook wordt het huidige systeem onrechtvaardig genoemd: zonder aftrek zouden huurders en kopers gelijk behandeld worden. “Een huurhuis is nu vaak duurder dan een koophuis. En hoge inkomens hebben meer voordeel dan lage inkomens.”

Mocht de overheid de aftrek van de hypotheekrente gaan afbouwen, dan zou dat gecompenseerd kunnen worden. Of de overheid dat daadwerkelijk zal doen, daaraan wordt getwijfeld in de groepsdiscussies. Een optie zou zijn de overdrachtsbelasting af te schaffen, maar de relatie tussen die belasting en de aftrek ontgaat de meeste deelnemers. Bovendien is het overdrachtsgeld een eenmalige uitgave terwijl de renteaftrek structureel voordeel oplevert. Compensatie via belastingverlaging (indicatie: 900 euro minder per jaar) lijkt dan logischer in de ogen van de deelnemers, hoewel het voorstel op weinig enthousiasme kan rekenen. De aftrek staat in geen verhouding tot die belastingverlaging, zeggen ze, en dat jongeren dan hogere woonlasten krijgen, vinden ze niet redelijk.

3.4 HOE KOMT FINANCIËN EN KOOPKRACHT IN HET NIEUWS?

In het nieuws: koopkrachtontwikkeling

De koopkrachtontwikkeling krijgt in de tweede helft van 2005 veruit de meeste media-aandacht: 39% van de artikelen over de vijf financiële aspecten gaat erover. Ook over de betaalbaarheid van woningen wordt redelijk veel geschreven. Geen beleidsaspecten, maar wel veel in het nieuws zijn de Miljoenennota en de stijgende schulden van Nederlanders.

Tabel 3.4 Hoeveelheid publiciteit voor financiën en koopkracht, juli tot en met december 2005 (in % van aantal geselecteerde artikelen in dagbladen¹²)

1. Koopkrachtontwikkeling	39
2. Betaalbaarheid van woningen	27
3. Veranderingen in de energiemarkt	14
4. Toenemende kosten voor zorg ¹³	11
5. Belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	9
Totaal	100 (n=465)

Vooraf energiemarkt ongunstig in nieuws

Het beeld van de vijf financiële beleidsaspecten is licht ongunstig, zoals tabel 3.5 laat zien. De veranderingen in de energiemarkt komen in verhouding het meest ongunstig naar voren. Er is vooral veel aandacht voor de negatieve gevolgen van de privatisering van de energiemarkt. Ook de regering maakt hierdoor geen positieve indruk. Licht ongunstig in het nieuws zijn de betaalbaarheid van woningen en de toenemende kosten in de zorg. Koopkracht en belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen komen neutraal in beeld.

¹² De media-analyse over de periode juli tot en met december 2005 is gebaseerd op één bron minder dan de voorgaande media-analyses. Artikelen van het Algemeen Dagblad waren in de onderzoeksperiode niet beschikbaar. De resultaten zijn daarom niet vergelijkbaar met die van de vorige meting.

¹³ Hieronder vallen bij dit issue alleen artikelen die (ook) over koopkracht of lastenstijging gingen. Over de meer inhoudelijke publiciteit over zorgkosten rapporteren we bij het issue 'zorg en welzijn'. Dit geldt ook voor de tabellen 3.5 en 3.6.

Tabel 3.5 Teneur in het nieuws over financiën en koopkracht, juli tot en met december 2005

	teneur over beleidsaspect	veel aandacht voor	teneur over regering bij beleidsaspect	toelichting
1. Koopkrachtontwikkeling	+/-	beloftes kabinet dat koopkracht zal stijgen, kabinetsplannen voor koopkrachtverbetering, conflict Kamer/kabinet over compensatie energiekosten, daling koopkracht in 2004	+/-	aandacht voor maatregelen voor koopkrachtherstel, maar op die maatregelen is ook kritiek, veel aandacht voor het conflict over compensatie van energiekosten
2. Betaalbaarheid van woningen	-	beleid woningcorporaties waardoor veel huurwoningen verdwijnen, discussie rond hypotheekrenteaftrek en afschaffing onroerendezaakbelasting	-	veel aandacht voor berichten over afschaffen hypotheekrenteaftrek, in mindere mate aandacht voor meer en goedkopere huurwoningen voor starters
3. Veranderingen in de energiemarkt	--	mogelijk negatieve gevolgen van privatisering van de energiemarkt	-	kritiek op plannen van minister van EZ om energiemarkt op te splitsen en te privatiseren, in mindere mate steun voor die plannen
4. Toenemende kosten voor zorg	-	speculaties over stijgende zorgpremies en dalende koopkracht, plannen kabinet om met zorgtoeslag de koopkracht te handhaven, meevallende premies in het nieuwe stelsel	+	kabinet neemt – na aanvankelijke aarzeling – maatregelen om de koopkracht (van minima) te herstellen met ouder- en kinderkorting
5. Belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	+/-	compensatie van minima die ouder- en kinderkorting mislopen, aankondiging dat kinderkorting omhoog gaat	+	vooral aandacht voor compensatie hogere zorgpolis door zorgtoeslag, in mindere mate aandacht voor nadelige gevolgen nieuwe zorgstelsel

Regering profileert zich met financiën en koopkracht

De regering is veel in beeld bij dit issue, namelijk in 63% van de artikelen over financiën en koopkracht. Vooral als het gaat om koopkrachtontwikkeling en belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen (neutraal tot gunstig). Weinig zichtbaar is de regering met de betaalbaarheid van woningen (maar komt dan wel licht ongunstig voor het voetlicht). De effectiviteit van het beleid komt in de artikelen nauwelijks ter sprake. Waar dat wel gebeurt komt de regering succesvol over met de kindertoeslag, en minder succesvol met het huurbeleid en het optimisme over het koopkrachtherstel (daarin geloven veel stakeholders niet).

Het kabinet domineert de berichtgeving over financiën en koopkracht, vooral door de aandacht voor de Miljoenennota en de aankondiging van plannen om de koopkracht te verbeteren. Van de ministers staan vooral Zalm (Financiën), Dekker (VROM), Pechtold (Bestuurlijke Vernieuwing) en Brinkhorst (EZ) in de schijnwerpers.

3.5 WAAROP IS DE PUBLIEKE OPINIE GEBASEERD?

Beperkte relatie tussen publieks- en media-agenda

De media-agenda en de publieksagenda wijken flink af als het gaat om de zorgkosten. Het publiek vindt dit beleidsaspect heel belangrijk, maar de media besteden er relatief weinig aandacht aan. Bij de andere aspecten komen media- en publieksagenda beter overeen.

Tabel 3.6 Hoeveelheid publiciteit over financiën, aandacht van het publiek ervoor en belang dat publiek eraan toekent

	hoeveelheid publiciteit (% van aantal geselecteerde artikelen over vijf aspecten)	aandacht van publiek (% mensen dat onderwerp vaak volgt in media)	belang volgens publiek (1=onbelangrijk, 5=belangrijk) ¹⁴
Koopkrachtontwikkeling	39	40*	4,10
Betaalbaarheid van woningen	27	41	3,91
Veranderingen in de energiemarkt	14	36*	3,90
Toenemende kosten voor zorg	11	65*	4,32
Belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	9	40	3,83

Meer mensen dan voorheen volgen het nieuws over koopkrachtontwikkeling, energiemarkt en zorgkosten in de media.

'Nieuwsvolgers' vinden financieel beleid belangrijker en slechter

Wie het nieuws over de vijf beleidsaspecten vaak volgt, vindt het financieel beleid op alle punten belangrijker dan anderen. Ook zijn deze nieuwsvolgers ontevredener dan gemiddeld over het beleid – op het beleid rond de zorgkosten na. Er is geen verband gevonden tussen de teneur in de berichtgeving en het beleidsoordeel van het publiek.

Eigen financiële situatie bepalend voor belang en beleidstevredenheid

Mensen die ontevreden zijn over wat ze te besteden hebben, die in koopkracht hebben moeten inleveren (onder meer door de wijzigingen in de zorg), zetten het financieel beleid hoger op de agenda en hebben er doorgaans ook meer kritiek op. Het lijkt er dus op dat de eigen ervaringen – meer dan de mediaberichten – het oordeel over het financieel beleid bepalen.

Financiën en koopkracht: belang is groot, steun is klein

Het regeringsissue financiën en koopkracht vindt de bevolking voor zichzelf en voor de politiek zeer belangrijk. Mensen steunen het beleid echter beperkt. Alleen over het integratiebeleid zijn ze negatiever. De kritiek komt ook winter 2005 vooral voort uit onvrede over de eigen portemonnee. Per saldo is er minder onvrede over het financieel beleid dan voorheen.

Politieke prioriteit voor koopkrachtontwikkeling

De koopkrachtontwikkeling komt het meest in het nieuws bij dit issue. Hieraan hoort de regering volgens de bevolking de meeste aandacht te schenken, hoewel het politieke belang dat de burger eraan toekent wel is gedaald sinds zomer 2005. Ook is de kritiek op het beleid afgenomen. Toch is nog 59% van

¹⁴ Gemiddelde van persoonlijk, maatschappelijk en politiek belang.

de mensen ontevreden, zeker degenen die naar eigen zeggen minder te besteden hebben. Bijna de helft is er het afgelopen half jaar financieel op achteruit gegaan.

Meeste kritiek op zorgkosten, hoewel 'aan beterende hand'

De toenemende kosten voor de gezondheidszorg baren mensen zorgen. Het persoonlijk en maatschappelijk belang is groter dan bij het andere financieel beleid. Op de politieke agenda van de burger zijn zorgkosten echter geen topprioriteit meer zoals voorheen. Hoewel er ook minder kritiek komt op het beleid dan in de zomer, veroorzaken de zorgkosten in verhouding nog wel de meeste onvrede.

Energiemarkt in belang gestegen

De veranderingen in de energiemarkt staan redelijk laag op de agenda's. Toch is het persoonlijk en maatschappelijk belang van dit beleidsaspect tussen zomer en winter 2005 wel flink toegenomen en willen ook meer mensen er regeringsprioriteit voor. De onvrede over de liberalisering lijkt geleidelijk op te lopen (van 36% zomer 2004 tot 52% winter 2005). De liberalisering van de energiemarkt komt van de vijf aspecten het meest ongunstig in de publiciteit.

Kritiek op belastingmaatregelen kwetsbare groepen neemt af

Voor mensen persoonlijk is dit beleid niet zo relevant. Er klinkt minder kritiek op het beleid dan in de zomer van 2005. Er is in de media niet zoveel aandacht voor specifieke belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen, maar wel voor gerelateerde onderwerpen: oplopende schulden van Nederlanders en de Miljoenennota (met onder meer de kinderkorting).

Meningen betaalbare woningen ongewijzigd

Het beleid rond de betaalbaarheid van woningen staat redelijk laag op de agenda's en neemt een middenpositie in wat betreft beleidstevredenheid. Hierin zijn geen veranderingen opgetreden sinds zomer 2005. Het onderwerp komt wel veel in het nieuws, onder meer met de discussie over de hypotheek-renteaftrek – een impopulaire maar onvermijdelijke maatregel volgens de deelnemers aan de groepsdiscussies.

4 ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID: STIJGENDE LIJN

Over het beleid rond economie en werkgelegenheid zijn burgers relatief ontevreden. Vijf beleidsaspecten zijn onderzocht: stimuleren van de **werkgelegenheid, arbeidsparticipatie** (verhouding werkenden ten opzichte van niet-werkenden), **bedreiging van de Nederlandse economie** (door de opkomst van landen met goedkopere en goed opgeleide werknemers), behoud en ontwikkeling van de **internationale concurrentiepositie van de mainports** (Schiphol en Rotterdamse haven), en **loonmatiging** (minder salarisverhoging om de economie te stimuleren).

Wat hoort er volgens het publiek op de economische agenda? Doet de regering het goed op deze punten? Wat zien mensen als hun eigen verantwoordelijkheid? Hoe komt het economisch beleid in het nieuws? En waarop is de publieke opinie gebaseerd? Hierna volgen de belangrijkste resultaten.

Welke positie neemt economie en werkgelegenheid in ten opzichte van andere regeringsissues?

- is van redelijk maatschappelijk belang volgens het publiek (vijfde positie, was vierde)
- staat net als vorige keer laag op de persoonlijke agenda (tiende positie); alleen sociale zekerheid en Europa zijn minder belangrijk voor mensen zelf
- vraagt volgens de bevolking relatief weinig prioriteit van de regering (achtste positie, was zevende)
- krijgt weinig steun: over dit beleid zijn mensen – op financiën en integratie na – het meest ontevreden (net als herfst 2005)

Wat is er veranderd sinds zomer 2005?¹⁵

- vergeleken met vorig half jaar vinden minder mensen het werkgelegenheidsbeleid van maatschappelijk en politiek belang
- minder mensen dan zomer 2005 beschouwen de bedreiging van de economie door de opkomst van andere landen als persoonlijk relevant
- ook loonmatiging is winter 2005 voor een kleiner aandeel van de bevolking persoonlijk van belang
- de regering is in de ogen van het publiek minder slagvaardig en effectief in het beleid tegen de economische dreiging uit andere landen

4.1 WAT HOORT ER OP DE AGENDA VOOR ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID?

Extra banen krijgen nog prioriteit...

80% van de bevolking wil dat de regering zich extra inzet om de werkgelegenheid te stimuleren. Vorige keer was dat nog 87%. Het politiek belang dat burgers eraan hechten is dus afgenomen, evenals het maatschappelijk belang. Toch is het stimuleren van de werkgelegenheid nog steeds prioriteit nummer 1 volgens het publiek. Bijna iedereen vindt meer werkgelegenheid van belang voor Nederland. Op de tweede plaats staat net als vorige keer de bedreiging van onze economie door werknemers uit andere landen. Het persoonlijk belang daarvan is echter duidelijk afgenomen tussen zomer en winter 2005.

¹⁵

We vermelden alleen significante verschillen.

...maar ingrijpen is minder urgent dan voorheen

Afgaand op de beleving van het publiek lijkt het dus de goede kant uit te gaan met de werkgelegenheid. Dit wordt bevestigd door andere resultaten: 29%*¹⁶ constateert winter 2005 toenemende werkloosheid in de directe omgeving; zomer 2005 (en ook zomer en winter 2004) was dat nog 37%. En 17%* maakt zich op dit moment zorgen over z'n baan door de mogelijke komst van werknemers uit nieuwe EU-lidstaten. Een half jaar terug waren meer mensen bezorgd, namelijk 21%. Ook zijn minder mensen dan voorheen (40%* in plaats van 54%) ontevreden met de groei van de Nederlandse economie. Dus ook over de economische groei is de stemming positiever.

Tabel 4.1 Persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda (in % van bevolking)

	van (groot) persoonlijk belang				van (groot) maatschappelijk belang				moet meer prioriteit krijgen van regering			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Stimuleren van werkgelegenheid	57	61	58	56	95	94	95	93*	90	87	87	80*
Bedreiging door andere landen	46	46	53	44*	89	86	90	88	83	80	82	79
Arbeidsparticipatie	57	55	57	52	92	87	89	87	82	81	78	77
Concurrentiepositie mainports	24	23	24	24	84	80	84	82	66	62	64	67
Loonmatiging	57	62	66	58*	81	79	79	73	46	51	48	46

De volgorde op de drie agenda's is niet veranderd sinds zomer 2005. In vergelijking tot andere regeringsissues is het persoonlijk belang bij economie en werkgelegenheid gering.

Loonmatiging voor mensen zelf van belang

Het loonmatigingsbeleid vindt de bevolking van het grootste persoonlijk belang bij dit issue. Zes van de tien mensen noemen het beleid relevant voor zichzelf. Op de maatschappelijke en politieke agenda zetten burgers loonmatiging helemaal onderaan. Het persoonlijk belang is bovendien wel afgenomen (van 66% in de zomer naar 58% in de winter).

Concurrentiepositie van mainports leeft nauwelijks

Het beleid voor een sterkere positie van de Rotterdamse haven en de luchthaven Schiphol staat nog steeds onderaan de persoonlijke agenda van Nederlanders. Slechts een kwart van de bevolking vindt het van persoonlijk belang. Ook het maatschappelijk en politiek belang is relatief klein; bij eerdere metingen was het belang ook gering.

Publiek wil meer werk voor jongeren

Wat zouden mensen zelf veranderen als ze verantwoordelijk waren voor economie en werkgelegenheid?¹⁷ Ze zouden vooral de (jeugd)werkloosheid terugdringen, de topinkomens aanpakken, de belastingen verlagen, de bureaucratie verminderen en vrijwilligerswerk aantrekkelijker maken.

¹⁶ Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

¹⁷ Dit zijn antwoorden op een open vraag. Het aantal mensen dat deze punten aandraagt, is dus relatief klein.

4.2 DOET DE REGERING HET GOED?

Loonmatiging veroorzaakt meeste onvrede

Zes op de tien mensen zijn – net als vorige keer – ontevreden over het loonmatigingsbeleid van de regering. Ze vinden loonmatiging geen goed middel om de economie te stimuleren. Wie dat wél vindt (10% van de bevolking), kan zich ook meer vinden in het regeringsbeleid.

Tabel 4.2 Hoe tevreden bent u met het economie- en werkgelegenheidsbeleid? (in % van bevolking)

	(zeer) ontevreden				neutraal				(zeer) tevreden			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Loonmatiging	62	64	63	59	27	29	27	32	10	7	10	9
Bedreiging door andere landen	56	50	55	58	36	43	37	36	8	7	8	6
Stimuleren van werkgelegenheid	62	56	57	52	30	36	31	37	9	8	13	11
Arbeidsparticipatie	60	52	53	52	31	40	33	37	9	8	15	11
Concurrentiepositie mainports	39	34	41	42	52	57	45	50	10	9	14	9

De meningen over het economisch beleid zijn niet gewijzigd sinds zomer 2005.

Bedreiging door andere landen: ook relatief veel onvrede

Ongeveer evenveel kritiek als op de loonmatiging is er op het beleid tegen de bedreigingen van de Nederlandse economie door het buitenland: 58% van de mensen is er ontevreden over. Minder mensen dan voorheen zijn te spreken over de slagvaardigheid en effectiviteit van de regering (zie tabel 4.3). De onvrede is groter onder degenen die zich zorgen maken over hun eigen baan. 39% verwacht dat toetreding van landen tot de EU zeker leidt tot extra werkloosheid in Nederland, en nog eens 36% sluit dat niet uit.

Stimuleren werkgelegenheid en arbeidsparticipatie: helft ontevreden

De helft van de Nederlanders is niet te spreken over de manier waarop de regering de werkgelegenheid en de arbeidsparticipatie bevordert. Ze noemen het beleid vooral ineffectief. Hierin zijn geen verschillen met zomer 2005. Mensen die ontevreden zijn met de economische groei, die het aantal werklozen zien toenemen en vrezen voor hun eigen baan, zijn negatiever dan anderen over het werkgelegenheids- en participatiebeleid.

Concurrentiepositie mainports: minste kritiek op

De helft van de mensen stelt zich neutraal op als het gaat om het mainportbeleid. Het onderwerp houdt hen niet zo bezig, en ze hebben geen uitgesproken mening over de prestaties van de regering om de concurrentiepositie van de mainports Rotterdam en Schiphol te verbeteren. Ook dit is hetzelfde als voorheen. Naarmate mensen tevredener zijn over de economische groei zijn ze ook tevredener over het behoud en de ontwikkeling van de mainportpositie.

Tabel 4.3 Tevredenheid over beleid, informatieverstrekking, slagvaardigheid en effectiviteit (neutraal en tevreden samen, in % van bevolking)

	beleid algemeen				informatieverstrekking				slagvaardigheid				effectiviteit			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Loonmatiging	38	36	37	41	59	54	51	55	45	44	42	46	35	41	36	45
Stimuleren van werkgelegenheid	38	44	43	48	57	59	53	58	39	45	44	51	34	42	39	47
Bedreiging door andere landen	44	50	45	42	52	55	47	46	45	51	45	40*	46	53	44	41*
Arbeidsparticipatie	40	48	47	48	58	63	56	59	43	50	48	51	39	47	44	48
Concurrentiepositie mainports	61	66	59	58	71	74	63	65	61	68	62	57	60	68	59	59

De regering is volgens het publiek minder slagvaardig en effectief in het weren van de bedreigingen voor de Nederlandse economie door het buitenland.

4.3 WAT ZIEN NEDERLANDERS ALS HUN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

Salaris inleveren?

Slechts een kwart van de Nederlanders (24%) is bereid af te zien van salarisverhoging als daardoor iemand anders aan het werk komt. Dit is een even grote groep als vorige keer. Het principe 'loon naar productiviteit' wordt in groepsdiscussies niet enthousiast ontvangen. Sommigen zien er wel de logica van in (als je ouder wordt, daalt je productiviteit en zou het redelijk zijn salaris in te leveren), maar geven tegelijkertijd aan dat het afhangt van je opleiding en de branche waarin je werkzaam bent óf je productiviteit daalt. Bovendien moet productiviteit dan wel te meten zijn.

Langere werkweken maken?

30% denkt dat het onvermijdelijk is dat mensen in de nabije toekomst langere werkweken gaan maken. Ook dit is vergelijkbaar met vorige keer.

Regie voeren over eigen loopbaan

Met verminderde ontslagbescherming – een plan dat de regering overweegt – wordt meer verantwoordelijkheid gelegd bij de werknemer. Deelnemers in groepsdiscussies zijn het ermee eens dat mensen actiever verantwoordelijkheid moeten nemen voor hun eigen loopbaan en opleiding. Het is echter niet altijd mogelijk om hierover afspraken te maken met je werkgever tijdens de contractonderhandelingen, want: "Dat hangt af van de markt."

“Amerikaanse toestanden” – over vermindering van de ontslagbescherming

Deelnemers aan de groepsdiscussies in maart 2006 hebben niet van het voornemen van de regering gehoord om de ontslagbescherming te versoepelen, of ze weten niet wat er precies gaat veranderen. Een deel van de mensen ziet alleen de voordelen voor de werkgevers: “de werkende man wordt er weer de dupe van”, “ze kunnen net als in Amerika mensen te pas en te onpas naar huis sturen”. Een ander deel ziet daarnaast ook de voordelen voor de werknemers. Wel stellen ze voorwaarden aan het nieuwe stelsel: er moet overheidssteun komen voor ontslagen personeel, de regeling moet alleen gelden voor kleine bedrijven en bepaalde branches en het mag geen uitweg worden voor bedrijven met slecht management. De deelnemers zien de volgende pro's en contra's:

Argumenten voor versoepeling van het ontslagrecht:	Argumenten tegen versoepeling van het ontslagrecht:
<ul style="list-style-type: none">- het heeft een positief effect op de continuïteit van de bedrijven, want werkgevers kunnen gemakkelijker saneren als dat nodig is- werknemers kunnen gemakkelijker van baan veranderen- het voorkomt massaontslagen (nu kiezen werkgevers er vaak voor het bedrijf failliet te laten gaan om zo van mensen af te komen)- mensen doen beter hun best omdat ze sneller ontslagen kunnen worden	<ul style="list-style-type: none">- het brengt veel onrust met zich mee voor werknemers met een vast contract- het is voor sommige groepen (laag opgeleiden, ouderen) lastig een nieuwe baan te vinden- mensen met ervaring verlaten het bedrijf eerder- de betrokkenheid bij het bedrijf neemt af

De voordelen die de regering ziet, worden niet allemaal herkend. De deelnemers geloven wel dat beperkter ontslagbescherming de concurrentiepositie van bedrijven (ten opzichte van het buitenland) verstevigt, en dat het de dynamiek van de markt vergroot (hoewel het financiële onzekerheid schept, en 45-plussers minder snel weer aan de bak komen). Maar – anders dan de regering – verwachten de deelnemers niet dat de positie van ouderen steviger wordt door krapte op de arbeidsmarkt. Het argument van de eerlijke concurrentie tussen mensen met vaste en flexibele contracten, zegt ze niets.

Verder staan de deelnemers redelijk positief tegenover de afschaffing van de ontslagvergoeding (gouden handdruk) omdat die luiheid in de hand werkt. Mensen gaan pas zoeken naar een nieuwe baan als de vergoeding op is, zo wordt gezegd. Wel maken ze zich zorgen om oudere werknemers, omdat die lastig nieuw werk vinden.

4.4 HOE KOMT HET ECONOMIE- EN WERKGELEGENHEIDSBELEID IN HET NIEUWS?

In het nieuws: werkgelegenheid

De vijf beleidsaspecten rond economie en werkgelegenheid zijn allemaal redelijk goed zichtbaar, maar de meeste aandacht gaat uit naar werkgelegenheid (zie tabel 4.4). Voorheen stond loonmatiging met een ruime voorsprong op nummer 1, maar nu is de aandacht verschoven naar werkgelegenheid. In vergelijking tot de eerste helft van 2005 zijn de mainports twee plaatsen gedaald in de hoeveelheid media-aandacht, en is de bedreiging van de Nederlandse economie juist een plaats gestegen.

Verder is er veel berichtgeving over de economische groei (eerst is er sprake van krimp en daarna van herstel).

Tabel 4.4 Hoeveelheid publiciteit voor economie en werkgelegenheid, juli tot en met december 2005 (in % van aantal geselecteerde artikelen in dagbladen¹⁸)

1. Werkgelegenheid	25
2. Arbeidsparticipatie	21
3. Loonmatiging	20
4. Bedreiging door andere landen	19
5. Concurrentiepositie mainports	15
Totaal	100 (n=382)

Economische aspecten neutraal tot negatief in nieuws

De berichtgeving over loonmatiging en de bedreiging van de Nederlandse economie door andere landen is ongunstig. De andere aspecten komen neutraal in beeld. Wat betreft loonmatiging is er kritiek op topinkomens bij woningcorporaties, en tarten de CAO-akkoorden de looneis (de loonstijging komt boven de grens uit die het kabinet heeft gesteld). Er verschijnen ook een paar voorzichtige berichten over loonstijging. Negatieve berichten over de bedreiging door andere landen gaan over bedrijven die zich naar lagelonenlanden verplaatsen en over de toenemende immigratie van Poolse werknemers.

De berichtgeving over economie en werkgelegenheid verschilt sterk per dagblad. Landelijke dagbladen en Metro zijn overwegend negatief over het onderwerp; regionale dagbladen en Spits zijn overwegend positief.

Tabel 4.5 Teneur in het nieuws over economie en werkgelegenheid, juli tot en met december 2005

	teneur over beleidsaspect	veel aandacht voor	teneur over regering bij beleidsaspect	toelichting
1. Werkgelegenheid	+/-	dalende werkloosheid, stijgend aantal vacatures, Nederland creëert tegelijkertijd te weinig banen	-	kritiek op de regering: werkloosheidscijfers zijn te rooskleurig en enkele maatregelen van kabinet leiden tot verlies van banen
2. Arbeidsparticipatie	+/-	hoge werkloosheid onder vrouwen en jongeren, maar ook positief: aanpak jeugdwerkloosheid werkt	+	kabinet investeert in banen voor kansarmen en pakt jeugdwerkloosheid aan
3. Loonmatiging	-	kritiek op topinkomens, in veel CAO-akkoorden komt loonstijging boven de gestelde grens uit	-	kritiek op voorstel kabinet om topinkomens openbaar te maken, CAO's voldoen niet aan loonvoorwaarden
4. Bedreiging door andere landen	-	bedrijven naar lagelonenlanden, toenemende immigratie vanuit Polen, Nederlandse bedrijven doen overnames in het buitenland	-	kritiek op bescherming eigen industrie tegen lagelonenlanden, Wereldbank steunt vermindering regeldruk en bekritiseert belemmerende maatregelen voor migranten
5. Concurrentiepositie mainports	+/-	uitstel Tweede Maasvlakte en kritiek op Schiphol, maar ook groei van de mainports	+	onderzoek naar groeimogelijkheden Schiphol, kabinet ontkent uitstel Tweede Maasvlakte

¹⁸

De media-analyse over de periode juli tot en met december 2005 is gebaseerd op één bron minder dan de voorgaande analyses. Artikelen van het Algemeen Dagblad waren in de onderzoeksperiode niet beschikbaar. De resultaten zijn daarom niet vergelijkbaar met die van de vorige meting.

Ongunstige berichtgeving over regering overheerst

De regering is bij loonmatiging en arbeidsparticipatie het meest in beeld. Ook bij de mainports komt ze relatief veel in het nieuws. In berichten over arbeidsparticipatie en mainports ontstaat een gunstig beeld van de regering, in berichten over loonmatiging niet. Bij werkgelegenheid en bedreigingen door andere landen is de regering licht ongunstig in beeld, maar minder vaak.

In 30% van de artikelen over economie en werkgelegenheid wordt de regering genoemd. Dat is relatief weinig in vergelijking tot andere issues, maar toch is de regering van alle stakeholders het meest prominent in beeld. Het CBS komt op de tweede plaats. De regering komt actief in het nieuws met onder meer de presentatie van de Miljoenennota, het verzoek om openheid van salarissen aan directeuren van woningcorporaties, de werktop, en de groei van de economie; en passief wanneer er kritiek klinkt op de Miljoenennota, wanneer de directeuren van woningcorporaties geen inzage geven in hun verdiensten, en vakbonden de werktop dreigen af te blazen.

4.5 WAAROP IS DE PUBLIEKE OPINIE GEBASEERD?

Vertrouwen in economie is van invloed op belang van werkgelegenheidsbeleid en waardering ervoor

Degenen die zich zorgen maken over hun baan en over de economische groei, en die meer werklozen waarnemen om zich heen, zetten het werkgelegenheidsbeleid (bedreigingen door werknemers uit het buitenland, stimuleren werkgelegenheid en arbeidsparticipatie) vaker op de persoonlijke agenda. Bovendien zijn ze ontevredener over het beleid.

Media-agenda gelijk op met publieksagenda

De media-agenda en de publieksagenda komen voor groot deel overeen, zoals tabel 4.6 laat zien. Alleen aan loonmatiging hecht het publiek iets minder belang dan de pers (vijfde versus derde positie).

Tabel 4.6 Hoeveelheid publiciteit over economie en werkgelegenheid, aandacht van het publiek ervoor en belang dat publiek eraan toekent

	hoeveelheid publiciteit (% van aantal geselecteerde artikelen over vijf aspecten)	aandacht van publiek (% mensen dat onderwerp vaak volgt in media)	belang volgens publiek (1=onbelangrijk, 5=belangrijk) ¹⁹
Stimuleren werkgelegenheid	25	43	4,02
Arbeidsparticipatie	21	39	3,94
Loonmatiging	20	40	3,59
Bedreiging door andere landen	19	43	3,90
Concurrentiepositie mainports	15	24	3,63

Werkgelegenheid komt van de vijf aspecten het meest in het nieuws, en wordt ook het meest belangrijk gevonden door de bevolking. Voor de concurrentiepositie van de mainports geldt het omgekeerde.

Mediaconsumptie strookt met publieksagenda

Wie het nieuws over de vijf beleidsaspecten van economie en werkgelegenheid geregeld volgt, vindt het beleid belangrijker dan wie dat niet doet. Of andersom: wie het belangrijker vindt, houdt de media er ook vaker over bij. Uit de analyses blijkt geen invloed van de mediaconsumptie op het oordeel over het regeringsbeleid.

¹⁹ Gemiddelde van persoonlijk, maatschappelijk en politiek belang.

Verband negatieve publiciteit en onvrede bij publiek

Er lijkt een overeenkomst te zijn tussen negatieve publiciteit en ontevredenheid over het beleid. De bevolking heeft de meeste kritiek op loonmatiging en bedreigingen van de economie door andere landen en dit zijn ook de onderwerpen die het minst gunstig in de publiciteit verschijnen. De mainports krijgen de minste media-aandacht en ook de minste kritiek van het publiek. Ook de reputatie van de regering lijkt van invloed op het publieksoordeel: de regering is bij loonmatiging en economische bedreigingen vooral ongunstig in het nieuws; bij mainports is de regering vaker gunstig dan ongunstig in het nieuws.

Relatief weinig steun voor economisch beleid

In vergelijking tot de andere regeringsissues zijn Nederlanders redelijk ontevreden over het beleid rond economie en werkgelegenheid. Alleen over het koopkrachtbeleid en het integratiebeleid is de bevolking negatiever. Economie en werkgelegenheid is volgens het publiek wel belangrijk voor de samenleving, maar voor zichzelf en voor de politieke agenda zien ze het belang ervan minder in.

Meeste kritiek op loonmatiging

Van de vijf beleidsaspecten krijgt het loonmatigingsbeleid van de regering de meeste kritiek. Zes van de tien mensen zijn er net als vorige keer ontevreden over. Loonmatiging is volgens hen geen goed middel om de economie te stimuleren. Dit beleidsaspect zetten de Nederlanders het hoogst op hun persoonlijke agenda, hoewel het persoonlijk belang tussen zomer en winter 2005 wel is afgenomen. Ook het beleid tegen de economische dreiging vanuit andere landen krijgt relatief veel kritiek; het zijn de twee beleidsaspecten die bovendien het minst gunstig in de publiciteit komen.

Politieke prioriteit voor extra banen

80% van de bevolking wil dat de regering zich extra inspant om de werkgelegenheid in ons land te stimuleren. Hoewel dit een kleinere groep is dan vorige keer, is dit volgens het publiek nog steeds de eerste prioriteit voor de regering. In de kranten is er ook de meeste aandacht voor. De helft van de bevolking is niet te spreken over het werkgelegenheidsbeleid van de regering, net als over het arbeidsparticipatiebeleid. Zeker mensen die vrezen voor hun eigen baan, zijn er kritisch over. 39% van de mensen verwacht dat toetreding van landen tot de EU zeker leidt tot extra werkloosheid in Nederland.

Meer optimisme over Nederlandse economie

Extra werkgelegenheid is volgens het publiek minder urgent dan voorheen. Dit strookt met andere bevindingen: minder mensen dan zomer 2005 zien extra werkloosheid in hun eigen omgeving, minder mensen zijn bezorgd over hun baan door de komst van werknemers uit andere landen, en minder mensen zijn ontevreden over de economische groei in ons land. Het vertrouwen in de economie bepaalt de publieksagenda en het oordeel over het regeringsbeleid op dit punt.

Concurrentiepositie mainports speelt nauwelijks

Nederlanders hechten weinig belang aan het beleid voor een sterkere positie van de Rotterdamse haven en de luchthaven Schiphol. Dit beleidsaspect staat onderaan de persoonlijke agenda net als bij eerdere metingen, het maatschappelijk en politiek belang is relatief klein, en de kranten schrijven er weinig over. De regering krijgt op dit mainportbeleid de minste kritiek.

5 SOCIALE ZEKERHEID: LEVENSLLOOPREGELING NIET POPULAIR

In vergelijking tot andere regeringsissues vinden mensen beleid over sociale zekerheid voor zichzelf niet zo van belang. Waarover gaat het bij dit beleid? Vijf aspecten zijn onderzocht: **controle op uitkeringen** (misbruik, fraude), de **zekerheid van een goed pensioen** (pensioenregelingen, niet de AOW), **veranderingen in de WAO/WIA**²⁰, de **levensloopregeling** (de mogelijkheid om verlof te sparen voor andere activiteiten naast het werk zoals zorg en eigen ontwikkeling), en de **bijzondere bijstand** (een extra bijdrage voor bijzondere kosten aan mensen met een minimuminkomen, bijvoorbeeld vervanging van een wasmachine).

Wat hoort er volgens het publiek op de agenda voor sociale zekerheid? Doet de regering het goed op deze punten? Wat zien mensen als hun eigen verantwoordelijkheid? Hoe komt sociale zekerheid in het nieuws? En waarop is de publieke opinie gebaseerd? Hierna volgen de belangrijkste resultaten.

Welke positie neemt sociale zekerheid in ten opzichte van andere regeringsissues?

- staat zeer laag op de persoonlijke agenda van het publiek (elfde positie van de twaalf, net als vorige keer) en hoort volgens hen ook laag op de politieke agenda (eveneens elfde plaats, was negende); alleen Europa is minder belangrijk
- neemt net als voorheen de negende positie in op de maatschappelijke agenda
- scoort onder het midden op beleidstevredenheid (achtste positie, een plaats gestegen); over vier andere issues (criminaliteit, economie, financiën en integratie) zijn mensen ontevredener

Wat is er veranderd sinds zomer 2005?²¹

- het politiek belang van controle op uitkeringen is tussen zomer en winter 2005 gedaald: minder mensen willen er prioriteit voor van de regering
- het maatschappelijk belang van de bijzondere bijstand is in die periode gestegen
- minder mensen dan voorheen vinden de levensloopregeling van belang voor zichzelf en willen dat de regering er prioriteit aan geeft
- minder mensen dan zomer 2005 zijn van plan om gebruik te maken van de levensloopregeling, of willen langer doorwerken, ook niet als ze tussentijds vaker en langer met verlof kunnen

5.1 WAT HOORT ER OP DE AGENDA VOOR SOCIALE ZEKERHEID?

Nog steeds prioriteit voor bestrijding uitkeringsfraude

Ruim driekwart van de bevolking wil dat de regering extra aandacht besteedt aan de controle op uitkeringen. Het politiek belang van het fraudebeleid is in de perceptie van de burgers tussen zomer en winter 2005 wel gedaald (van 86% naar 77%). Op de persoonlijke en maatschappelijke agenda neemt dit beleid – net als vorig half jaar – de tweede positie in.

²⁰ In 2004 is gevraagd naar veranderingen in de WAO; in 2005 is gevraagd naar veranderingen in de WAO/WIA. WIA staat voor Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen.

²¹ We vermelden alleen significante verschillen.

Tabel 5.1 Persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda (in % van bevolking)

	van (groot) persoonlijk belang				van (groot) maatschappelijk belang				moet meer prioriteit krijgen van regering			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Controle op uitkeringen	57	50	55	46	95	89	91	89	87	83	86	77 ^{*22}
Zekerheid van een goed pensioen	81	83	81	79	92	92	91	92	77	81	76	72
Bijzondere bijstand	18	32	34	27	65	76	71	78 [*]	46	64	59	65
Veranderingen in de WAO/WIA	48	49	44	41	88	87	87	89	67	68	69	63
Levensloopregeling	41	41	41	28 [*]	62	61	61	55	58	60	55	44 [*]

De volgorde van beleidsaspecten op de persoonlijke en maatschappelijke agenda is niet veranderd. Op de politieke agenda is de bijzondere bijstand het afgelopen half jaar een plaats gestegen, terwijl de WAO/WIA juist een plaats is gedaald.

Een derde van de Nederlanders ontvangt zelf een uitkering, of kent iemand in de directe omgeving die dat doet. Zij vinden de controle op uitkeringen van relatief groot persoonlijk belang.

Pensioenen zijn van het grootste persoonlijke en maatschappelijke belang

Bijna iedereen acht het pensioenbeleid van belang voor de samenleving. Ook voor zichzelf ziet een grote groep (79%) het belang van de zekerheid van een goed pensioen. Na de uitkeringscontrole is dit beleid de belangrijkste regeringsprioriteit als het aan de bevolking ligt. Er zijn geen verschillen met vorige meting.

Maatschappelijk belang bijzondere bijstand toegenomen

Meer mensen dan zomer 2005 vinden de bijzondere bijstand van belang voor de samenleving. Slechts een kwart denkt dat er in Nederland voldoende voorzieningen zijn voor mensen met een laag inkomen om te voorkomen dat die in financiële moeilijkheden raken. Wie zelf een uitkering krijgt, vindt het bijstandsbeleid belangrijker dan anderen.

Levensloopregeling veel minder belangrijk in de ogen van het publiek

De levensloopregeling staat in december 2005 onderaan de maatschappelijke en politieke agenda binnen het issue sociale zekerheid, en op de op één na laatste positie van de persoonlijke agenda. Het onderwerp is bijna even onbelangrijk voor mensen zelf als de bijzondere bijstand. Het persoonlijk belang van verlof sparen is bovendien gedaald (van 41% naar 28%). Ook erkennen minder mensen het politieke belang ervan (van 55% naar 44%). Wie van plan is gebruik te maken van de regeling (zie paragraaf 5.3), vindt het levensloopbeleid overigens belangrijker dan anderen.

Publiek wil vooral fraude tegengaan

Welke maatregelen zouden mensen zelf nemen als ze verantwoordelijk waren voor sociale zekerheid?²³ Ze zouden: uitkeringsfraude tegengaan, beter informeren over onder meer de levensloopregeling, duidelijker regels maken, armoede bestrijden en meer doen voor AOW en ouderenzorg.

²² Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

²³ Dit zijn antwoorden op een open vraag. Het aantal mensen dat deze punten aandraagt, is dus relatief klein.

5.2 DOET DE REGERING HET GOED?

Meeste onvrede over veranderingen in de WAO/WIA

Ruim de helft van de mensen (53%) is ontevreden over de veranderingen in de arbeids(on)geschiktheidswet. Dat is een grotere groep critici dan bij de andere vier beleidsaspecten. Voorheen kon het pensioenbeleid op de meeste kritiek rekenen. Hoewel er geen significante verschillen in percentages zijn, is de rangordening dus wel verschoven. Wel vindt driekwart van de bevolking het rechtvaardig dat in de nieuwe wet (WIA) werken naar vermogen voorop staat. Alleen mensen die echt niets meer kunnen, hoeven niet meer te werken, zo zeggen ze. Met het principe van de WIA zijn dus – ondanks de kritiek op de herkeuringen – de meeste mensen het eens. Wie zelf een uitkering krijgt (WAO, WW of bijstand), is relatief ontevreden over het beleid.

Tabel 5.2 Hoe tevreden bent u met het sociale beleid? (in % van bevolking)

	(zeer) ontevreden				neutraal				(zeer) tevreden			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Veranderingen in de WAO/WIA	56	53	51	53	34	36	36	31	10	11	12	16
Zekerheid van een goed pensioen	56	61	55	50	35	30	35	40	9	9	10	10
Controle op uitkeringen	54	50	48	46	36	38	38	40	10	12	14	14
Bijzondere bijstand	40	47	41	42	50	44	46	49	10	9	13	9
Levensloopregeling	44	48	36	35	48	42	50	52	8	10	14	13

Voorheen had de bevolking de meeste kritiek op het pensioenbeleid, nu op het beleid rond de WAO/WIA.

Zekerheid van een goed pensioen: helft is ontevreden

50% van de bevolking heeft kritiek op het huidige pensioenbeleid van de regering. Tweederde van de mensen acht sociale partners en overheid beiden verantwoordelijk voor het maken van afspraken over pensioenen. Meer mensen dan voorheen weten niet wie ze daar verantwoordelijk voor moeten stellen. Extra kritiek op het pensioenbeleid komt van degenen die zeker geen gebruik gaan maken van de levensloopregeling: zij vinden de regering relatief weinig slagvaardig.

Controle op uitkeringen: bijna de helft ontevreden

46% van de Nederlanders is niet te spreken over de controle op uitkeringen. Dat is niet veranderd sinds zomer 2005. Het maakt voor het oordeel over het beleid niet uit of iemand zelf uitkeringsgerechtigd is of niet.

Bijzondere bijstand: zelfde oordeel als voorheen

Wie zelf een uitkering krijgt, vindt de regering minder slagvaardig optreden dan anderen in het bijstandsbeleid. In totaal spreekt 42% zich negatief uit over het beleid. De regeling van de bijzondere bijstand blijkt niet zo bekend: nog niet de helft (44%) weet wanneer iemand in aanmerking komt voor deze bijstand. Ter vergelijking: driekwart van de mensen zegt bekend te zijn met de toelatingscriteria voor een WAO-uitkering.

Levensloopregeling: publiek is overwegend neutraal

Slechts een derde van de mensen is ontevreden over de levensloopregeling. Vooral degenen die geen gebruik gaan maken van de regeling, zijn er ontevreden over. De grootste groep – 52% – is echter neutraal. Dit beeld is vergelijkbaar met zomer 2005. Hoewel het belang van dit beleid bij de burgers is afgenomen zoals we in paragraaf 5.1 zagen, zijn er dus geen verschillen in het beleidsoordeel met een half jaar geleden.

Tabel 5.3 Tevredenheid over beleid, informatieverstrekking, slagvaardigheid en effectiviteit (neutraal en tevreden samen, in % van bevolking)

	beleid algemeen				informatieverstrekking				slagvaardigheid				effectiviteit			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Veranderingen in de WAO/WIA	44	47	49	47	65	63	61	63	51	48	53	55	46	50	50	52
Zekerheid van een goed pensioen	44	39	45	50	64	60	60	59	54	48	52	55	47	44	48	52
Controle op uitkeringen	46	50	52	54	60	61	57	59	44	42	48	53	42	45	50	51
Bijzondere bijstand	60	53	59	58	69	61	60	62	68	58	60	58	66	56	59	56
Levensloopregeling	56	52	64	65	67	61	69	68	60	59	69	70	56	55	67	70

Er zijn geen significante verschillen in het beleidsoordeel over sociale zekerheid.

5.3 WAT ZIEN NEDERLANDERS ALS HUN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

Elke baan accepteren

61% van de Nederlanders vindt dat mensen die werkloos zijn en wel kunnen werken, elke baan zouden moeten accepteren. Dit was vorige keer ook zo.

Weinig bereidheid om later met pensioen te gaan

Duidelijk minder mensen dan voorheen (27%* in plaats van 38%) zijn bereid om langer door te werken, ook niet als ze via de levensloopregeling vaker en langer met verlof kunnen.

Sparen voor verlof is te veel 'langetermijndenken'

Najaar 2005 heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een voorlichtingscampagne gevoerd om het publiek te informeren over de levensloopregeling. De intentie om gebruik te maken van de regeling blijkt na de campagne lager uit te vallen dan daarvoor. Eind 2004 was nog 61% (zeker of misschien) van plan voor verlof te sparen via de levensloopregeling, zomer 2005 was dat 57% en winter 2005 (nog geen maand voor de invoering van de regeling) is dat gedaald tot 35% van de bevolking.

Gaat u gebruik maken van de levensloopregeling?		
	zomer 2005	winter 2005
Zeker wel	14	9*
Misschien	43	26*
Waarschijnlijk niet	20	22
Zeker niet	5	16*
Niet van toepassing	12	19*
Weet niet	6	8

In maart 2006 zijn groepsdiscussies gehouden over de levensloopregeling. De deelnemers zijn er redelijk tot goed bekend mee. De regeling wordt overwegend negatief beoordeeld: jongeren vinden het 'te ver van hun bed', en ouderen beschouwen het als een ongunstige vervanging voor prepensioen en VUT-regeling. Ongunstig omdat er in hun ogen meer beperkingen aan zitten, ook ten opzichte van de spaarloonregeling: met de levensloopregeling kun je alleen onbetaald verlof financieren, je kunt er maar een beperkte tijd tussenuit, en alleen als de werkgever akkoord is. Verder denken deelnemers dat het – ondanks de fiscale voordelen – voordeliger is om zelf geld opzij te zetten; dan kun je bovendien met meer zekerheid over het saldo beschikken. Er heerst namelijk scepsis over het voortbestaan van de regeling in de toekomst: "Straks pikken ze het weer af."

Bij spaarloon kun je de opbrengst op redelijk korte termijn opnemen; met de levensloopregeling duurt dat langer. En de ondervraagden hebben die langetermijnblik niet, ze weten niet waar ze behoefte aan krijgen: "je schuift het vooruit, ik ben er niet mee bezig", "ik ga er nu niets voor laten. Ik geniet nu", "ik moet eerst zien dat ik 65 word". De mogelijkheid om bijvoorbeeld adv-dagen in te zetten voor het verlof wordt niet als winst beschouwd. De meeste deelnemers maken de vakantiedagen liever gelijk op.

De veronderstelde doelgroep voor de levensloopregeling zijn jongeren. Echter, zo melden ze, jongeren hebben als startende werknemers hun salaris vaak nodig voor hypotheek en andere financiële verplichtingen. Sommigen denken ook aan mantelzorgers (mensen die bijvoorbeeld voor hun zieke ouders zorgen), hoewel ze eraan twifelen of de regeling daarvoor voldoende tijd beschikbaar maakt. Ze vertrouwen liever op wettelijke regelingen en zorginstellingen: "Je kunt er niet tegenop sparen." De deelnemers aan de discussies zouden de regeling alleen in overweging nemen als andere regelingen zoals ouderschapsverlof zouden komen te vervallen. Voor educatief verlof willen ze niet sparen; dat zou de werkgever moeten regelen. Een sabbatical komt eerder in aanmerking als spaardoel.

5.4 HOE KOMT SOCIALE ZEKERHEID IN HET NIEUWS?

In het nieuws: hervormingen WAO

Van de vijf beleidsaspecten is ook deze periode de hervorming van de WAO het meest in beeld, zoals tabel 5.4 laat zien, hoewel minder zichtbaar dan vorige keer. De berichtgeving over WAO/WIA is, net als over de pensioenen en de levensloopregeling, licht ongunstig. Er is twijfel over de gevolgen van de hervormingen van de WAO; in ingezonden brieven vragen mensen zich af hoe degenen die hun uitkering kwijtgeraakt zijn, zich nu moeten redden. Ook verschijnen er kritische berichten over herkeuringen, vakbonden bijvoorbeeld noemen de herkeuringen een farce. Positief nieuws is er over de resultaten van de WIA; kranten melden dat het aantal WAO'ers na invoering van de WIA is gehalveerd.

Tabel 5.4 Hoeveelheid publiciteit over sociale zekerheid, juli tot en met december 2005 (in % van aantal geselecteerde artikelen in dagbladen²⁴)

1. Veranderingen in de WAO/WIA	30
2. Zekerheid van een goed pensioen	27
3. Levensloopregeling	25
4. Controle op uitkeringen	12
5. Bijzondere bijstand	8
Totaal	100 (n=497)

De meeste artikelen wijdt de pers aan veranderingen in de WAO/WIA. In totaal is er in de tweede helft van 2005 minder aandacht voor de socialezekerheidsaspecten dan in de eerste helft van dat jaar.

De bijzondere bijstand en de pensioenen krijgen tussen juli en december 2005 relatief meer aandacht dan tussen januari en juli 2005. Er is vooral veel publiciteit over het CAO-conflict bij Shell waarin pensioenregelingen centraal staan. Ook gaan veel artikelen over CAO-akkoorden bij andere bedrijven waar wel pensioenafspraken gemaakt worden. Uiteindelijk gebeurt dat bij Shell ook. Het conflict genereert ook extra aandacht voor de levensloopregeling.

Tabel 5.5 Teneur in het nieuws over sociale zekerheid, juli tot en met december 2005

	teneur over beleidsaspect	veel aandacht voor	teneur over regering bij beleidsaspect	toelichting
1. Veranderingen in de WAO/WIA	-	herkeuringen WAO'ers, kritiek op en twijfel over de WAO, rechtszaak tegen UWV, gunstige resultaten WIA	-	veel aandacht voor rechtszaak tegen UWV en staat, ook aandacht voor maatregelen rondom WW
2. Zekerheid van een goed pensioen	-	CAO-conflict bij Shell, CAO-akkoorden over pensioenpremies en -regelingen bij andere bedrijven	+/-	discussie over de vraag of vergrijzing wel of geen probleem gaat worden in de toekomst
3. Levensloopregeling	-	conflict Shell over levensloop en prepensioen, CAO-akkoorden over pensioenregelingen bij diverse bedrijven, levensloopregeling onbekend bij werknemers, Kamer wil uitstel keuze voor werknemers	+/-	veel aandacht voor onbekendheid van de regeling, kabinet geeft werkgevers een extra jaar voor het omzetten van pensioenregelingen
4. Controle op uitkeringen	+/-	zwartwerkers en uitkeringsfraude en de opsporing en aanpak daarvan	+	succesvolle jacht op illegale werknemers en uitkeringsfraudeurs
5. Bijzondere bijstand	+/-	Kamer wil steun voor minima en botst met kabinet, kabinet compenseert duurdere energie en geld voor gemeenten voor bijzondere bijstand	-	kabinet onder druk om lasten minima te verlichten, extra geld voor bijzondere bijstand en kritiek op deze maatregel omdat het geld niet goed terecht zou komen

²⁴

De media-analyse over de periode juli tot en met december 2005 is gebaseerd op één bron minder dan de voorgaande media-analyses. Artikelen van het Algemeen Dagblad waren in de onderzoeksperiode niet beschikbaar. De resultaten zijn daarom niet vergelijkbaar met die van de vorige meting.

Regering is meest zichtbare actor

In 38% van de artikelen over sociale zekerheid wordt de regering genoemd. Dat maakt de regering de meest zichtbare actor in de berichtgeving. Andere actoren zijn het UWV, de vakbonden en de werkgevers (door de vele CAO-onderhandelingen) en belangenorganisaties (door de rechtszaak tegen het UWV). De regering komt meestal niet slagvaardig over (burgers wantrouwen de sociale hervormingen), behalve als het gaat om de crisis bij het UWV en de nieuwe WW-wetgeving.

Waar de vijf aspecten van sociale zekerheid doorgaans ongunstig in beeld komen, is het beeld van de regering niet uitgesproken gunstig of ongunstig. Als het beleid geëvalueerd wordt in de media (wat maar weinig gebeurt), is er kritiek op de hervormingen van de WAO, maar krijgt de minister wel steun van de Eerste Kamer voor de plannen. Minister De Geus komt in verband met de UWV-crisis daadkrachtig in beeld.

5-5 WAAROP IS DE PUBLIEKE OPINIE GEBASEERD?

Media-agenda en publieksagenda verschillen van elkaar

Aleen pensioenregelingen vinden zowel media als publiek belangrijk. Verder wijkt de media-agenda af van de publieksagenda: de media besteden veel aandacht aan de WIA en de levensloopregeling, onderwerpen die het publiek van gemiddeld of weinig belang vindt. En andersom: de controle op uitkeringen is zeer belangrijk voor de bevolking, maar de pers schrijft er relatief weinig over (zie tabel 5.6).

Tabel 5.6 Hoeveelheid publiciteit over sociale zekerheid, aandacht van het publiek ervoor en belang dat publiek eraan toekent

	hoeveelheid publiciteit (% van aantal geselecteerde artikelen over vijf aspecten)	aandacht van publiek (% mensen dat onderwerp vaak volgt in media)	belang volgens publiek (1=onbelangrijk, 5=belangrijk) ²⁵
Veranderingen in WAO/WIA	30	35	3,71
Zekerheid van een goed pensioen	27	44	4,09
Levensloopregeling	25	29	3,24
Controle op uitkeringen	12	30	3,92
Bijzondere bijstand	8	24	3,56

Het pensioenbeleid krijgt het grootste belang en de meeste aandacht van het publiek, en ook redelijk veel aandacht in de media in vergelijking tot de andere aspecten.

Mediaconsumptie hangt samen met ervaren belang en beleidsoordeel

Degenen die het nieuws over sociale zekerheid intensief volgen in de media, vinden het beleid belangrijker dan degenen die dat niet doen. Dit geldt voor alle vijf de beleidsaspecten. Wie vaak over pensioenen, WAO/WIA en de bijzondere bijstand leest, is bovendien minder tevreden over het socialezekerheidsbeleid.

Overeenkomst mediaberichtgeving en beleidstevredenheid

Het beeld over sociale zekerheid dat ontstaat op basis van de krantenberichten is licht ongunstig en sociale zekerheid scoort onder gemiddeld op beleidstevredenheid. Onderwerpen waar de media het minst gunstig over schrijven (WIA en pensioenregelingen), krijgen de meeste kritiek van burgers. Onderwerpen waar de media zich relatief gunstig over uitlaten, krijgen de minste kritiek.

²⁵ Gemiddelde van persoonlijk, maatschappelijk en politiek belang.

Uitkeringsgerechtigden vinden sociaal beleid belangrijker, en vaak ook slechter

Wie zelf WAO, WW of bijstand ontvangt, of iemand in de directe omgeving kent met een uitkering, vindt het belang van uitkeringscontrole, de veranderingen in de WAO/WIA en de bijzondere bijstand groter dan anderen. Ook zijn deze mensen minder tevreden over het regeringsbeleid rond de bijstand en de WAO/WIA.

Verder is er een relatie tussen het verwacht gebruik van de levensloopregeling en het belang van het sociaal beleid. Wie zeker verlof gaat sparen, vindt het levensloop- en pensioenbeleid belangrijker dan anderen. Wie zeker niet gaat sparen voor verlof, vindt dat beleid minder belangrijk en is er bovendien minder tevreden over. De resultaten uit de Belevingsmonitor geven hiervoor geen verklaring.

Sociale zekerheid van gering belang bevonden

In vergelijking tot de andere regeringsissues geven winter 2005 maar weinig mensen sociale zekerheid politieke prioriteit. Europa is het enige beleid dat lager scoort. Ook voor zichzelf schat de bevolking het socialezekerheidsbeleid laag in. Alleen de pensioenen doen er voor mensen persoonlijk wel toe.

Uitkeringsfraude krijgt politieke prioriteit

Minder mensen dan voorheen vinden dat de regering extra aandacht moet besteden aan de controle op uitkeringen. Toch is de fraude nog steeds de eerste regeringsprioriteit volgens het publiek. Bijna de helft van de mensen is – net als vorige keer – ontevreden over het fraudebeleid.

Meeste onvrede over hervormingen WAO/WIA

Ruim de helft van de bevolking is ontevreden over de veranderingen in de arbeidsongeschiktheidswet. De veranderingen in de WAO krijgen meer kritiek dan de rest van het socialezekerheidsbeleid. Vermoedelijk komt dat door kritiek op de herkeuringen. Het principe van de WIA wordt wel gesteund: wie kán werken móet werken, zo oordeelt 61% van de Nederlanders. Dit beleidsaspect komt ook het meest (en ongunstig) in het nieuws.

Pensioenen moeten veilig gesteld

De zekerheid van een goed pensioen is het meest belangrijk als het over sociale zekerheid gaat. De pensioenen zijn – na de uitkeringsfraude – de belangrijkste prioriteit voor de regering als het aan het publiek ligt. Voorheen kreeg dit beleid de meeste kritiek van de bevolking, maar nu is de onvrede verschoven naar de veranderingen in de WAO/WIA. Wel zijn duidelijk minder mensen dan vorig half jaar bereid om langer door te werken (gedaald van 38% naar 27%), ook niet als daar meer verlof tegenover staat.

Levensloopregeling weinig populair

Eind 2005 is slechts 35% van de bevolking van plan om verlof te sparen via de levensloopregeling. Eind 2004 was dat nog een substantieel grotere groep (61%). Aan de levensloopregeling kleven te veel beperkingen, zo wordt in de groepsdiscussies gezegd. De deelnemers in die groepen houden het daarom liever bij de spaarloonregeling. In de enquêtes oordelen de meeste mensen neutraal over het levensloopbeleid. Het persoonlijk en politiek belang ervan is afgenomen sinds zomer 2005. De regeling is nu het minst belangrijke beleid binnen het issue sociale zekerheid.

Bijzondere bijstand van groter maatschappelijk belang

Meer mensen dan zomer 2005 zien het belang in van de bijzondere bijstand voor de samenleving, omdat er in Nederland mensen zijn die onder de armoedegrens leven. Van persoonlijk belang is het bijstandsbeleid vooral voor uitkeringsgerechtigden. De beleidstevredenheid is niet veranderd.

6 ZORG EN WELZIJN: MEER BEGRIP VOOR HERVORMINGEN

Het zorg- en welzijnsbeleid staat hoog op de persoonlijke agenda van burgers. Vijf beleidsaspecten zijn onderzocht: **hervormen in de zorg** (zoals herzieningen ziektekostenstelsel, keuzevrijheid zorgverzekeraars en zorgaanbieders, terugdringen wachtlijsten, verbeteren organisatie in ziekenhuizen, invoeren no-claim, toegankelijk maken aanbod zorgaanbieders en zorgverzekeraars), **goede zorg voor nu en later** (zoals het inrichten van één loket bij de gemeente voor maatschappelijke ondersteuning zoals huishoudelijke verzorging en woonaanpassing (Wmo), herziening AWBZ, maatregelen om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen, organisatorische verbeteringen in instellingen en verpleeg- en verzorgingshuizen), **controle op voedselveiligheid**, het **stimuleren van gezond gedrag** (met campagnes gericht op niet-roken, gezonder eten, minder alcohol, meer bewegen en aanpak overgewicht) en **samenhang in jeugdbeleid** (opvoedingsondersteuning en betere samenwerking tussen instanties in de jeugdzorg).

Wat hoort er volgens het publiek op de agenda? Doet de regering het goed op deze punten? Wat zien mensen als hun eigen verantwoordelijkheid? Hoe komt zorg en welzijn in het nieuws? En waarop is de publieke opinie gebaseerd? Hierna volgen de belangrijkste resultaten.

Welke positie neemt zorg en welzijn in ten opzichte van andere regeringsissues?

- staat hoog op de persoonlijke agenda van de bevolking (voorheen tweede, nu derde positie, na veiligheid en financiën)
- is ook maatschappelijk redelijk van belang volgens het publiek, meer dan voorheen (van zesde naar vierde positie)
- staat in het midden van de lijst regeringsprioriteiten volgens Nederlanders (zevende plaats, was achtste)
- neemt net als voorheen een middenpositie in (gedeelde zesde/zevende plaats) wat betreft beleids tevredenheid

Wat is er veranderd sinds zomer 2005?²⁶

- minder mensen zijn ontevreden over het hervormingsbeleid in de gezondheidszorg; er is ook meer steun voor de informatieverstrekking vanuit de regering
- mensen zijn winter 2005 beter op de hoogte dan zomer 2005 van wat er speelt rond de hervormingen, en ze volgen het nieuws erover beter
- het politiek belang van het 'goede zorg voor nu en later'-beleid is het afgelopen half jaar gedaald: minder mensen wensen er regeringsprioriteit voor; ook de kritiek op het beleid is afgenomen

²⁶

We vermelden alleen significante verschillen.

6.1 WAT HOORT ER OP DE AGENDA VOOR ZORG EN WELZIJN?

Prioriteit voor jeugd

De samenhang in het jeugdbeleid hoort volgens het publiek bovenaan de politieke agenda te staan als het om zorg en welzijn gaat. Vorig half jaar nam het onderwerp nog een tweede plaats in, onder goede zorg voor nu en later (dat het publiek nu minder prioriteit is gaan geven, zie verder). Hoewel de positie op de ranglijst veranderd is, is het percentage nog gelijk: 83% wil extra regeringsprioriteit voor de jeugd. Jeugd-beleid mag dan de hoogste prioriteit krijgen, maatschappelijk en persoonlijk vinden mensen het minder van belang. Op die agenda's eindigt het jeugdbeleid onderaan (opgemerkt moet worden dat het maatschap-pelijk belang van alle zorg- en welzijnsaspecten nagenoeg gelijk is).

Tabel 6.1 Persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda (in % van bevolking)

	van (groot) persoonlijk belang				van (groot) maatschappelijk belang				moet meer prioriteit krijgen van regering			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Samenhang in jeugdbeleid	27	-	44	43	-	-	83	83	-	-	81	83
Goede zorg voor nu en later	-	-	65	61	-	-	90	87	-	-	82	77* ²⁸
Hervormen in de zorg	-	-	81	84	-	-	90	88	-	-	77	70
Controle op veiligheid voedsel	80	78	84	78	87	85	89	87	63	52	54	58
Stimuleren gezond gedrag	57	60	69	66	76	80	85	85	49	53	57	54

De volgorde op de politieke en persoonlijke agenda is anders dan vorig half jaar. De maatschappelijke agenda bleef gelijk.

Goede zorg krijgt minder prioriteit dan voorheen

Niet langer 82% maar 77% van de bevolking wil dat de regering extra aandacht besteedt aan goede zorg voor nu en later. Het politiek belang ervan is dus afgenomen. In de rangorde van beleidsaspecten zakt goede zorg van de eerste naar de tweede positie. De Wmo, de Wet maatschappelijke ondersteuning die onderdeel uitmaakt van dit beleid, is nauwelijks bekend, zo blijkt tijdens de groepsdiscussies. Ook is de deelnemers niet duidelijk wat het doel is van de wet. Ze denken – enigszins geholpen door de gespreksleider – aan het terugdringen van de kosten voor langdurige zorg. “Bezuinigingen. Alles wordt minder.”

Hervormingen in de zorg van grootste persoonlijk belang

De grootste groep mensen (84%) vindt het hervormingsbeleid voor zichzelf van belang²⁹. Daarmee staat het beleidsaspect bovenaan de persoonlijke agenda, waar die positie vorig half jaar nog door de voedsel-veiligheid werd ingenomen. Procentueel gezien is er geen verschil met de vorige meting. Het maakt voor het belang dat iemand aan de hervormingen hecht, niet uit of deze persoon ziekenfonds of particulier verzekerd was.

²⁷ Drie van de vijf aspecten zijn pas sinds zomer 2005 onderzocht: samenhang in jeugdbeleid, goede zorg voor nu en later, en hervormen in de zorg. Vergelijken met resultaten uit 2004 is dus niet mogelijk.

²⁸ Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

²⁹ Het onderzoek is uitgevoerd in december 2005, aan de vooravond van de invoering van het nieuwe zorgstelsel.

Gezond gedrag wel belangrijk, maar niet politiek urgent

85% van de Nederlanders erkent het maatschappelijk belang van het stimuleren van gezond gedrag (niet te vet eten, niet roken, meer bewegen). Maar relatief weinig mensen vinden dat de regering er extra aandacht aan moet schenken (laatste positie).

Publiek wil vooral toegankelijke zorg

Wat zouden mensen zelf aanpakken als ze verantwoordelijk waren voor zorg en welzijn?³⁰ Ze willen de zorg toegankelijk en betaalbaar maken voor iedereen, meer en beter zorgen voor ouderen en jeugd, duidelijk informeren over het nieuwe zorgstelsel, de bureaucratie verminderen en de wachtlijsten verkorten.

6.2 DOET DE REGERING HET GOED?

Hervormingen in de zorg leveren meeste onvrede, hoewel het beter gaat

Meer dan de helft van de bevolking (56%) is ontevreden met het hervormingsbeleid van de regering. Het afgelopen half jaar is de kritiek wel afgenomen: zomer 2005 was nog 65% ontevreden. Particulier verzekerden (32% van de mensen) zijn tevredener over het nieuwe zorgstelsel dan ziekenfondsverzekerden (67%). 70% vindt dat hoge inkomens meer moeten betalen dan lage inkomens om de zorg voor iedereen beschikbaar te houden.

Zeker over de informatievoorziening rond de hervormingen oordeelt de Nederlander gunstiger dan vorig half jaar (niet 47% maar 57% is neutraal of tevreden). Meer mensen vinden zichzelf goed geïnformeerd: 83%, terwijl dat bij de vorige meting 72% was. Ze weten dus winter 2005 beter wat er speelt dan voorheen. Dit wordt bevestigd door nog een ontwikkeling: meer mensen dan voorheen achten zichzelf in staat een goede keuze tussen verzekeringsmaatschappijen te maken (zie paragraaf 6.3).

Tabel 6.2 Hoe tevreden bent u met het zorg- en welzijnsbeleid? (in % van bevolking)

	(zeer) ontevreden				neutraal				(zeer) tevreden			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Hervormen in de zorg	-	-	65	56*	-	-	28	31	-	-	7	13
Goede zorg voor nu en later	-	-	57	48*	-	-	38	44	-	-	5	8
Samenhang in jeugdbeleid	-	-	50	43	-	-	43	49	-	-	8	7
Stimuleren gezond gedrag	29	34	35	34	47	47	43	46	24	19	22	20
Controle op veiligheid voedsel	31	25	31	27	45	50	44	52	24	25	25	22

De onvrede over twee beleidsaspecten is afgenomen: de hervormingen in de zorg, en goede zorg voor nu en later.

Goede zorg: kritiek neemt af

Bijna de helft van de bevolking (48%) is ontevreden over het regeringsbeleid rond goede zorg voor nu en later (maatschappelijke ondersteuning, AWBZ en dergelijke). Dit is een kleinere groep dan zomer 2005 (toen 57%).

³⁰

Dit zijn antwoorden op een open vraag. Het aantal mensen dat deze punten aandraagt, is dus relatief klein.

Voor- en nadelen van de Wmo

In groepsdiscussies is gesproken over de Wet maatschappelijke ondersteuning. De eerste reacties op de wet zijn overwegend negatief: “weer een nieuwe zorgwet”. De deelnemers vrezden voor verschillen tussen gemeenten, er komt niet meer geld beschikbaar terwijl er wel meer ouderen zijn, en ze verwachten dat weinig mensen mantelzorg kunnen bieden. De wet lijkt bovendien hulp bieden verplicht te stellen, en dat spreekt ze niet aan. “We moeten al langer werken, en dan ook nog voor onze burens zorgen!” Positieve reacties zijn er ook: de éénloketgedachte wordt enthousiast ontvangen, net als de mogelijkheid van zorg op maat vanuit de gemeente.

Voordelen Wmo	Nadelen Wmo
<ul style="list-style-type: none">- een loket voor verschillende wetten en regelingen (hoewel de lastenvermindering die daaruit voortvloeit niet wordt gezien)- zorg op maat: de gemeente is dichterbij dan de rijksoverheid- kortere lijnen- ondersteuning is een recht	<ul style="list-style-type: none">- verschillen tussen gemeentes in de beoordeling van de zorgvraag en de te bieden zorg- verplichtend karakter- belasting voor de omgeving- discriminatie: mensen met meer geld moeten alles zelf betalen

Samenhang in jeugdbeleid: redelijk neutraal beoordeeld

43% van de mensen is ontevreden over het jeugdbeleid van de regering – de belangrijkste politieke prioriteit. De effectiviteit van het beleid is het meest van invloed op dit oordeel. De grootste groep (49%) heeft geen mening. Dit is niet anders dan een half jaar terug.

Stimuleren gezond gedrag: meningen verdeeld

De mening van het publiek over hoe de regering gezond gedrag stimuleert is niet zo duidelijk. De grootste groep oordeelt neutraal (bijna de helft), een derde is negatief en een vijfde positief. Van dit onderdeel van het zorgbeleid zijn mensen naar eigen zeggen goed op de hoogte (zie hieronder).

Bent u op de hoogte van de beleidsontwikkelingen in de zorg? (% van bevolking dat zich goed of tamelijk goed geïnformeerd noemt)

	zomer 2005	winter 2005
Stimuleren gezond gedrag	85	85
Hervormen in de zorg	72	83*
Controle op voedselveiligheid	70	70
Samenhang in jeugdbeleid	57	62
Goede zorg voor nu en later	59	61

Controle op veiligheid voedsel: meeste steun voor

Slechts een kwart van de mensen is niet tevreden over het regeringsbeleid rond de voedselveiligheid. Bijna een kwart is wel tevreden en de helft oordeelt neutraal. Er is geen verschil met vorig half jaar. Tweederde van de bevolking gaat er klakkeloos van uit dat de voedselkwaliteit in Nederland goed is.

Tabel 6.3 Teverdenheid over beleid, informatieverstrekking en effectiviteit (neutraal en tevreden samen, in % van bevolking)³¹

	beleid algemeen				informatieverstrekking				effectiviteit			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Hervormen in de zorg	-	-	35	44*	-	-	47	57*	-	-	-	- ³²
Goede zorg voor nu en later	-	-	43	52*	-	-	53	56	-	-	43	52
Samenhang in jeugdbeleid	-	-	50	57	-	-	59	60	-	-	49	50
Stimuleren gezond gedrag	71	66	65	66	82	76	73	75	68	66	65	66
Controle op veiligheid voedsel	69	75	69	73	71	76	67	71	70	75	70	73

Er is meer bijval voor hervormingen in de zorg en goede zorg voor nu en later.

6.3 WAT ZIEN NEDERLANDERS ALS HUN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

Voedselkwaliteit kritisch bekijken

Tweederde van de bevolking gaat ervan uit dat het voedsel dat ze kopen veilig is. Eenderde doet dat niet. Relatief weinig mensen zien die kritische houding dus als eigen verantwoordelijkheid.

Gezonder leven

Een groot deel van de Nederlanders heeft het afgelopen jaar maatregelen genomen om gezonder te leven; vooral meer bewegen (46%) en gezonder eten (45%) stonden op het programma. Andere maatregelen zijn minder populair: minder alcohol drinken (12%) en stoppen met roken (7%). 29% van de mensen heeft niets van dit alles gedaan.

Verzekering kiezen

66% van het publiek acht zichzelf in december 2005 in staat om bij de overgang naar het nieuwe ziektekostenstelsel een juiste keuze te kunnen maken voor een passende ziektekostenverzekering. Dat was zomer 2005 nog maar 54%. Dat vertrouwen is dus toegenomen.

Zorg selecteren en letten op zorgkosten

Een kwart (24%) verwacht dat ze na de invoering van het nieuwe zorgstelsel meer dan nu (december 2005) moeite gaan doen om de beste zorg te krijgen, bijvoorbeeld door verder te reizen. 39% verwacht in het nieuwe stelsel meer op de kosten van de zorg te gaan letten, bijvoorbeeld die van de specialist, de fysiotherapie en de niet-spoedeisende ziekenhuiszorg. Vorige keer is dit niet onderzocht.

Mantelzorg bieden

In de discussies over de Wet maatschappelijke ondersteuning komt de eigen verantwoordelijkheid van burgers ook ter sprake. Sommigen vinden meehelpen heel normaal, hoewel het niet verplicht moet worden. Anderen willen niet structureel hulp bieden, maar wel ad hoc. Het maakt ook uit wie de hulp nodig heeft en om welke zorg het gaat ("Ik wil niet de billen wassen van mijn ouders"). Zelf hulp vragen, daar zien mensen wel mogelijkheden voor, maar ze stellen het graag zo lang mogelijk uit.

³¹ De slagvaardigheid van de regering is bij dit issue niet onderzocht.

³² Dit is niet onderzocht.

6.4 HOE KOMT ZORG EN WELZIJN IN HET NIEUWS?

In het nieuws: hervormingen in de zorg

De krantenkolommen zijn grotendeels gewijd aan de hervormingen in de zorg: tweederde van de artikelen over de vijf zorg- en welzijnsaspecten gaat er namelijk over (zie tabel 6.4). Overig nieuws is heel divers.

Tabel 6.4 Hoeveelheid publiciteit voor zorg en welzijn, juli tot en met december 2005 (in % van aantal geselecteerde artikelen in dagbladen³³)

1. Hervormen in de zorg	67
2. Stimuleren gezond gedrag	16
3. Goede zorg voor nu en later	9
4. Controle op veiligheid voedsel	5
5. Samenhang in jeugdbeleid	4
Totaal	100 (n=386)

Ongunstig nieuws over zorg- en welzijnsaspecten domineert

Alle vijf beleidsaspecten komen negatief in het nieuws. Er is vooral veel negatieve aandacht voor de invoering van het nieuwe zorgstelsel en de gevolgen daarvan: vrees voor hoge premies, mensen die niet overstappen en angst voor onderverzekerden. Daartegenover staan maar weinig positieve berichten (rechterlijke uitspraak dat verzekeraars huisartsen mogen stimuleren om goedkope medicijnen voor te schrijven). Ook over het stimuleren van gezond gedrag (waar na de hervormingen de meeste aandacht naar uitgaat) verschijnen doorgaans ongunstige berichten (zie tabel 6.5).

³³

De media-analyse over de periode juli tot en met december 2005 is gebaseerd op één bron minder dan de voorgaande analyses. Artikelen van het Algemeen Dagblad waren in de onderzoeksperiode niet beschikbaar. De resultaten zijn daarom niet vergelijkbaar met die van de vorige meting.

Tabel 6.5 Teneur in het nieuws over zorg en welzijn, juli tot en met december 2005

	teneur over beleidsaspect	veel aandacht voor	teneur over regering bij beleidsaspect	toelichting
1. Hervormen in de zorg	--	invoering van het nieuwe zorgstelsel en de negatieve gevolgen daarvan	-	onduidelijkheden in het nieuwe zorgstelsel, minister LNV bekritiseert stelsel, verzekeraars bekritisieren minister VWS
2. Stimuleren gezond gedrag	-	jongeren en alcohol: campagnes werken niet en onderzoek van NIGZ toont ongunstig beeld	+	kabinet wil gymles niet langer verplicht stellen, Tweede Kamer wel; minister VWS wil snoepvrije kassa's
3. Goede zorg voor nu en later	--	lange wachtlijsten volgens SCP voor thuiszorg, verpleegen verzorgingshuizen, kritiek op zorg in tehuizen (gebrek aan privacy, ongelukken, doorliggen)	+	staatssecretaris VWS investeert in verbetering verpleeghuizen, krijgt daar ook – in beperkte mate – kritiek op
4. Controle op veiligheid voedsel	-	nieuw geval van BSE, veel voedsel in de horeca is onveilig	+	ministerie VWS reageert diverse malen op het ontdekken van onveilig voedsel en waarschuwt of stelt gerust
5. Samenhang in jeugdbeleid	-	jeugdzorg komt soms te laat door lange wachtlijsten, neutrale berichten over extra geld en Leger des Heils dat gaat helpen	++	investeringen in jeugdzorg en de inzet van het Leger des Heils om wachtlijsten weg te werken

Regering overwegend ongunstig in beeld

De regering komt ongunstig in het nieuws over de hervormingen. Dat komt door onduidelijkheid over het nieuwe zorgstelsel, en de kritiek van zorgverzekeraars: zij vinden het toezicht niet goed geregeld in de nieuwe wet. Aangezien de hervormingen veel publiciteit krijgen, pakt het beeld van de regering dus per saldo negatief uit, ook al komt ze in berichten over de andere vier aspecten positief naar voren. Ook in het nieuws over het jeugdbeleid en de voedselveiligheid wordt de regering vaak genoemd (meer dan in de eerste helft van 2005), maar het gaat absoluut gezien om weinig artikelen.

In totaal is de regering zichtbaar in 35% van de artikelen over zorg en welzijn. Dat is niet zo veel in vergelijking tot andere issues. Toch is de regering wel de meest prominente actor, gevolgd door de zorgverzekeraars (ook vaker ongunstig dan gunstig in de publiciteit). Van de bewindspersonen is de minister van VWS het meest in beeld (eveneens overwegend ongunstig).

6.5 WAAROP IS DE PUBLIEKE OPINIE GEBASEERD?

Media- en publieksagenda komen redelijk overeen

De hervormingen in de zorg staan het hoogst op de media-agenda en ook op de agenda van het publiek, zoals tabel 6.6 zichtbaar maakt. De samenhang in het jeugdbeleid is weinig in het nieuws, en dat beleid vindt het publiek ook relatief onbelangrijk.

Tabel 6.6 Hoeveelheid publiciteit over zorg en welzijn, aandacht van het publiek ervoor en belang dat publiek eraan toekent

	hoeveelheid publiciteit (% van aantal geselecteerde artikelen over vijf aspecten)	aandacht van publiek (% mensen dat onderwerp vaak volgt in media)	belang volgens publiek (1=onbelangrijk, 5=belangrijk) ³⁴
Hervormen in de zorg	67	63*	4,12
Stimuleren gezond gedrag	16	42	3,82
Goede zorg voor nu en later	9	34	3,97
Controle op veiligheid voedsel	5	39	4,02
Samenhang in jeugdbeleid	4	26	3,88

De hervormingen in de zorg komen van de vijf aspecten het meest in het nieuws en worden ook het meest belangrijk gevonden door de bevolking. Meer mensen dan voorheen volgen het nieuws over het zorgstelsel in de media.

Media en publiek beide negatief over zorgstelsel

De meeste kritiek treft de hervormingen in de zorg, zowel van het publiek als van de pers. Een echte samenhang tussen de teneur in het nieuws en de beleidstevredenheid is niet te constateren. Het stimuleren van gezond gedrag komt ook negatief in het nieuws, maar daarop heeft de bevolking relatief weinig commentaar.

Eigen situatie maakt uit voor zorgagenda en tevredenheid

Wie kritisch is over de voedselkwaliteit vindt het belang van controle op voedselveiligheid groter dan anderen, en is minder tevreden over het huidige beleid. Wie zelf gezondheidsmaatregelen neemt, vindt het belangrijker dan anderen dat de overheid gezond gedrag stimuleert. En wie het afgelopen jaar bewust minder alcohol is gaan drinken, is minder tevreden over de informatievoorziening over gezond leven. Kortom: de eigen situatie bepaalt het belang van zorg- en welzijnsbeleid en het oordeel erover.

Mediaconsumptie strookt met belang van beleid

Wie het nieuws over zorg en welzijn vaak volgt in de media, vindt het zorg- en welzijnsbeleid belangrijker dan wie dat niet doet. Of andersom: wie het beleid belangrijker vindt, volgt het onderwerp ook eerder in de pers. De mediaconsumptie is niet aantoonbaar van invloed op het beleidsoordeel.

Zorg en welzijn voor mensen zelf van groot belang

Zorg en welzijn staat op de derde positie van de persoonlijke agenda van Nederlanders, na veiligheid en financiën. Het maatschappelijk belang is in verhouding tot andere regeringsissues toegenomen (van zesde naar vierde positie in rangordering van twaalf issues). De regering hoeft er niet duidelijk extra aandacht aan te besteden dan ze nu doet, en het publiek is in verhouding tot andere issues gemiddeld tevreden over het zorg- en welzijnsbeleid.

³⁴ Gemiddelde van persoonlijk, maatschappelijk en politiek belang.

Meeste aandacht nodig voor de jeugd

Bovenaan de prioriteitenlijst voor de regering zet het publiek de samenhang in het jeugdbeleid. 83% vindt het beleid van maatschappelijk belang en wil dat de regering er meer aandacht aan schenkt. Voor zichzelf vinden ze het jeugdbeleid minder belangrijk. Het beleid zelf wordt – evenals vorig half jaar – redelijk neutraal beoordeeld door de bevolking.

Hervormingen in de zorg beter begrepen dan voorheen

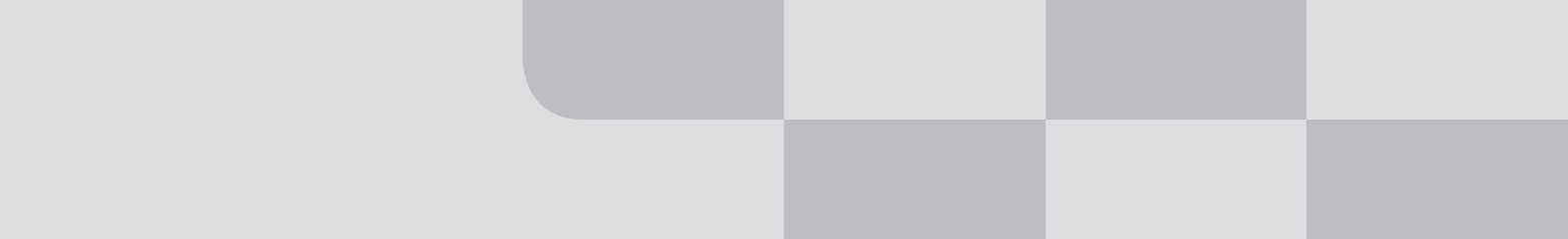
Vorige keer was voedselveiligheid van het grootste persoonlijk belang voor burgers; winter 2005 is dat het hervormingsbeleid. Er is veel veranderd tussen zomer en winter 2005: de kritiek op de hervormingen is afgenomen (van 65% naar 56% ontevreden), mensen zijn beter te spreken over de informatievoorziening vanuit de regering, ze volgen het nieuws erover beter en zijn naar eigen zeggen beter op de hoogte. Bovendien achten ze zichzelf beter in staat om een verzekeringsmaatschappij te kiezen in het nieuwe ziektekostenstelsel. In verhouding tot de andere beleidsaspecten is de onvrede nog wel het grootst. De stelselherzieningen komen veel en vooral negatief in de publiciteit: er is onduidelijkheid, vrees voor hoge premies en kritiek vanuit de zorgverzekeraars.

Goede zorg voor nu en later: minder kritiek, minder prioriteit

Driekwart van de Nederlanders wil extra regeringsaandacht voor goede zorg voor nu en in de toekomst. Dat is een kleinere groep dan vorig half jaar. De politieke urgentie is dus afgenomen, net als de kritiek op dit deel van het zorgbeleid. Toch is nog bijna de helft van de mensen ontevreden. Het nut van de Wet maatschappelijke ondersteuning blijkt in de groepsdiscussies niet zo bekend en er klinkt kritiek op het verplichtende karakter van de mantelzorg. Relatief weinig mensen weten wat er speelt op dit beleids-terrein.

Gezond gedrag en voedselveiligheid niet zo urgent

Onderaan de politieke agenda plaatsen Nederlanders het stimuleren van gezond gedrag en de controle op voedselveiligheid. Ze noemen het wel van persoonlijk en maatschappelijk belang, maar het merendeel vindt dat de regering er op dit moment voldoende prioriteit aan geeft. Over deze twee beleidsaspecten bestaat de minste onvrede. Tweederde van de Nederlanders gaat ervan uit dat het voedsel in ons land veilig is. Een even grote groep onderschrijft het belang van gezond leven; ze zijn meer gaan bewegen en gezonder gaan eten.



7 NATUUR EN MILIEU: DROGE VOETEN HOUDEN

Het Nederlands publiek vindt de vijf aspecten van het natuur- en milieubeleid van de regering niet zo belangrijk, in vergelijking tot het andere beleid. De volgende natuur- en milieuaspecten zijn onderzocht: **overstroming en wateroverlast** vanuit zee en rivieren, **klimaatverandering**, **energiezuinig wonen** (met bijvoorbeeld gebruik van alternatieve energiebronnen en groene energie), het **stimuleren van duurzaam ondernemen** en **woningbouw op het platteland**.

Wat hoort er volgens het publiek op de natuur- en milieugenda? Doet de regering het goed op deze punten? Wat zien mensen als hun eigen verantwoordelijkheid? Hoe komt natuur en milieu in het nieuws? En waarop is de publieke opinie gebaseerd? Hierna volgen de belangrijkste resultaten.

Welke positie neemt natuur en milieu in ten opzichte van andere regeringsissues?

- is van gering maatschappelijk belang (tiende positie, was in de herfst zelfs elfde positie van de twaalf)
- staat net iets hoger op de lijst van politieke prioriteiten volgens het publiek (negende plaats, was tiende) en op de persoonlijke agenda (achtste plaats conform vorige keer)
- krijgt relatief veel steun voor het beleid (vierde positie, een plaats lager dan vorige keer)

Wat is er veranderd sinds zomer 2005?³⁵

- de regering treedt in de ogen van het publiek minder slagvaardig op tegen overstromingen en wateroverlast dan vorig half jaar
- het publiek volgt het nieuws over overstromingen en wateroverlast en over energiezuinig wonen met meer aandacht dan voorheen

7.1 WAT HOORT ER OP DE NATUUR- EN MILIEUGENDA?

Prioriteit ligt nog steeds bij overstromingen

Bovenaan de politieke agenda hoort volgens de bevolking de bescherming tegen overstromingen en wateroverlast. 93% van de mensen acht dit beleid van belang voor de samenleving. Voor zichzelf vinden ze het niet het allerbelangrijkst: overstromingen eindigen op de derde plaats van de persoonlijke agenda, zie tabel 7.1. Persoonlijk belang is vooral aanwezig onder mensen die dichtbij zee of een grote rivier wonen (29% van de Nederlanders woont op maximaal 5 km afstand ervan).

³⁵

We vermelden alleen significante verschillen.

Tabel 7.1 Persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda (in % van bevolking)

	van (groot) persoonlijk belang				van (groot) maatschappelijk belang				moet meer prioriteit krijgen van regering			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Overstromingen en wateroverlast	66	61	71	65	93	92	94	93	74	75	77	77
Energiezuinig wonen	71	73	71	72	86	84	85	85	64	66	72	72
Klimaatverandering	73	72	77	69	86	85	87	84	70	72	72	72
Stimuleren duurzaam ondernemen	27	29	28	31	66	69	66	69	57	61	61	62
Woningbouw op het platteland	30	32	38	36	58	58	60	56	51	51	54	49

De volgorde van de beleidsaspecten op de maatschappelijke agenda en de lijst politieke prioriteiten komt overeen. De persoonlijke agenda wijkt ervan af. Sinds zomer 2005 hebben zich geen veranderingen voorgedaan in het belang van de natuur- en milieuaspecten.

Energiezuinig wonen is van grootste persoonlijk belang

Op het persoonlijk vlak kennen mensen meer belang toe aan energiezuinig wonen dan aan het waterbeleid. Ook de klimaatverandering raakt hen persoonlijk meer (de daling van 77% naar 69% uit tabel 7.1 is niet significant). De persoonlijke agenda van de bevolking kent daarmee andere prioriteiten dan de maatschappelijke en politieke agenda. Het belang dat mensen zelf hebben bij energiezuinig wonen is niet veranderd sinds vorig half jaar. Wel volgen meer mensen dan voorheen dit onderwerp in het nieuws (zie paragraaf 7.5).

Duurzaam ondernemen en woningbouw platteland minder belangrijk

Op alledrie de agenda's staan deze twee beleidsaspecten onderaan. Het maatschappelijk belang van duurzaam ondernemen en woningbouw op het platteland wordt nog wel erkend (door tweederde van de bevolking), maar het persoonlijk belang veel minder (slechts door eenderde van de bevolking). Toch mag de economische groei volgens driekwart van het publiek niet ten koste gaan van het milieu. Wie zelf op zoek is geweest naar een woning op het platteland of iemand kent die dat heeft gedaan (het gaat hier om 25% van de bevolking), vindt het woningbouwbeleid belangrijker dan anderen.

Publiek wil vooral 'groen' en 'geld'

Wat zouden mensen zelf aanpakken als ze verantwoordelijk zouden zijn voor natuur en milieu?³⁶

Ze wensen: behoud van natuurgebieden, stimuleren van gebruik van energiebesparende producten en milieuvriendelijke brandstoffen, beter en betaalbaarder openbaar vervoer en meer aandacht voor onderhoud van dijken.

³⁶ Dit zijn antwoorden op een open vraag. Het aantal mensen dat deze punten aandraagt, is dus relatief klein.

Leefgebieden beschermen – dat spreekt burgers aan

41% van de bevolking is van mening dat de regering te weinig doet om natuurgebieden voor Nederland te behouden. In groepsdiscussies is verder doorgepraat over het 'landelijk gebied'. Waar denken mensen aan bij die term? Ze denken aan het platteland (dorpen, polders) en aan natuurgebieden (duinen, groen). Functies van het landelijk gebied zoeken ze voornamelijk in de recreatiehoek; de agrarische sector en natuurbehoud leven minder, hoewel ze wel verwachten dat die functies samen kunnen gaan. De deelnemers aan de groepsdiscussies reageren positief op het plan om de natuur per leefgebied te beschermen, in plaats van per individuele plant- of diersoort. Zo profiteren ook andere planten en dieren van de beschermingsmaatregelen. Deze zogeheten leefgebiedenbenadering schept, zo zeggen de deelnemers, bovendien duidelijkheid over waar wel en niet gebouwd mag worden. Want in hun ogen bijten ruimtelijke ontwikkeling en natuurbehoud elkaar wel degelijk. De deelnemers stellen overigens vooral de landelijke overheid en gemeenten verantwoordelijk voor de bescherming van plant- en diersoorten. De landelijke overheid moet financieren en de lokale overheid coördineren (onder meer regels bepalen voor projectontwikkelaars). Natuurorganisaties en Staatsbosbeheer zien ze als adviseurs.

7.2 DOET DE REGERING HET GOED?

Meeste onvrede over klimaatbeleid

De aanpak van de klimaatverandering treft in verhouding de meeste kritiek: 43% van de Nederlanders is ontevreden over de regering op dit punt. De oordelen liggen echter dicht bij elkaar: energiezuinig wonen en woningbouw op het platteland kennen een vergelijkbaar aandeel ontevredenen. Er is geen verschil in het beleidsoordeel ten opzichte van de vorige meting.

Tabel 7.2 Hoe tevreden bent u met het natuur- en milieubeleid? (in % van bevolking)

	(zeer) ontevreden				neutraal				(zeer) tevreden			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Klimaatverandering	43	39	44	43	41	48	42	41	16	14	14	16
Energiezuinig wonen	35	38	41	41	47	46	43	44	19	16	16	15
Woningbouw op het platteland	39	38	39	39	52	56	54	53	9	6	7	9
Overstromingen en wateroverlast	38	32	36	37	40	43	41	40	21	25	23	23
Stimuleren duurzaam ondernemen	30	30	32	30	57	58	55	57	13	12	12	13

In vergelijking tot andere issues oordelen Nederlanders redelijk neutraal over natuur en milieu. 40% tot 57% van de mensen heeft er geen uitgesproken mening over. Ook hierin is geen verschil met een half jaar geleden.

Energiezuinig wonen: vier op de tien ontevreden

41% van de mensen is ontevreden over het regeringsbeleid rond energiezuinig wonen. Het meest ontevreden zijn ze over de ondersteuning die de regering biedt om energiezuinig te wonen (zie tabel 7.3). Er zijn geen wijzigingen in deze mening sinds zomer 2005.

Woningbouw op het platteland: helft is neutraal

Nog steeds laat 39% van de bevolking zich kritisch uit over het beleid voor woningbouw in het landelijk gebied. Ze vinden dat de overheid onvoldoende zorgt voor de beschikbaarheid van woningen op het platteland. Een groot aandeel, namelijk 53% van de mensen, is er neutraal over. Het beleidsaspect staat ook laag op de agenda's, zoals we in paragraaf 7.1 zagen. Slechts 13% – evenveel als vorige keer – denkt dat er genoeg natuur is in Nederland en dat er best wat af mag om huizen te bouwen.³⁷

Overstromingen en wateroverlast: regering minder slagvaardig dan voorheen

37% van de Nederlanders is negatief over het huidige beleid tegen overstromingen en wateroverlast. Vooral de slagvaardigheid van de regering scoort laag: 42% is daar ontevreden over, een grotere groep dan vorig half jaar (zie tabel 7.3). 38% van de Nederlanders vindt verder dat de overheid de veiligheid van dijken, duinen en andere waterkeringen onvoldoende controleert. Tegelijkertijd is er veel steun voor dit beleid (23%) in vergelijking tot de andere natuur- en milieuaspecten. Dat maakt dat het waterbeleid – dat bovenaan de politieke en maatschappelijke agenda wordt gezet – per saldo redelijk gunstig beoordeeld wordt.

Stimuleren duurzaam ondernemen: geen uitgesproken mening over

De meeste Nederlanders (57%) oordelen neutraal over het beleid van de regering om duurzaam ondernemen te bevorderen. Het maakt ze ook niet veel uit, het beleidsaspect staat laag op de agenda's. 43% wil dat de schade aan het milieu wordt verrekend in de prijs van producten. Dat is vergelijkbaar met vorige keer. Driekwart is neutraal of tevreden over de informatieverstrekking over overheidsplannen en -maatregelen. Het meest tevreden zijn mensen over de informatie over de productiewijze op verpakkingen.

Tabel 7.3 Tevredenheid over beleid, informatieverstrekking, slagvaardigheid en effectiviteit (neutraal en tevreden samen, in % van bevolking)

	beleid algemeen				informatieverstrekking				slagvaardigheid				effectiviteit			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Klimaatverandering	57	61	56	57	63	70	61	63	56	60	55	59	58	60	53	54
Energiezuinig wonen	65	62	59	59	74	74	70	69	68	66	61	63	60	56	51	50 ³⁸
Woningbouw op het platteland	61	62	61	61	68	67	67	63	64	62	62	61	63	63	62	63 ³⁹
Overstromingen en wateroverlast	62	68	64	63	68	70	66	64	61	63	61	58 ^{38:40}	55	67	61	62 ⁴¹
Stimuleren duurzaam ondernemen	70	70	68	70	73	72	69	73	73	65	70	71	-	-	-	42

Alleen de slagvaardigheid van het overstromingenbeleid wordt minder gunstig beoordeeld dan voorheen. Verder zijn er geen (significante) verschillen.

³⁷ De groep die extra woningen wil in het landelijk gebied is groter, de genoemde 39%; blijkbaar zien die mensen dat niet ten koste gaan van de natuur.

³⁸ Hier is in alle metingen gevraagd naar de ondersteuning die de regering biedt om energiezuinig te wonen, en niet naar de effectiviteit van het beleid.

³⁹ Hier is niet gevraagd naar de effectiviteit van beleid, maar steeds naar de zorg voor beschikbaarheid van woningen.

⁴⁰ Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

⁴¹ Hier is niet gevraagd naar de effectiviteit van beleid, maar naar de controle van de overheid op de veiligheid.

⁴² Dit is niet onderzocht.

7.3 WAT ZIEN NEDERLANDERS ALS HUN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

Gedrag aanpassen omwille van het klimaat

42% van de bevolking doet of laat regelmatig iets omwille van het klimaat. 42% doet dat soms en 12% past zijn gedrag er nooit op aan. Dit is vergelijkbaar met zomer 2005.

Energie besparen

De meeste mensen (55%) hebben twee of drie maatregelen genomen om energie te besparen. Bijna een derde (29%) neemt zelfs vier of meer maatregelen. 8% van de bevolking treft één maatregel, en 7% doet – net als vorig half jaar – in het geheel niet aan energiebesparing.

Milieubewust aankopen

31% van de mensen houdt bij aankopen regelmatig of vaak rekening met de manier waarop het artikel is geproduceerd. 48% doet dat soms en 20% in het geheel niet. Deze cijfers zijn gelijk aan die van zomer 2005.

Luchtvervuiling tegengaan

In groepsdiscussies is gesproken over wat mensen zelf kunnen doen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Deelnemers noemen: carpoolen, minder hard rijden, meer fietsen, niet met het vliegtuig op vakantie gaan, plastic tassen hergebruiken, beter isoleren, de verwarming lager zetten, afval scheiden en meer wasgoed per wasbeurt wassen. De meeste zaken (op carpoolen en niet meer vliegen na) brengen ze ook al in praktijk. Desondanks zijn ze niet echt bezig met de problematiek van de luchtvervuiling. Ze schatten de kans op gezondheidsproblemen vanwege luchtvervuiling bovendien erg laag in.

7.4 HOE KOMT NATUUR EN MILIEU IN HET NIEUWS?

In het nieuws: klimaatverandering

Van de vijf natuur- en milieuaspecten komt klimaatverandering nog steeds het meest in het nieuws. In vergelijking tot vorige keer is er relatief meer aandacht in de media voor het stimuleren van duurzaam ondernemen. Dit beleidsaspect stond bij de vorige meting op de vierde plaats in de hoeveelheid publiciteit, nu op de tweede. Verder komt luchtkwaliteit (niet één van de vijf aspecten) prominent naar voren in de berichtgeving.

Tabel 7.4 Hoeveelheid publiciteit over natuur en milieu, juli tot en met december 2005 (in % van aantal geselecteerde artikelen in dagbladen⁴³)

1. Klimaatverandering	30
2. Stimuleren duurzaam ondernemen	25
3. Woningbouw op het platteland	20
4. Overstromingen en wateroverlast	18
5. Energiezuinig wonen	8
Totaal	100 (n=372)

⁴³

De media-analyse over de periode juli tot en met december 2005 is gebaseerd op één bron minder dan de voorgaande analyses. Artikelen van het Algemeen Dagblad waren in de onderzoeksperiode niet beschikbaar. De resultaten zijn daarom niet vergelijkbaar met die van de vorige meting.

Natuur- en milieuaspecten per saldo positief in het nieuws

De kranten schrijven gunstig over het stimuleren van duurzaam ondernemen, licht gunstig over woningbouw op het platteland en neutraal over de klimaatverandering. Licht ongunstig nieuws is er over overstromingen en energiezuinig wonen, maar daarover verschijnen maar weinig artikelen. De balans slaat dus door naar positieve berichtgeving (zie tabel 7.5).

Tabel 7.5 Teneur in het nieuws over natuur en milieu, juli tot en met december 2005

	teneur over beleidsaspect	veel aandacht voor	teneur over regering bij beleidsaspect	toelichting
1. Klimaatverandering	+/-	na veel verzet toch bouw van windmolens, opluchting én kritiek na klimaatop Canada	+	accijnsverlaging op biobrandstoffen, kabinet investeert in windmolens, hierop komt ook kritiek
2. Stimuleren duurzaam ondernemen	++	bedrijven als Shell en Philips investeren in duurzaamheid, universiteiten ontwikkelen zonne-auto	+	kabinet wil bedrijven stimuleren om biobrandstoffen te gebruiken
3. Woningbouw op het platteland	+	nieuwe regeling voor buitendijks wonen, permanente bewoning van recreatiewoningen mag	+	regering staat wonen in vakantiehuisjes onder voorwaarden toe
4. Overstromingen en wateroverlast	-	wateroverlast na noodweer, kans op overstromingen toegenomen door klimaatverandering, wel is Nederland beter beschermd tegen overstromingen	++	verzekerden van buitendijks wonen wordt mogelijk, kabinet presenteert plan tegen hoog water, kritiek is dat het teveel is gericht op rampenbestrijding in plaats van op preventie
5. Energiezuinig wonen	-	negatieve berichten over groene stroom, plan van PvdA om meer energie te besparen, gunstig nieuws over duurzaam energieverbruik	--	EZ verlaagt subsidie voor groene stroom, plan voor energiebesparing van EZ gaat PvdA niet ver genoeg

Regering is goed zichtbaar

De regering is in 41% van de natuur- en milieuartikelen zichtbaar. Van alle stakeholders is de regering daarmee het meest in beeld. De beeldvorming is overwegend gunstig, zoals tabel 7.5 laat zien (alleen rond energiezuinig wonen komt de regering negatief over, maar dit onderwerp komt weinig in de publiciteit). De regering komt vaker actief dan passief in het nieuws met natuur- en milieubeleid, en treedt afgaand op de media vaker slagvaardig dan niet-slagvaardig op. Van de bewindspersonen is vooral staatssecretaris Van Geel in beeld; ook over hem is de berichtgeving overwegend gunstig.

7.5 WAAROP IS DE PUBLIEKE OPINIE GEBASEERD?

Media-agenda en publieke agenda stroken niet

De media-agenda en de publieke agenda vertonen weinig overeenkomsten. De pers besteedt aandacht aan andere natuur- en milieuaspecten dan die het publiek belangrijk vindt (zie tabel 7.6).

Tabel 7.6 Hoeveelheid publiciteit over natuur en milieu, aandacht van het publiek ervoor en belang dat publiek eraan toekent

	hoeveelheid publiciteit (% van aantal geselecteerde artikelen over vijf aspecten)	aandacht van publiek (% mensen dat onderwerp vaak volgt in media)	belang volgens publiek (1=onbelangrijk, 5=belangrijk) ⁴⁴
Klimaatverandering	30	40	4,02
Stimuleren duurzaam ondernemen	25	14	3,54
Woningbouw op het platteland	20	15	3,36
Overstromingen en wateroverlast	18	41*	4,10
Energiezuinig wonen	8	33*	3,98

Overstromingen zijn het meest belangrijk voor het publiek, maar weinig in het nieuws. Voor duurzaam ondernemen geldt het omgekeerde: minder belangrijk, maar redelijk veel in het nieuws.

Eigen situatie bepalend voor agenda

Iemands positie en gedrag hangen samen met het belang dat hij of zij hecht aan het natuur- en milieubeleid. Dat geldt voor alle onderzochte beleidsaspecten. Bijvoorbeeld: wie dichterbij zee woont vindt beleid tegen overstromingen belangrijker dan wie er verder vandaan woont, en wie geen energie bespaart vindt energiezuinig wonen minder belangrijk dan anderen.

Milieubewust gedrag gaat samen met ontevredenheid over beleid

Degenen die vaak iets doen of laten omwille van het klimaat en rekening houden met de productiewijze van artikelen, vinden niet alleen het natuur- en milieubeleid belangrijker, ze zijn er ook minder tevreden over dan anderen. Voor de andere beleidsaspecten is zo'n samenhang niet aangetoond.

Mediaconsumptie houdt verband met belang en beleidsoordeel

Klimaatverandering en wateroverlast worden het meest gevolgd door het publiek in de media. Het laatste onderwerp duidelijk meer dan voorheen (van 35% naar 41% van het publiek), evenals energiezuinig wonen (van 27% naar 33%). Degenen die het nieuws over natuur en milieu volgen, hechten meer belang aan het beleid dan anderen (of vice versa). Ook zijn ze op drie punten negatiever over het regeringsbeleid: energiezuinig wonen, duurzaam ondernemen en woningbouw op het platteland.

Mogelijk ook verband publiciteit en beleidstevredenheid

Er lijkt een voorzichtige relatie te bestaan tussen media-aandacht en beleidstevredenheid: over het stimuleren van duurzaam ondernemen is de berichtgeving positief en is de groep ontevreden burgers het kleinst. Bij klimaatverandering is de grootste groep mensen ontevreden, en de berichtgeving neutraal.

Natuur en milieu volgens publiek niet zo belangrijk

In vergelijking tot andere regeringsissues vindt de Nederlandse bevolking natuur en milieu niet zo van belang. Het beleid eindigt net als vorig half jaar laag op de agenda's en krijgt relatief veel steun van het publiek en in de media. Vooral duurzaam ondernemen en woningbouw op het platteland krijgen weinig belang toegekend en de meningen over die beleidsaspecten zijn doorgaans neutraal.

⁴⁴

Gemiddelde van persoonlijk, maatschappelijk en politiek belang.

Aanpak overstromingen eerste prioriteit

Wateroverlast hoort volgens de bevolking bovenaan de lijst politieke prioriteiten. Bijna iedereen vindt de bescherming tegen overstromingen van maatschappelijk belang. Er wordt weinig kritiek geuit op dit beleid. Wel vinden mensen de regering minder slagvaardig optreden tegen wateroverlast dan voorheen. En meer mensen dan eerst volgen het onderwerp in het nieuws.

Meeste onvrede over klimaatbeleid

Vergelijkbaar met zomer 2005 krijgt ook dit keer het beleid tegen de klimaatverandering de meeste kritiek, namelijk van 43% van de Nederlanders. Dat is een grotere groep dan bij andere natuur- en milieuaspecten, maar de verschillen zijn klein. Na het overstromingenbeleid is het klimaatbeleid het meest belangrijk in de ogen van het publiek. Het onderwerp komt bovendien het meest in het nieuws.

Energiezuinig wonen prijkt hoog op de persoonlijke agenda

Driekwart van de bevolking vindt energiezuinig wonen voor zichzelf van belang. Daarmee staat het onderwerp bovenaan de persoonlijke agenda bij natuur en milieu. Ook politiek en maatschappelijk gezien vinden mensen het belangrijk. 41% is niet te spreken over de regering, vooral niet over de ondersteuning die ze de bevolking biedt om energiezuinig te wonen. Na het klimaatbeleid krijgt dit beleid de meeste kritiek.

Energiebesparing is redelijk populair

84% van de bevolking neemt zelf twee of meer maatregelen om energie te besparen. Niet omdat de luchtvervuiling ze aan het hart gaat, zo blijkt uit groepsdiscussies, maar vermoedelijk eerder omdat het geld bespaart. Concrete maatregelen die ze nemen voor een schonere lucht zijn bijvoorbeeld: minder hard rijden, meer fietsen, plastic tassen hergebruiken, beter isoleren, verwarming lager zetten en zuiniger wassen.

8 EUROPA EN INTERNATIONAAL BELEID: STEUN IS TOEGENOMEN

De steun voor het Europees en internationaal beleid is weer toegenomen, na een 'dipje' in de zomer van 2005. Vijf aspecten van dit beleid zijn nader onderzocht: de **financiële bijdrage van Nederland** aan de Europese Unie in vergelijking met andere landen, de **samenwerking op het asielbeleid**, **bestrijding van HIV/Aids** (om armoede in derdewereldlanden te beperken), **uitbreiding van de Europese Unie** (met bijvoorbeeld Kroatië), en de **inzet van militairen bij vredesmissies** (zoals in Irak en Afghanistan).

Wat hoort er volgens het publiek op de agenda? Doet de regering het goed op deze punten? Wat zien mensen als hun eigen verantwoordelijkheid? Hoe komt Europa en het internationaal beleid in het nieuws? En waarop is de publieke opinie gebaseerd? Hierna volgen de belangrijkste resultaten.

Welke positie neemt Europa en internationaal beleid in ten opzichte van andere regeeringsissues?

- krijgt net als voorheen minder politieke prioriteit van de bevolking dan de andere issues (twaalfde positie)
- staat bovendien nog steeds onderaan de persoonlijke en maatschappelijke agenda (twaalfde positie), Europa is dus voor het publiek het minst van belang
- scoort hoog op beleidstevredenheid (tweede plaats, alleen over het veiligheidsbeleid is het publiek beter te spreken); dit oordeel is veel positiever dan vorige keer (toen vijfde plaats)

Wat is er veranderd sinds zomer 2005?⁴⁵

- de financiële bijdrage van Nederland aan de EU krijgt winter 2005 minder politieke prioriteit van de bevolking, evenals de EU-uitbreiding
- bovendien is de onvrede bij het publiek op die twee punten (financiële bijdrage en EU-uitbreiding) afgenomen
- minder mensen dan voorheen vinden de bestrijding van HIV en Aids van belang voor zichzelf, ze hebben voor dit goede doel zelf ook minder geld over
- meer mensen dan zomer 2005 vinden dat de EU een grondwet moet krijgen
- er is meer kritiek dan vorig half jaar op de inzet van militairen bij vredesmissies, en minder bereidheid om Nederlandse militairen uit te zenden naar risicovolle operaties

8.1 WAT HOORT ER OP DE INTERNATIONALE AGENDA?

Nog steeds prioriteit voor financiële bijdrage aan Europese Unie

60% van de Nederlanders wil dat de regering meer aandacht besteedt aan de financiële bijdrage van Nederland aan de EU. Het beleidsaspect staat bovenaan de prioriteitenlijst bij dit issue als bovenaan de maatschappelijke en persoonlijke agenda. De politieke prioriteit is wel sterk afgenomen: zomer 2005 wilde nog 75% van de bevolking dat de regering het onderwerp meer voorrang gaf. Er was toen, rond het referendum over de Europese grondwet, een duidelijke piek zichtbaar in het belang van 'Europa'.

⁴⁵

We vermelden alleen significante verschillen.

Tabel 8.1 Persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda (in % van bevolking)

	van (groot) persoonlijk belang				van (groot) maatschappelijk belang				moet meer prioriteit krijgen van regering			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Financiële bijdrage van Nederland	49	44	55	56	85	77	88	86	58	50	75	60 ^{*46}
Samenwerking op asielbeleid	51	49	49	43	75	84	84	83	62	65	65	57
Bestrijding HIV/Aids	38	43	46	37 [*]	57	60	60	60	46	45	46	47
Uitbreiding EU	24	30	36	32	67	66	72	70	33	31	41	33 [*]
Inzet militairen bij vredesmissies	32	29	27	27	71	67	69	68	25	19	20	24

Hoewel er duidelijke verschillen in belangen zijn met zomer 2005, is de volgorde op de drie agenda's ongewijzigd.

Wie er bij stilstaat dat de EU mede is opgericht om oorlog tussen lidstaten te voorkomen (19% doet dat regelmatig of vaak, 45% soms en 34% nooit), ziet het maatschappelijk belang van de financiële bijdrage aan de EU eerder in dan anderen.

Vredesmissies geen politieke prioriteit

Onderaan de politieke agenda staat het beleid over de inzet van Nederlandse militairen bij vredesmissies. Slechts een kwart van de bevolking wil dat de regering er meer aandacht aan schenkt dan ze nu doet (mogelijk ingegeven door de grote hoeveelheid publiciteit die dit onderwerp krijgt, zie paragraaf 8.4). Ook op de persoonlijke en maatschappelijke agenda eindigt dit beleidsaspect laag. Wie inschat dat de eigen veiligheid gediend is met missies in het buitenland, vindt het belang ervan groter dan anderen.

Bij vredesmissies denken mensen spontaan – zo blijkt uit groepsdiscussies in maart 2006 – aan: Afghanistan, Libanon, Irak, andere landen, aan hulp bij wederopbouw, ondersteuning bij natuurrampen, en aan herstel van de orde. Het nut van de troepen in Afghanistan wordt in twijfel getrokken. De meeste deelnemers blijken het belang van de Uruzgan-missie niet te zien; ze denken dat de missie vooral doorgaat omdat Nederland daartoe als lid van een internationale veiligheidsorganisatie verplicht is. “Als je lid bent van de NAVO moet je toch eens wat doen.” “En ook een beetje om in de smaak te vallen bij de grote broer, Amerika. Nederland is weer het braafste jongetje van de klas.”

Deelname aan risicovolle operaties – goede en slechte argumenten

In maart 2006 zijn twee groepsdiscussies gehouden over vredesmissies. Daarin wordt bevestigd dat mensen voor zichzelf weinig belang hechten aan de missies. Hoewel ze de berichtgeving over Afghanistan op de voet volgen, blijven de vredesmissies ver van hun bed. Voor de maatschappij zien ze het belang wel in: het is een plicht om mensen in nood te helpen en Nederland moet haar steentje bijdragen aan vrede en stabiliteit in de wereld. Belangrijk is wel dat het besluit om troepen te sturen kan rekenen op brede steun van de Nederlandse bevolking, zo zeggen ze, dat vooraf een uitgebreide kosten-batenanalyse wordt uitgevoerd, dat er veiligheidsgaranties zijn voor de eigen troepenmacht en dat de doelstelling van de missie helder geformuleerd is. De deelnemers zien de volgende redenen.

⁴⁶ Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

Goede redenen om troepen te sturen:	Slechte redenen om troepen te sturen:
<ul style="list-style-type: none"> - om noodlijdenden te hulp te schieten, zeker als een humanitaire ramp dreigt (water, voedsel, medische hulp) - om handelsrelaties te verbeteren en grondstoffen veilig te stellen - om veiligheid te bevorderen en terrorisme te bestrijden, zeker als er een directe bedreiging voor Nederland bestaat, en om te voorkomen dat een conflict hoog oploopt 	<ul style="list-style-type: none"> - om mensen van een ander geloof te bekeren (wel mogen westerse waarden zoals respect en medemenselijkheid worden gepromoot als tegenwicht voor terroristische groeperingen) - om tegemoet te komen aan een verzoek van de Verenigde Staten (hoewel het wel van politiek belang is om bondgenoten te steunen) en Nederland te positioneren - om armoede te bestrijden (daar heb je geen militairen voor nodig)

Samenwerking asielbeleid hoog op maatschappelijke agenda

83% van de Nederlanders vindt het gezamenlijke Europese asielbeleid van belang voor ons land. Dit beleidsaspect neemt op alledrie de agenda's de tweede positie in. Er zijn geen veranderingen sinds zomer 2005.

Prioriteit EU-uitbreiding afgenomen

Zomer 2005 wilde 41% van de mensen extra politieke prioriteit voor het beleid rond de uitbreiding van de Europese Unie. Dat blijkt een duidelijke uitschieter, want in de winter van 2005 is dat nog maar 33%; dit lage aandeel is vergelijkbaar met de situatie in 2004. Het persoonlijk en maatschappelijk belang dat het publiek hecht aan de extra lidstaten is niet veranderd het afgelopen half jaar.

Persoonlijk belang HIV/Aids-bestrijding afgenomen

Zomer 2005 vond nog 46% van de mensen de bestrijding van HIV en Aids van belang voor zichzelf. Winter 2005 is dit gedaald naar 37%. Het maatschappelijk belang en de politieke prioriteit ervan zijn gelijk gebleven.

Publiek wil betere samenwerking

Wat zouden mensen zelf aanpakken als ze verantwoordelijk waren voor het Europees en internationaal beleid?⁴⁷ Ze wensen betere samenwerking tussen EU-landen, minder bureaucratie, meer en duidelijke informatie aan burgers, aanpak van asielbeleid, meer aandacht voor milieu en betere armoedebestrijding.

Grondwet EU weer iets populairder

Meer mensen dan zomer 2005 vinden het belangrijk dat de EU een grondwet krijgt. Het aandeel is toegenomen van 32% naar 41% van het publiek in de winter van 2005. Het niveau van een jaar geleden, winter 2004, is nog niet gehaald: toen was 65% voor een Europese grondwet.

8.2 DOET DE REGERING HET GOED?

Meeste onvrede over gezamenlijk asielbeleid

44% van de Nederlanders is ontevreden over de samenwerking van Nederland met andere EU-lidstaten op het gebied van asielzoekers. Daarmee is de rangordening van de beleidsaspecten veranderd: voorheen kreeg het beleid rond de financiële bijdrage aan de EU de meeste kritiek, en nu is dat het asielbeleid (hoewel de cijfers dicht bij elkaar liggen zoals tabel 8.2 laat zien). Tegelijkertijd is ook een groot aandeel positief gestemd over de samenwerking, namelijk 22% van de bevolking.

⁴⁷

Dit zijn antwoorden op een open vraag. Het aantal mensen dat deze punten aandraagt, is dus relatief klein.

Tabel 8.2 Hoe tevreden bent u met het Europees en internationaal beleid? (in % van bevolking)

	(zeer) ontevreden				neutraal				(zeer) tevreden			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Samenwerking op asielbeleid	46	50	45	44	31	43	33	33	23	17	22	22
Uitbreiding EU	38	38	54	43*	49	45	39	43	14	17	8	14
Financiële bijdrage van Nederland	50	50	59	43*	39	32	30	37	11	8	11	21
Inzet militairen bij vredesmissies	38	35	30	37*	34	41	43	44	29	24	27	19
Bestrijding HIV/Aids	28	31	33	29	55	51	51	53	17	18	16	18

Over drie beleidsterreinen is het publiek ongeveer even ontevreden: asielbeleid, EU-uitbreiding en financiële steun aan de EU.

63% van de mensen vindt dat Europa er is om grensoverschrijdende problemen op te lossen en dat andere zaken moeten worden overgelaten aan individuele lidstaten. Zomer 2005 vond nog een duidelijk grotere groep (75%) dat. Het lijkt er dus op dat mensen toch weer wat meer toe willen naar Europese samenwerking. Minder dan voorheen vinden ze dat iedereen zijn eigen boontjes maar moet doppen.

Uitbreiding Europese Unie: minder mensen ontevreden

43% is ontevreden over het regeringsbeleid rond de EU-uitbreiding. De kritiek is enigszins verstomd, want zomer 2005 was nog 54% ontevreden. Ondanks de daling is het oordeel nog niet op het niveau van voor de zomer. De onvrede komt onder meer voort uit angst voor extra werkloosheid in Nederland als er nieuwe lidstaten toetreden. Degenen die denken dat extra EU-landen zeker zullen leiden tot hogere werkloosheid (39% van de bevolking), zijn namelijk minder tevreden over het regeringsbeleid op dit punt dan anderen.

Hoe staat u tegenover de EU? (in % van bevolking)

	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Zeer positief	3	3	1*
Positief	30	33	27
Neutraal	42	31	37*
Negatief	17	22	25
Zeer negatief	3	7	6

37% van de mensen staat neutraal tegenover de Europese Unie. Dat is een grotere groep dan vorig half jaar. Sinds winter 2004 is de houding in het geheel minder gunstig geworden. Wie negatiever over de EU denkt, is ook negatiever over de uitbreiding van de unie, en ook over het Europese asielbeleid en de financiële bijdrage van Nederland aan de EU.

Financiële bijdrage aan EU: kritiek sterk afgenomen

Net als de kritiek op de EU-uitbreiding is ook de kritiek op de financiële bijdrage aan de Europese Unie afgenomen: van 59% ontevredenen in de zomer van 2005 tot 43% in de winter van 2005. Ook de steun voor het beleid rond het geld voor de EU is toegenomen (van 11% naar 22%). Daarom staat dit beleidsaspect niet meer bovenaan de rangordering van ontevredenheid bij het publiek, maar op een middenpositie. Mogelijk houdt dit verband met de korting op de financiële bijdrage die Nederland half december bedongen heeft (zie paragraaf 8.4). De regering treedt effectiever en slagvaardiger op dan voorheen en informeert beter.

Vooral de slagvaardigheid bepaalt het beleidsoordeel, zo blijkt uit analyse. Uit eerdere Belevingsmonitoren weten we dat waar de tevredenheid van de bevolking toeneemt, de politieke urgentie vaak juist afneemt. Dat is hier ook het geval (zie ook paragraaf 8.1).

Inzet van militairen bij vredesmissies: publiek is kritischer dan half jaar terug

37% van de bevolking is ontevreden over de Nederlandse inzet bij vredesmissies. Zowel de effectiviteit, de slagvaardigheid als de informatieverstrekking worden in de winter van 2005 negatiever beoordeeld dan in de zomer van 2005 (toen was 30% ontevreden). Toen vonden ook nog meer mensen dat Nederland bereid moet zijn om militairen uit te zenden naar risicovolle operaties. In de winter van 2005 is die steun voor gevaarlijke missies afgenomen (van 52% naar 40%).

18% denkt dat de eigen veiligheid afneemt als Nederland militairen inzet bij vredesmissies (dat was zomer 2005 9%, maar winter 2004 21%). Degenen die onveiligheid vrezen, zijn minder tevreden over het huidige beleid. 12% verwacht dat het in Nederland juist veiliger wordt en de grootste groep denkt dat het niet uitmaakt.

Bestrijding HIV/Aids: meeste mensen neutraal

Meer dan de helft van de mensen (53%) heeft geen uitgesproken mening over het Nederlandse beleid rond de HIV-/Aidsbestrijding. Slechts 29% is er ontevreden over. Er zijn geen significante verschillen met de vorige meting. Bestrijding van de ziekte is een belangrijke voorwaarde voor hulp aan derdewereldlanden. Alleen tegelijk met een internationale aanpak van HIV en Aids is ontwikkelingssamenwerking effectief, zo stelt 65% van de bevolking.

Tabel 8.3 *Tevredenheid over beleid, informatieverstrekking, slagvaardigheid en effectiviteit (neutraal en tevreden samen, in % van bevolking)*

	beleid algemeen				informatieverstrekking				slagvaardigheid				effectiviteit			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Samenwerking op asielbeleid	54	50	55	56	66	61	60	65	56	51	57	58	53	50	52	56
Uitbreiding EU	62	62	46	57*	67	72	48	60*	62	65	46	58*	61	64	49	59*
Financiële bijdrage van Nederland	50	50	41	57*	55	56	42	60*	50	55	40	56*	44	50	33	49*
Inzet militairen bij vredesmissies	62	65	70	63*	75	77	76	70*	66	73	74	67*	68	68	72	66*
Bestrijding HIV/Aids	72	69	67	71	67	76	64	70	70	74	67	71	70	70	66	68

Het publiek is op alle fronten tevredener over de financiële bijdrage van Nederland en over de EU-uitbreiding. Er is minder steun dan vorig half jaar voor de Nederlandse vredesmissies.

8.3 WAT ZIEN NEDERLANDERS ALS HUN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

HIV-/Aidsbestrijding financieren

14% geeft regelmatig of vaak geld voor de aanpak van HIV en Aids. Dit is minder dan vorige keer (toen 19%).

46% geeft soms geld voor dit doel en 37% doet dat nooit. Wie de bestrijding van de ziektes financieel steunt, vindt het regeringsbeleid hieromtrent belangrijker dan anderen.

8.4 HOE KOMT EUROPA EN HET INTERNATIONAAL BELEID IN HET NIEUWS?

In het nieuws: vredesmissies

Veruit de meeste publiciteit is er voor de inzet van militairen bij vredesmissies. Meer dan de helft van de artikelen over de vijf beleidsaspecten gaat over deze missies. Vooral in december 2005 is er een enorme piek in de berichtgeving erover. Daarna volgen – op afstand – artikelen over de financiële bijdrage aan de Europese Unie en over de uitbreiding van de EU. Ander nieuws gaat onder meer over martelingen door de Verenigde Staten en geheime CIA-vluchten.

Tabel 8.4 Hoeveelheid publiciteit voor Europees en internationaal beleid, juli tot en met december 2005 (in % van aantal geselecteerde artikelen in dagbladen⁴⁸)

1. Inzet militairen bij vredesmissies	62
2. Financiële bijdrage van Nederland	20
3. Uitbreiding EU	10
4. Bestrijding HIV/Aids	4
5. Samenwerking op asielbeleid	4
Totaal	100 (n=351)

Vredesmissies komen het meest in de publiciteit. Het gaat niet om 62% van het totaal aan Europees en internationaal nieuws, maar om het aandeel in de berichtgeving over de vijf aspecten.

Aspecten van Europees en internationaal beleid neutraal in het nieuws

De inzet van Nederlandse militairen, waarover in verhouding de meeste artikelen verschijnen, komt neutraal in de publiciteit. Er is (vanaf november) vooral discussie over de eventuele missie naar Afghanistan. De berichtgeving wisselt: er zijn twijfels over de veiligheid van de troepen, maar de NAVO garandeert die veiligheid uiteindelijk.

⁴⁸

De media-analyse over de periode juli tot en met december 2005 is gebaseerd op één bron minder dan de voorgaande analyses. Artikelen van het Algemeen Dagblad waren in de onderzoeksperiode niet beschikbaar. De resultaten zijn daarom niet vergelijkbaar met die van de vorige meting.

Tabel 8.5 Teneur in het nieuws over Europa en internationaal beleid, juli tot en met december 2005

	teneur over beleids-aspect	veel aandacht voor	teneur over regering bij beleids-aspect	toelichting
1. Inzet militairen bij vredesmissies	+/-	een eventuele missie naar Afghanistan en de twijfel over de veiligheid daarvan	-	Kamp en Bot willen uitzending maar eisen veiligheids-garanties, kritiek van D66 en de Tweede Kamer, kritiek op Bot die twijfelt over juistheid inval Irak
2. Financiële bijdrage van Nederland	+/-	moeizame begrotingsonderhandelingen, maar uiteindelijk succes: Nederland krijgt korting; wel zou Zalm verkeerde cijfers hebben gebruikt bij het berekenen van de Nederlandse bijdrage	++	Zalm en Balkenende bedingen half december korting, Zalm reageert op de kritiek van de Europese Rekenkamer, Veerman acht afschaffing van EU-landbouwsubsidies onvermijdelijk
3. Uitbreiding EU	+/-	onderhandelingen over de toetreding van Turkije (piek in oktober) lopen eerst vast, maar worden uiteindelijk toch 'vlot getrokken'	+	Bot reageert verheugd op opening onderhandelingen Turkije
4. Bestrijding HIV/Aids	+/-	de actie Stop Aids Now	++	Van Ardenne reageert op rapport over de resultaten van haar ontwikkelingsbeleid
5. Samenwerking op asielbeleid	--	kritiek op het Europese en het Nederlandse immigratiebeleid	-	kritiek van het Europese Hof over onterechte uitzetting

Ook over de financiële bijdrage aan Europa, de EU-uitbreiding en de bestrijding van HIV en Aids is de berichtgeving per saldo neutraal (zie tabel 8.5). Alleen over de samenwerking op asielgebied zijn de berichten negatief, maar die media-aandacht is beperkt.

Regering ongunstig in nieuws over vredesmissies

De regering komt negatief in beeld in de artikelen over vredesmissies; en ook in berichten over het asielbeleid, maar die zijn er zoals gezegd veel minder. Een positief beeld van de regering ontstaat in berichten over de financiële bijdrage (de regering is daar prominent aanwezig), en over de HIV-/Aidsbestrijding (maar daar is de regering weinig aanwezig).

De regering is in 54% van de artikelen over Europa en internationaal beleid zichtbaar. Dat is redelijk veel in verhouding tot andere issues. De regering treedt vaak actief op in die berichten, bijvoorbeeld bij de onderhandelingen over de verlaging van de EU-bijdrage. Daarin komt de regering ook slagvaardig over. De ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie maken een slagvaardige indruk omdat ze troepen willen sturen naar Afghanistan, maar door de aarzelingen wordt die indruk teniet gedaan. Het kabinet legt de beslissing uiteindelijk bij de Tweede Kamer.

De regering is de belangrijkste stakeholder bij dit issue. Op de tweede en derde plaats volgen de ministers Bot en Kamp, beide vaker gunstig dan ongunstig in het nieuws.

8.5 WAAROP IS DE PUBLIEKE OPINIE GEBASEERD?

Media en bevolking leggen verschillende prioriteiten

Er zijn grote verschillen tussen de media-agenda en de publieke agenda, zoals zichtbaar wordt uit tabel 8.6, vooral als het gaat om de inzet van militairen en de samenwerking op asielbeleid. De prioriteiten van het publiek lijken dus niet door de hoeveelheid publiciteit te worden beïnvloed.

Tabel 8.6 Hoeveelheid publiciteit voor Europees en internationaal beleid, aandacht van het publiek ervoor en belang dat publiek eraan toekent

	hoeveelheid publiciteit (% van aantal geselecteerde artikelen over vijf aspecten)	aandacht van publiek (% mensen dat onderwerp vaak volgt in media)	belang volgens publiek (1=onbelangrijk, 5=belangrijk) ⁴⁹
Inzet militairen bij vredesmissies	62	41	3,21
Financiële bijdrage van Nederland	20	40	3,86
Uitbreiding EU	10	32	3,31
Bestrijding HIV/Aids	4	26	3,39
Samenwerking op asielbeleid	4	27	3,71

Vredesmissies krijgen van de vijf aspecten de meeste publiciteit, maar het publiek vindt dat het minst belangrijke onderwerp van het Europese en internationale beleid.

Beleidsoordeel burger komt niet overeen met mediabeeld

Er is weinig onvrede onder de bevolking over het beleid rond vredesmissies (vierde positie van de vijf, hoewel de kritiek het afgelopen half jaar wel is toegenomen). De regering komt bij dit onderwerp echter (veel en) negatief in het nieuws. Wat mogelijk wel overeenkomt: de regering is heel zichtbaar in het nieuws over de inzet van Nederlandse militairen, en de bevolking vindt dat de regering er niet meer prioriteit aan hoeft te geven dan ze nu doet.

Houding tegenover EU maakt uit voor beoordeling internationaal beleid

De houding tegenover Europa lijkt bepalender te zijn voor het beleidsoordeel dan de berichtgeving in de media. Wie vreest voor zijn eigen veiligheid of baan, hecht meer (persoonlijk) belang aan het internationaal beleid van de regering (vredesmissies, toetreding EU-lidstaten) en is bovendien minder tevreden over het beleid. Wie negatief tegenover de EU staat, is minder tevreden over het beleid rond nieuwe lidstaten, over het asielbeleid en over het geld dat Nederland aan 'Brussel' geeft.

Mediaconsumptie correspondeert met belang van beleid

Degenen die het nieuws over de aspecten van het Europees en internationaal beleid goed volgen, vinden het beleid belangrijker dan degenen die dat niet doen. Op twee punten is er een verband met het beleidsoordeel: wie het nieuws over de EU-uitbreiding en de HIV-/Aidsbestrijding bijhoudt, is minder tevreden over het beleid. Dit blijkt uit analyse.

⁴⁹ Gemiddelde van persoonlijk, maatschappelijk en politiek belang.

'Europa' krijgt meer bijval

De publieke opinie over Europa vertoonde zomer 2005, rond het referendum over de Europese grondwet, een duidelijke dip. Meer mensen dan voorheen waren ontevreden over het Europese beleid van de regering. Winter 2005 staat het beleid, net als in 2004, weer hoger op de ranglijst: het is gestegen van de vijfde naar de tweede positie. Die stijging zit 'm vooral in een positiever publieksoordeel over het beleid rond de EU-uitbreiding en de financiële bijdrage van Nederland. Ook de Europese grondwet heeft weer aan populariteit gewonnen. Het belang dat de bevolking hecht aan het Europees beleid blijft laag.

Minder kritiek dan voorheen op financiële bijdrage aan EU en nieuwe lidstaten

De onvrede bij het publiek over deze twee beleidsaspecten is tussen zomer en winter 2005 afgenomen. Parallel hieraan is de politieke prioriteit die mensen eraan toekennen, ook afgenomen. De prioriteit ligt van de vijf aspecten nog wel bij het geld aan Brussel, maar de regering is effectiever, slagvaardiger en communicatiever gaan optreden, vindt de bevolking. Dit kan een gevolg zijn van de succesvolle onderhandelingen van Zalm en Balkenende: Nederland krijgt korting, zo berichten de media half december. De regering komt positief in het nieuws bij deze twee beleidsaspecten.

Vredesmissies weer vaker bekritiseerd

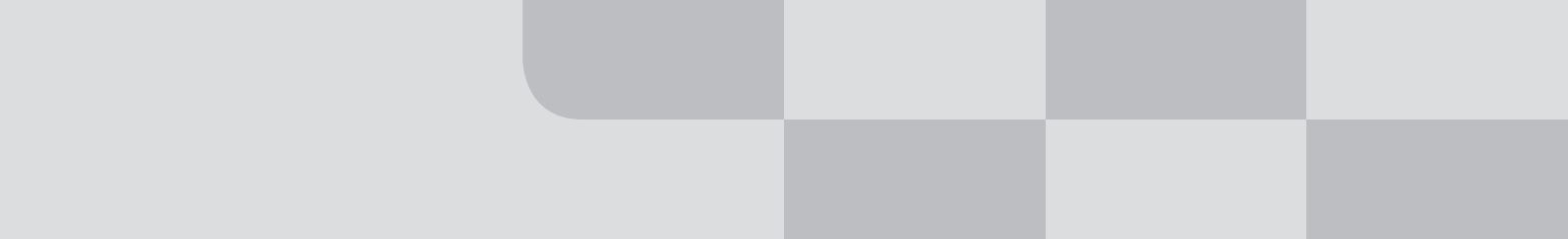
Er klinkt juist meer kritiek dan zomer 2005 op de inzet van militairen bij vredesmissies zoals in Afghanistan. Maar weinig mensen verwachten dat onze eigen veiligheid gediend is met dergelijke missies. Minder mensen dan eerst zijn bereid om Nederlandse troepen uit te zenden naar risicovolle operaties. Ook in de media wordt veel gediscussieerd over de veiligheid van de troepenmacht. De missies komen zeer veel in de publiciteit in vergelijking tot de andere aspecten. De regeringsprioriteit is (mogelijk hierdoor) volgens het publiek laag.

In verhouding meeste onvrede over asielbeleid

Bij de samenwerking tussen Nederland en andere lidstaten in asielzaken worden in verhouding de meeste kanttekeningen geplaatst. 44% van de bevolking is ontevreden over het gezamenlijke asielbeleid, een onderwerp dat wel hoog op de publieke agenda staat, maar zeer weinig in het nieuws verschijnt. In het belang en het beleidsoordeel is sinds zomer 2005 niets veranderd.

Persoonlijk belang bij bestrijding HIV/Aids gedaald

Minder mensen dan voorheen achten het beleid rond de HIV-/Aidsbestrijding van belang voor zichzelf. Ook het aantal mensen dat geld geeft voor dit goede doel is gedaald. Het maatschappelijk en politiek belang is ongewijzigd, evenals het beleidsoordeel. Nog steeds is de onvrede over het regeringsbeleid zeer beperkt (29% is ontevreden).



9 DE ISSUES VERGELEKEN

De issues uit de voorgaande hoofdstukken vergelijken we in dit hoofdstuk met de andere zes issues van de Belevingsmonitor. De mening over die andere issues (criminaliteit, onderwijs en kennis, relatie burger-overheid, verkeer en vervoer, integratie en immigratie en openbare veiligheid⁵⁰) is voor het laatst onderzocht in de herfst van 2005. We gebruiken voor de vergelijking dus steeds de meest actuele gegevens.

We zetten de issues naast elkaar, omdat zo duidelijk wordt welke issues voor Nederlanders het meest van belang zijn, welke de meeste regeringsprioriteit verdienen en over welke beleidsterreinen de burger het meest (on)tevreden is.

9.1 WAT HOORT ER OP DE AGENDA?

Zelfde top drie regeringsprioriteiten

De criminaliteitsbestrijding, het onderwijsbeleid en het financieel beleid vormen volgens het publiek zoals voorheen de drie prioriteiten voor de regering. Europa vinden ze het minst belangrijk van alle issues. Sociale zekerheid is sinds herfst 2005 twee plaatsen gedaald op de politieke agenda van de burgers en eindigt nu ook laag (zie tabel 9.1).

Tabel 9.1 Persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda van het publiek (in % van bevolking, aflopend in politieke prioriteit)

	van (groot) persoonlijk belang	van (groot) maatschappelijk belang	meer prioriteit nodig van regering
Criminaliteit	63	89	84
Onderwijs en kennis	52	83	80
Financiën en koopkracht	68	86	75
Verkeer en vervoer	65	88	74
Integratie en immigratie	60	87	74
Relatie burger-overheid	61	78	74
Economie en werkgelegenheid	47	84	70
Zorg en welzijn	66	86	69
Natuur en milieu	55	78	66
Openbare veiligheid	67	83	65
Sociale zekerheid	44	80	64
Europa en internationaal beleid	39	73	44

⁵⁰

Normen en waarden doet niet mee in de rangordening, omdat dat issue niet op een vergelijkbare manier is onderzocht.

Het persoonlijk belang ligt vooral bij financiën en koopkracht, en ook openbare veiligheid en gezondheidszorg scoren hoog. Op de maatschappelijke agenda voeren het beleid rond criminaliteit, verkeer en vervoer en integratie en immigratie de ranglijst aan; het belang van de twaalf issues ligt hier echter dicht bij elkaar.

Tabel 9.2 Rangordening van issues op persoonlijke, maatschappelijke en politieke agenda gebaseerd op gemiddelden⁵¹

Persoonlijk belang van publiek	Maatschappelijk belang volgens publiek	Hoort volgens publiek regeringsprioriteit te zijn
1. openbare veiligheid 2. financiën en koopkracht 3. zorg en welzijn 4. criminaliteit 5. verkeer en vervoer 6. integratie en immigratie 7. relatie burger-overheid 8. natuur en milieu 9. onderwijs en kennis 10. economie en werkgelegenheid 11. sociale zekerheid 12. Europa en internationaal beleid	1. integratie en immigratie 2. criminaliteit 3. verkeer en vervoer 4. zorg en welzijn 5. economie en werkgelegenheid 6. onderwijs en kennis 7. financiën en koopkracht 8. openbare veiligheid 9. sociale zekerheid 10. natuur en milieu 11. relatie burger-overheid 12. Europa en internationaal beleid	1. criminaliteit 2. onderwijs en kennis 3. financiën en koopkracht 4. integratie en immigratie 5. verkeer en vervoer 6. relatie burger-overheid 7. zorg en welzijn 8. economie en werkgelegenheid 9. natuur en milieu 10. openbare veiligheid 11. sociale zekerheid 12. Europa en internationaal beleid

Hoewel veel mensen integratie en immigratie voor de samenleving het meest van belang vinden, hoeft de regering er niet direct meer prioriteit aan te geven. De meeste prioriteit hebben criminaliteit, onderwijs en kennis, en financiën en koopkracht. Voor zichzelf vinden mensen veiligheid, financiën en zorg het meest van belang. De verschillende agenda's wijken dus flink van elkaar af, net als bij eerdere metingen. Uitzondering is Europa en internationaal beleid: dit staat op alle agenda's nog steeds onderaan.

9.2 HOE DOET DE REGERING HET?

Meeste onvrede over integratiebeleid

In verhouding de meeste mensen (namelijk 62% van de bevolking) zijn ontevreden over het regeringsbeleid rond integratie en immigratie. Op de tweede plaats staat het koopkrachtbeleid. Relatief weinig kritiek leveren Nederlanders op het veiligheidsbeleid en het Europabeleid. Europa stond eerst nog op de gedeelde achtste plaats, maar staat nu weer onderaan; en komt dus als beste uit de bus.⁵²

⁵¹ Deze rangordening verschilt enigszins van die volgens tabel 9.1. Dat komt omdat hier is uitgegaan van gemiddelde scores en in tabel 9.1 van percentages zoals in de rest van de rapportage.

⁵² In de percentages doen zich niet altijd significante verschillen voor (zie hoofdstuk 10), wel is de positie in de rangordening van issues iets veranderd.

Tabel 9.3 Oordeel over het regeringsbeleid (in % van bevolking, aflopend in ontevredenheid)

	tevreden met beleid	ontevreden met beleid
1. Integratie en immigratie	12	62
2. Financiën en koopkracht	13	57
3. Economie en werkgelegenheid	12	54
4. Criminaliteit	17	52
5. Sociale zekerheid	18	51
6. Zorg en welzijn	16	45
7/8. Relatie burger-overheid	13	44
7/8. Onderwijs en kennis	13	44
9. Natuur en milieu	15	43
10. Verkeer en vervoer	21	41
11. Openbare veiligheid	24	36
12. Europa en internationaal beleid	19	35

De gemiddelde beleidstevredenheid laat bijna dezelfde rangordening zien, zie tabel 9.4. Integratie en financiën scoren het minst goed, openbare veiligheid en Europa scoren het best. Europa is daarmee weer terug in de top drie van beleidsonderwerpen waarover de burger het meest tevreden is. Na de zomer van 2005 zakte Europa tijdelijk naar een vijfde plaats.

Tabel 9.4 Gemiddelde score op beleidstevredenheid⁵³

	Gemiddelde tevredenheidsscore (1=zeer ontevreden, 5=zeer tevreden)
1. Openbare veiligheid	2,84
2. Europa en internationaal beleid	2,78
3. Verkeer en vervoer	2,77
4. Natuur en milieu	2,67
5. Onderwijs en kennis	2,66
6/7. Zorg en welzijn	2,63
6/7. Relatie burger-overheid	2,63
8. Sociale zekerheid	2,57
9. Criminaliteit	2,56
10. Economie en werkgelegenheid	2,48
11. Financiën en koopkracht	2,44
12. Integratie en immigratie	2,37

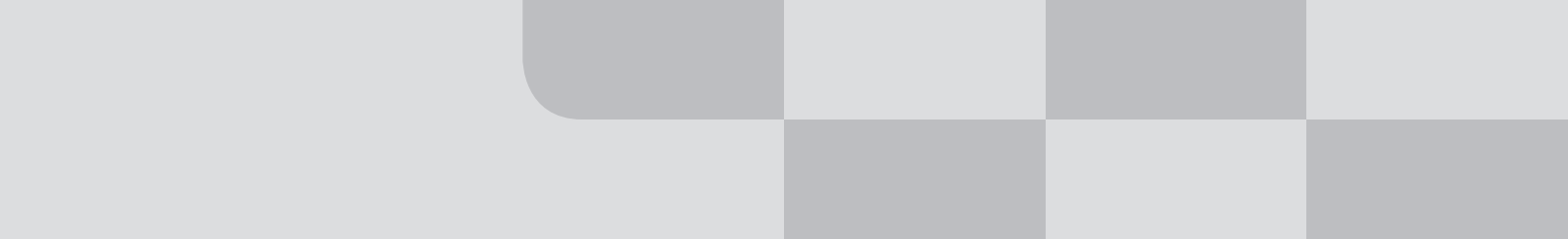
⁵³

Van deze gemiddelden zijn we uitgegaan in de kaders aan het begin van ieder issuehoofdstuk.

Tabel 9.5 Persoonlijk, maatschappelijk en politiek belang van de beleidsaspecten volgens het publiek en tevredenheid met het regeringsbeleid (in % van bevolking)

Issue	Beleidsaspect	Van (groot) persoonlijk belang	Van (groot) maatschappelijk belang	Meer prioriteit nodig van regering	Beleids-tevredenheid
Criminaliteit	veiligheid in probleemwijken	52	87	82	9
	veelplegers	56	91	88	9
	risicojongeren	64	92	91	7
	elkaar aanspreken op gedrag	71	85	73	17
	aanwezigheid van toezichhouders op straat	72	90	84	15
Economie en werkgelegenheid	concurrentiepositie mainports	24	82	67	9
	bedreigingen door andere landen	44	88	79	6
	arbeidsparticipatie	52	87	77	11
	stimuleren werkgelegenheid	56	93	80	11
	loonmatiging	58	73	46	9
Europa en internationaal beleid	inzet militairen bij vredesmissies	27	68	24	19
	uitbreiding EU	32	70	33	14
	bestrijding HIV/Aids	37	60	47	18
	samenwerking op asielbeleid	43	83	57	22
	financiële bijdrage Nederland	56	86	60	21
Financiën en koopkracht	belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	51	86	79	7
	betaalbaarheid van woningen	61	86	73	5
	veranderingen in de energiemarkt	63	74	63	12
	koopkrachtontwikkeling	79	90	81	11
	toenemende kosten voor zorg	89	96	79	11
Integratie en immigratie	toelatingseisen aan immigranten	50	83	72	19
	terugsturen uitgeprocedeerde asielzoekers	52	86	66	15
	positie allochtone moslims	57	87	76	12
	regels voor inburgering	62	88	67	22
	radicalisering jonge moslims	79	93	89	7
Natuur en milieu	stimuleren duurzaam ondernemen	31	69	62	13
	woningbouw op het platteland	36	56	49	9
	overstroming en wateroverlast	65	93	77	23
	klimaatverandering	69	84	72	16
	energiezuinig wonen	72	85	72	15

Issue	Beleidsaspect	Van (groot) persoonlijk belang	Van (groot) maatschappelijk belang	Meer prioriteit nodig van regering	Beleids-tevredenheid
Onderwijs en kennis	vrijheid voor scholen en onderwijsinstellingen	38	71	68	10
	schoolverlaters zonder diploma	41	86	87	8
	belastinggeld naar onderwijs en onderzoek	50	78	77	10
	kwaliteit leraren	59	93	84	7
	vorming van leerlingen/normen en waarden	72	88	81	22
Openbare veiligheid	doorberekenen kosten hulpverlening aan organisatoren grote evenementen	35	69	61	10
	veiligheidsrisico's in woonomgeving	67	88	67	15
	gezamenlijke verantwoordelijkheid burgers en overheid	71	81	67	27
	veiligheidsvoorzieningen in openbare gelegenheden	79	88	64	21
	preventiemaatregelen door burgers	85	87	64	24
Relatie burger-overheid	uiten van godsdienst	36	55	46	14
	eigen initiatief en verantwoordelijkheid	59	78	73	11
	hinderlijke regels	59	83	79	7
	prestatie overheid	72	89	90	9
	dienstverlening overheid	77	88	82	8
Sociale zekerheid	bijzondere bijstand	27	78	65	9
	levensloopregeling	28	55	44	13
	veranderingen in de WAO/WIA	41	89	63	16
	controle op uitkeringen	46	89	77	14
	zekerheid van goed pensioen	79	92	72	10
Verkeer en vervoer	op tijd en geregeld rijden van treinen	30	84	77	9
	reisduur snelwegen en 80 km-wegen	43	73	59	11
	onderhoud wegen, spoorwegen en vaarwegen	74	93	74	14
	bewust negeren van verkeersregels op de weg	84	92	81	22
	verkeersveiligheid op de weg	93	97	78	18
Zorg en welzijn	samenhang in jeugdbeleid	43	83	83	7
	goede zorg voor nu en later	61	87	77	8
	stimuleren gezond gedrag	66	85	54	20
	controle op veiligheid voedsel	78	87	58	22
	hervormen in de zorg	84	88	70	13



10 DE TRENDS: WINTER 2005 VERGELEKEN MET EERDERE METINGEN

In dit hoofdstuk vergelijken we de resultaten van de eerdere metingen met die van winter 2005, om te kijken of er sprake is van trends in de beleving van burgers. Verder geven we de ontwikkelingen weer in de algemene mening over de regering en de politiek.

Regeringsvertrouwen onveranderd

Een derde van de bevolking – een even grote groep als voorheen – heeft vertrouwen in de regering. De houding van het publiek tegenover de politiek en hun betrokkenheid bij de politiek zijn stabiel, en de tevredenheid met de regering schommelt licht. In de winter van 2005 is 37% van de bevolking tevreden met de regering, zoals tabel 10.1 laat zien.

Tabel 10.1 Ontwikkeling van mening over politiek en regering (in % van bevolking)

	voorjaar 2004	zomer 2004	herfst 2004	winter 2004	voorjaar 2005	zomer 2005	herfst 2005	winter 2005
Vertrouwen in de regering	35	32	32	34	37	36	30	35
Positieve houding tegenover de politiek ⁵⁴	33	31	28	30	32	32	30	30
Betrokkenheid bij de politiek	27	26	31	30	27	30	31	30
Tevredenheid met de regering ⁵⁵	35	35	33	33	37	31	32	37

Niet 30% maar 35% heeft inmiddels vertrouwen in de regering, maar deze toename is niet significant (kan dus op toeval berusten).

Sociale zekerheid minder belangrijk dan vorig half jaar

Het persoonlijk en politiek belang dat burgers hechten aan het sociaalzekerheidsbeleid is tussen zomer en winter 2005 afgenomen (respectievelijk van 51% naar 44%, en van 69% naar 64%). Het belang dat het beleid volgens het publiek heeft voor de maatschappij is niet veranderd. Zie tabel 10.2.

⁵⁴

Een samengestelde score op basis van zeven stellingen, zie hoofdstuk 2.

⁵⁵

Gemiddelde tevredenheid over het optreden van de regering: bevolking betrekken bij de uitvoering van beleid, rekening houden met belangen van bevolking, weten wat er leeft, slagvaardig handelen, effectief handelen en informatie verstrekken over plannen en maatregelen.

Tabel 10.2 Ontwikkeling van belang en tevredenheid over beleid (in % van bevolking, oplopend in tevredenheid)

	persoonlijk belang				maatschappelijk belang				regeringsprioriteit				tevredenheid ⁵⁶			
	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005	zomer 2004	winter 2004	zomer 2005	winter 2005
Financiën en koopkracht	65	69	66	68	84	87	85	86	77	78	77	75	37	37	34	43*
Economie en werkgelegenheid	48	50	52	47	88	85	87	84	73	72	72	70	42	40	43	46
Sociale zekerheid	49	51	51	44 ^{*57}	81	81	81	80	67	71	69	64*	47	41	46	49
Zorg en welzijn	70	71	69	66	84	87	87	86	70	71	70	69	50	53	54	55
Natuur en milieu	53	53	57	55	78	78	78	78	63	65	67	66	56	67	57	57
Europa en internationaal beleid	39	39	43	39	73	71	75	73	45	42	49	44*	68	71	56	65*

Het belang van sociale zekerheid en Europa is het afgelopen half jaar afgenomen, de tevredenheid van het publiek over het financieel en het internationaal beleid is toegenomen.

Europa uit het dal

Het publiek geeft minder prioriteit aan het Europees beleid dan in de zomer van 2005. Deze daling gaat gelijk op met een stijging in de tevredenheid over het Europees beleid. In de zomer was 56% van de bevolking neutraal of tevreden over het buitenlandbeleid en in de winter is dat aandeel toegenomen tot 65%. Daarmee komen de politieke prioriteit en de beleidstevredenheid meer op het niveau van vóór de zomer. Het issue vertoonde juist in de zomer van 2005 een 'dip'.

Meer mensen tevreden over het koopkrachtbeleid

Winter 2005 laat 43% van de bevolking zich neutraal of tevreden uit over het beleid rond financiën en koopkracht. Dat is een grotere groep dan voorheen. Het issue is niet meer of minder belangrijk geworden, maar de regering is het wel beter gaan doen op dit punt, in de ogen van het publiek.

Belang van beleidsaspecten neemt af, beleidstevredenheid neemt toe

Verschillen in de mening over de specifieke beleidsaspecten staan in tabel 10.3 (stijgers) en 10.4 (dalers). Hier staan alle significante verschuivingen weergegeven ten opzichte van de vorige meting. Net als bij eerdere metingen dalen de aspecten die meer waardering krijgen van de Nederlanders, in belang. Dit mechanisme is te zien bij toenemende kosten voor zorg, koopkrachtontwikkeling, goede zorg voor nu en later, de financiële bijdrage van Nederland aan de Europese Unie, en de uitbreiding van de Europese Unie.

⁵⁶ Neutraal en tevreden samen.

⁵⁷ Significante verschillen ten opzichte van de vorige meting duiden we aan met *.

Tabel 10.3 Stijgers: significante toename van belang aan beleidsaspecten of tevredenheid erover (in % van bevolking)

	regeringsaanpak van:	zomer 2005	winter 2005	trend
persoonlijk belang	veranderingen in de energiemarkt	49	63*	+14
maatschappelijk belang	veranderingen in de energiemarkt	67	74*	+7
	bijzondere bijstand	71	78*	+7
regeringsprioriteit	veranderingen in de energiemarkt	56	63*	+7
beleidstevredenheid ⁵⁸	financiële bijdrage van Nederland aan de Europese Unie	41	57*	+16
	belastingmaatregelen voor kwetsbare groepen	32	44*	+12
	uitbreiding Europese Unie	46	57*	+11
	hervormen in de zorg	35	44*	+9
	goede zorg voor nu en later	43	52*	+9
	koopkrachtontwikkeling	34	41*	+7
	toenemende kosten voor zorg	32	35*	+3

De beleidstevredenheid is bij veel aspecten toegenomen. Veel van deze aspecten worden door burgers minder van belang gevonden dan voorheen (zie tabel 10.4)

Tabel 10.4 Dalers: significante afname van belang aan beleidsaspecten of tevredenheid erover (in % van bevolking)

	regeringsaanpak van:	zomer 2005	winter 2005	trend
persoonlijk belang	levensloopregeling	41	28*	-13
	bedreiging van de Nederlandse economie door andere landen	53	44*	-9
	bestrijding HIV/Aids	46	37*	-9
	loonmatiging	66	58*	-8
maatschappelijk belang	stimuleren van de werkgelegenheid	95	93*	-2
regeringsprioriteit	financiële bijdrage van Nederland aan de EU	75	60*	-15
	toenemende kosten voor zorg	90	79*	-11
	levensloopregeling	55	44*	-11
	controle op uitkeringen	86	77*	-9
	uitbreiding EU	41	33*	-8
	koopkrachtontwikkeling	86	81*	-5
	goede zorg voor nu en later	82	77*	-5
beleidstevredenheid ⁵⁹	inzet militairen bij vredesmissies	70	63*	-7

Alleen bij de inzet van militairen bij vredesmissies is de onvrede over het beleid toegenomen.

⁵⁸ Neutraal en tevreden samen.

⁵⁹ Neutraal en tevreden samen.

Er is niet alleen gevraagd naar de mening van het publiek over issues en beleidsaspecten, maar ook naar oordelen die gerelateerd zijn aan het beleid. Een overzicht van de significante verschuivingen hierin vindt u in tabel 10.5. Hieruit blijkt onder meer dat meer mensen dan voorheen het belang inzien van een Europese grondwet.

Tabel 10.5 Andere verschuivingen in de resultaten (in % van bevolking)

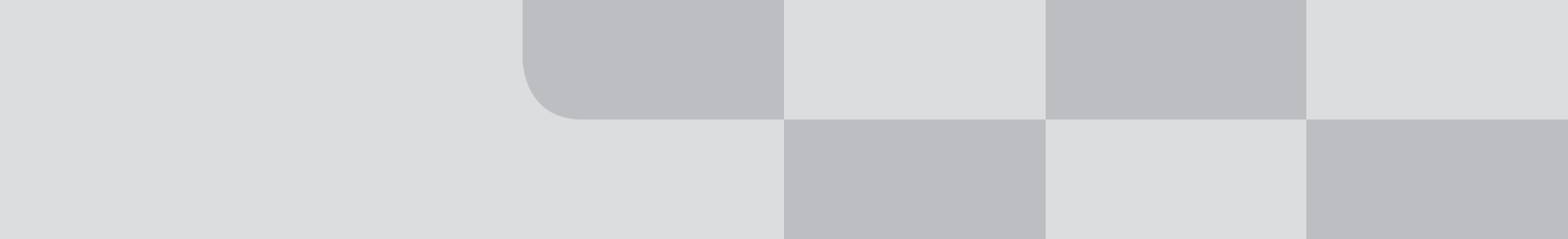
		zomer 2005	winter 2005	trend
Meer mensen vinden...	...dat zij in staat zijn om bij de overgang naar het nieuwe ziektekostenstelsel een juiste keuze te maken voor een passende ziektekostenverzekering	54	66*	+12
	...het belangrijk dat de Europese Unie een grondwet krijgt	32	41*	+9
Minder mensen vinden...	... het interessant gebruik te maken van de levensloopregeling	57	35	-22
	...dat Europa er is om grensoverschrijdende problemen op te lossen en dat zij andere zaken over moet laten aan individuele lidstaten	75	63*	-12
	...dat Nederland bereid moet zijn militairen uit te zenden naar risicovolle missies	52	40*	-12
	...het goed om langer door te werken als zij tijdens het werkzame leven via de levensloopregeling langer en vaker met verlof kunnen	38	27*	-11

De meningen over Europa en de Europese grondwet zijn aan veranderingen onderhevig.

BIJLAGE 1: TIJDGEEST; WAT WAS ER IN DE ACTUALITEIT?

Belangrijke gebeurtenissen juli – december 2005

- Slechte cijfers over de Nederlandse economie (juli)
- Uit CBS-cijfers blijkt dat koopkracht afneemt
- Cijfers laten groei mainports zien
- Prinsjesdag met gunstige voorspelling koopkrachtontwikkeling en economische groei
- Kritiek vanuit oppositie op Miljoenennota kabinet
- Nieuwe cijfers economische groei: positiever dan verwacht (oktober)
- Concurrentie uit lagelonenlanden neemt toe, gevaar voor Nederlandse bedrijven
- Stakingen bij verschillende bedrijven over pensioenonderhandelingen
- Er worden verschillende CAO-akkoorden gesloten (december)
- Declaratiesysteem ziekenhuizen faalt
- Radboud Ziekenhuis in Nijmegen voert hartklepoperaties slecht uit, afdeling wordt gesloten
- Burgers hebben weinig vertrouwen in het nieuwe zorgstelsel
- Politiek verdeeld over investeringen in windenergie
- Verschillende steden schaffen de groene klinko af
- Milieuorganisaties en energieproducenten uiten kritiek op het kabinetsbeleid voor duurzame energie
- Debat in Tweede Kamer over eventuele compensatie van de gestegen energiekosten
- EU onderhandelt over mogelijke toetreding Turkije tot EU
- Discussie in Tweede Kamer over besluitvorming eventuele missie naar Afghanistan
- Nederland krijgt één miljard euro korting op bijdrage aan EU



BIJLAGE 2:
SAMENSTELLING KABINET WINTER 2005/2006

Algemene Zaken: minister-president Balkenende

Buitenlandse Zaken: minister Bot en staatssecretaris Nicolai

Ontwikkelingssamenwerking: minister Van Ardenne

Binnenlandse Zaken: minister Remkes

Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties: minister Pechtold

Defensie: minister Kamp en staatssecretaris Van der Knaap

Economische Zaken: minister Brinkhorst en staatssecretaris Van Gennip

Financiën: minister Zalm en staatssecretaris Wijn

Justitie: minister Donner

Vreemdelingenzaken en Integratie: minister Verdonk

Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: minister Veerman

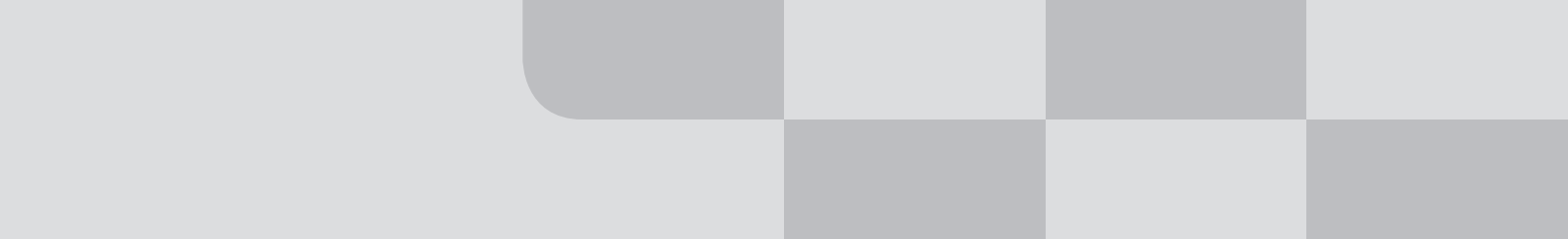
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: minister Van der Hoeven, staatssecretaris Van der Laan en staatssecretaris Rutte

Sociale Zaken en Werkgelegenheid: minister De Geus en staatssecretaris Van Hoof

Verkeer en Waterstaat: minister Peijs en staatssecretaris Schultz van Haegen

Volksgezondheid, Welzijn en Sport: minister Hoogervorst en staatssecretaris Ross

Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer: minister Dekker en staatssecretaris Van Geel



REGISTER VAN BELEIDSASPECTEN

Aids/HIV, bestrijding –, 59, 72, 77
Arbeidsparticipatie –, 25, 72
Asielbeleid in EU, samenwerking, 59, 72
Bedreigingen voor de economie door andere landen, 25, 72, 77
Belastingmaatregelen kwetsbare groepen, 17, 72, 77
Bestrijding HIV/Aids, 59, 72, 77
Betaalbaarheid van woningen, 17, 72
Bijzondere bijstand, 33, 73, 77
Concurrentiepositie mainports, internationale –, 25, 72
Controle op uitkeringen, 33, 73, 77
Controle op veiligheid voedsel, 41, 73
Duurzaam ondernemen, stimuleren –, 51, 72
Economie, bedreigingen door andere landen voor –, 25, 72, 77
Energiemarkt, veranderingen in de –, 17, 72, 77
Energiezuinig wonen, 51, 72
Europese Unie, uitbreiding –, 59, 72, 77
Financiële bijdrage van Nederland aan EU, 59, 72, 77
Gezond gedrag, stimuleren –, 41, 73
Goede zorg voor nu en later, 41, 73, 77
Hervormingen in de zorg, 41, 73, 77
HIV/Aids, bestrijding –, 59, 72, 77
Internationale concurrentiepositie mainports, 25, 72
Inzet militairen bij vredesmissies, 59, 72, 77
Jeugdbeleid, samenhang in –, 41, 73
Klimaatverandering, 51, 72
Koopkrachtontwikkeling, 17, 72, 77
Kosten voor zorg, toenemende –, 17, 72, 77
Kwetsbare groepen, belastingmaatregelen –, 17, 72, 77
Levensloopregeling, 33, 73, 77
Loonmatiging, 25, 72, 77
Mainports, internationale concurrentiepositie –, 25, 72
Militairen, inzet bij vredesmissies –, 59, 72, 77
Ondernemen, stimuleren duurzaam –, 51, 72
Overstroming en wateroverlast, 51, 72
Pensioen, zekerheid van goed –, 33, 73
Platteland, woningbouw op het –, 51, 72
Samenhang in jeugdbeleid, 41, 73
Samenwerking asielbeleid in EU, 59, 72
Stimuleren duurzaam ondernemen, 51, 72
Stimuleren gezond gedrag, 41, 73

Stimuleren werkgelegenheid, 25, 72, 77
Toenemende kosten voor zorg, 17, 72, 77
Uitbreiding Europese Unie, 59, 72, 77
Uitkeringen, controle op -, 33, 73, 77
Veranderingen in de energiemarkt, 17, 72, 77
Veranderingen in de WAO/WIA, 33, 73
Voedsel, controle op veiligheid -, 41, 73
Vredesmissies, inzet militairen -, 59, 72, 77
WAO/WIA, veranderingen in de -, 33, 73
Wateroverlast, overstroming en -, 51, 72
Werkgelegenheid, stimuleren -, 25, 72, 77
Wonen, energiezuinig -, 51, 72
Woningbouw op het platteland, 51, 72
Woningen, betaalbaarheid van -, 17, 72
Zekerheid van goed pensioen, 33, 73
Zorg, hervormingen in de -, 41, 73, 77
Zorg, toenemende kosten voor -, 17, 72, 77
Zorg voor nu en later, goede -, 41, 73, 77